

Situaciona analiza

Procena kapaciteta za pružanje podrške povratnicima sa fokusom na Rome i Romkinje u 14 lokalnih samouprava u Srbiji

2022

Roma and Travellers

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

SITUACIONA ANALIZA

Procena kapaciteta za pružanje podrške
povratnicima sa fokusom na Rome i
Romkinje u 14 lokalnih samouprava u Srbiji

Autorke

Jovana Obradović

Jovana Ilić

Savet Evrope

*Mišljenja iznesena u ovom radu su odgovornost i
mišljenja autora i ne održavaju nužno službenu politiku
Saveta Evrope.*

Dizajn i prelom: Kata Jovančić

Fotografija na naslovnoj strani: © Canva

Objavljeno od strane Tima za Rome i Putnike

Tim za Rome i Putnike

Departman za antidiskriminaciju

Savet Evrope

F-67075 Strasbourg Cedex

France

E-mail: roma.team@coe.int

www.coe.int/roma

© Tim za Rome i Putnike, oktobar 2022.

Sadržaj

LISTA AKRONIMA	7
UVOD	9
METODOLOGIJA	12
KONTEKSTUALNI OKVIR	13
STRATEŠKI I NORMATIVNI OKVIR ZA REINTEGRACIJU I SOCIJALNO UKLJUČIVANJE POVRATNIKA	15
INSTITUCIONALNI OKVIR ZA REINTEGRACIJU I SOCIJALNO UKLJUČIVANJE POVRATNIKA	18
PROGRAMI PODRŠKE ZA POVRATNIKE U 14 LOKALNIH SAMOUPRAVA	20
Aleksinac	20
Apatin	25
Bač	29
Kragujevac	34
Kruševac	41
Lebane	47
Niš	52
Pirot	59
Požarevac (Kostolac)	64
Prokuplje	71
Subotica	75
Vrnjačka Banja	80
Zaječar	85
Zvezdara (Beograd)	89
ZAKLJUČCI	95
PREPORUKE	96
REFERENCE	99
PRILOG 1: UPITNIK	102

Lista akronima

AP	Autonomna pokrajina
CSR	Centar za socijalni rad
EU	Evropska unija
GIZ	Nemačka organizacija za međunarodnu saradnju
GO	Gradska opština
IOM	Međunarodna organizacija za migracije
IRL	Interno raseljena lica
JLS	Jedinica lokalne samouprave
JPOA	Javno priznati organizator obrazovanja odraslih
KIRS	Komesarijat za izbeglice i migracije
LAP	Lokalni akcioni plan
MPNTR	Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja
NSZ	Nacionalna služba za zapošljavanje
NVO	Nevladina organizacija
OCD	Oganizacija civilnog društva
OŠ	Osnovna škola
PU	Predškolska ustanova
RS	Republika Srbija
RZS	Republički zavod za statistiku
SIPRU	Tim za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva Vlade Republike Srbije
SKGO	Stalna konferencija gradova i opština
UNDP	Program Ujedinjenih nacija za razvoj
UNHCR	Agencija Ujedinjenih nacija za izbeglice

Uvod

Situaciona analiza *Procena kapaciteta za pružanje podrške povratnicima sa fokusom na Rome i Romkinje u 14 lokalnih samouprava u Srbiji* (u daljem tekstu Analiza) pripremljena je u okvirima Strateškog akcionog plana Saveta Evrope za inkluziju Roma i Putnika (2020-2025)¹, u saradnji sa ROMACTED 2 programom², sa ciljem da pruži pregled stanja u pogledu dostupnosti i kapaciteta aktera na lokalnom nivou za pružanje različitih vidova podrške povratnicima u procesu reintegracije u društveni i ekonomski život u lokalnim zajednicama.

Izrada analize podrazumevala je „participativan pristup“, odnosno uključivanje različitih lokalnih aktera relevantnih za specifične aspekte migracionih politika i procesa reintegracije povratnika, i metodološki je zasnovana na dve ključne komponente – desk analizi i analizi podataka prikupljenih kroz upitnik koji su dostavile lokalne samouprave. Upitnik je razvijen i primenjen u okviru projekta „Jačanje nacionalnih i lokalnih sistema podrške efektivnoj društveno-ekonomskoj integraciji povratnika na Zapadnom Balkanu“, koji sprovodi UNDP a finansira Evropska unija.

Analizom je obuhvaćeno 14 lokalnih samouprava koje su u partnerskom odnosu sa ROMACTED 2 programom: Aleksinac, Apatin, Bač, Kragujevac, Kruševac, Lebane, Niš, Pirot, Požarevac (Gradska opština Kostolac), Prokuplje, Subotica, Vrnjačka Banja, Zaječar i Gradska opština Zvezdara (Grad Beograd).

Analiza se sastoji od sedam glavnih poglavlja. U prvom poglavlju dato je objašnjenje metodološkog pristupa u izradi analize. Drugo poglavlje bavi se kontekstualnim okvirom, odnosno položajem povratnika u Srbiji na osnovu relevantnih istraživanja. Dok treće poglavlje daje pregled strateškog i normativnog okvira kojim je regulisana politika upravljanja migracijama i druge oblasti od značaja za poboljšanje položaja i reintegraciju povratnika, u četvrtom poglavlju predstavljen je institucionalni okvir u čijoj je nadležnosti sprovođenje politika i propisa. U petom poglavlju je za svaku od 14 lokalnih samouprava koje su obuhvaćene analizom dat pregled:

- dostupnosti i kapaciteta javnih ustanova u oblasti obrazovanja i socijalne zaštite za pružanje podrške povratnicima,
- dostupnosti lokalnih aktera sa kapacitetima da pruže podršku u procesu reintegracije povratnika,
- dostupnosti organizacija civilnog društva koje se kroz različite aktivnosti bave unapređenjem položaja povratnika i
- mogućnosti za unapređivanje zapošljivosti i zapošljavanja povratnika.

U šestom poglavlju dati su zaključci grupisani po ključnim analiziranim oblastima na lokalnom nivou, dok su u sedmom poglavlju date preporuke za unapređenje položaja povratnika na nivou politika, postojanja i rada lokalnih mehanizama i aktera, unapređenja sistema podrške i praćenja stanja i vođenja evidencije o ovoj kategoriji stanovnika.

Povratnici predstavljaju heterogenu društvenu grupu koju čine državljani Republike Srbije koji su se vratili u zemlju nakon boravka u inostranstvu. Među njima možemo razlikovati lica koja su prinudno vraćena (prema sporazumima o readmisiji koje je Srbija potpisala sa Evropskom unijom ili pojedinačnim državama), lica koja su se „dobrovoljno“ vratila uz asistenciju država iz kojih se vraćaju (asistirani povratak) i lica koja su se dobrovoljno vratila bez asistencije. Međutim, politike reintegracije na nacionalnom i lokalnom nivou ne prepoznaju raznolikost i različite potrebe pripadnika ove društvene grupe već se bave skoro isključivo užom grupom povratnika po Sporazumu o readmisiji³. Iz tog razloga su specifične mere i mehanizmi podrške definisani u skladu sa potrebama ove uže grupe, što je predstavljalo ograničavajući faktor u izradi ove analize u pogledu celokupnog sagledavanja kapaciteta različitih aktera i systemske podrške za reintegraciju svih povratnika. Međutim, to ne znači da povratnici koji se nisu vratili po osnovu Sporazuma o readmisiji nemaju pristup različitim pravima i uslugama, kao i različitim vidovima podrške nakon povratka u zemlju

1 Dostupno na: <https://rm.coe.int/coe-strategic-action-plan-for-roma-and-traveller-inclusion-en/16809fe0d0>

2 Program „ROMACTED 2 - Promovisanje dobrog upravljanja i osnaživanja Roma na lokalnom nivou“ je zajednički program Evropske unije i Saveta Evrope. Više informacija na www.coe-romacted.org.

3 Sporazum o readmisiji lica koja nezakonito borave Srbija je sa Evropskom unijom potpisala 2007. godine.

već ih ostvaruju po drugim osnovama osim statusa povratnika.

U periodu od januara 2011. godine do juna 2022. godine u 14 lokalnih samouprava koje su obuhvaćene ovom analizom je prema zvaničnim statističkim podacima Komesarijata za izbeglice i migracije registrovano ukupno 3.794 povratnika po Sporazumu o readmisiji⁴. Međutim, procene stvarnog broja povratnika, ne samo povratnika po Sporazumu o readmisiji, su daleko veće. Tako, prema podacima Saveta Evrope prikupljenim od lokalnih aktera, u ovih 14 opština i gradova je samo u periodu od 2019. do 2021. godine identifikovano preko 7.300 povratnika. U trenutku donošenja Strategije reintegracije povratnika po sporazumu o readmisiji, 2009. godine, procenjeno je da će se po osnovu ovog sporazuma u Srbiju vratiti preko 100.000 ljudi, ali imajući u vidu da postoje i drugi načini povratka (asistirani i dobrovoljni povratak) ukupan broj je daleko veći.

Povratnici po Sporazumu o readmisiji, kao uža kategorija povratnika, su u ključnim strateškim dokumentima i akcionim planovima za njihovo sprovođenje na nacionalnom nivou prepoznati kao osetljiva društvena grupa koja se nakon povratka u zemlju susreće sa nizom problema u oblastima obrazovanja, stanovanja, zapošljavanja, socijalne i zdravstvene zaštite, kao i problemima u ostvarivanju prava i pristupu uslugama u ovim i drugim oblastima života. Dodatno su u okviru ove grupe kao posebno izloženi riziku od negativnih posledica u procesu povratka i readmisije prepoznati pripadnici nacionalnih manjina, među kojima Romi i Romkinje čine većinu. U skladu sa navedenim definisane su i specifične mere i aktivnosti za unapređenje njihovog socio-ekonomskog položaja, kao i institucionalni okvir nadležan za njihovo sprovođenje. I na lokalnom nivou se u skladu sa nacionalnim politikama i propisima donose planska dokumenta i propisi koji za cilj imaju poboljšanje položaja povratnika, a koji se kontinuirano dodatno unapređuju kako bi pružili adekvatan sistemski odgovor i podršku u rešavanju problema sa kojima se susreću povratnici. Ipak, dok je veliki broj jedinica lokalne samouprave, uz podršku Komesarijata za izbeglice i migracije, revidirao lokalne akcione planove za izbeglice i interno raseljena lica kako bi uključili i povratnike, u pojedinim jedinicama lokalne samouprave takva dokumenta nisu usvojena ili je njihovo važenje isteklo.

Obrazovanje

U oblasti obrazovanja je nacionalnim strateškim i normativnim okvirom definisan proces uključivanja dece i odraslih povratnika u različite nivoe obrazovanja. Deca iz osetljivih društvenih grupa, uključujući povratnike, imaju prioritet prilikom upisa u predškolske ustanove koje u skladu sa usvojenim predškolskim programom definišu i specifične vidove podrške deci i porodicama, uz uvažavanje razvojnih, obrazovnih, zdravstvenih i socio-kulturnih potreba dece. Programe podrške definišu i realizuju tela formirana u okviru predškolskih ustanova (poput Timova za inkluziju) ali i pojedinci angažovani na specifičnim pozicijama (pedagoški asistenti). Dodatna podrška u procesu obrazovanja postoji i na narednim nivoima obrazovanja. U većini lokalnih samouprava koje su obuhvaćene analizom angažovani su pedagoški asistenti u pojedinim osnovnim i/ili srednjim školama, koji pružaju dodatnu podršku u obrazovanju učenicima romske nacionalnosti. Kada je u pitanju obrazovanje odraslih, u gotovo svim analiziranim opštinama realizuju se programi formalnog obrazovanja odraslih, ali postoje i mogućnosti za pohađanje različitih neformalnih programa obrazovanja koji za cilj imaju sticanje znanja i veština usmerenih na lični razvoj, rad i zapošljavanje.

Socijalna zaštita

U analizi su u skladu sa poslednjim dostupnim podacima u oblasti socijalne zaštite na lokalnom nivou u Srbiji iz 2018. godine⁵ date informacije o ukupnim izdvajanjima za socijalnu zaštitu i raspoloživim uslugama koje mogu koristiti pojedinci iz ugroženih kategorija stanovništva, koji su dopunjeni podacima prikupljenim za potrebe izrade ove analize. U lokalnim samoupravama obuhvaćenim ovom analizom, ali i u drugim jedinicama lokalne samouprave, ne postoje specifične usluge socijalne zaštite i vrste materijalne podrške namenjene isključivo povratnicima, već prava na njih ostvaruju u skladu sa definisanim kriterijumima za sve građane.

Zapošljavanje

Kada je reč o zapošljivosti i zapošljavanju, povratnici po Sporazumu o readmisiji prepoznati su u lokalnim akcionim planovima za zapošljavanje kao teže zapošljiva kategorija, na osnovu čega im je dat prioritet u uključivanju u sprovođenje mera aktivne politike zapošljavanja

⁴ Podaci na osnovu registracije povratnika u Kancelariji za readmisiju na aerodromu Nikola Tesla, koja nije obavezujuća. Od 2011. godine najveći broj povratnika po Sporazumu o readmisiji evidentiran je u Kancelariji za readmisiju na aerodromu Nikola Tesla (u proseku preko 90%) dok je ostatak evidentiran na ostalim graničnim prelazima.

⁵ Mapiranje usluga socijalne zaštite i materijalne podrške u nadležnosti jedinica lokalnih samouprava u Republici Srbiji, SIPRU, 2020

nja koje sprovodi Nacionalna služba za zapošljavanje. Dodatne programe za unapređenje položaja povratnika na tržištu rada i zapošljavanja sprovode i lokalne samouprave kroz različite projekte, bilo samostalno bilo u partnerstvu ili uz podršku drugih aktera, kao i organizacije civilnog društva i međunarodne organizacije.

Lokalni akteri koji pružaju podršku povratnicima

U svim lokalnim samoupravama obuhvaćenim analizom je, na osnovu podataka prikupljenih putem upitnika koji su dostavile lokalne samouprave i iz drugih izvora (relevantnih istraživanja i javno dostupnih podataka), mapirana dostupnost lokalnih aktera sa kapacitetima za pružanje podrške povratnicima u rešavanju problema sa kojima se susreću. Pored saveta za migracije, koji su osnovani u skladu sa Zakonom o migracijama, i poverenika za izbeglice i migracije, koji predstavljaju deo opštinske/gradske uprave, u pojedinim lokalnim samoupravama formirana su i druga tela koja pružaju specifične vidove podrške povratnicima, poput Mobilnih timova za inkluziju Roma, ili su angažovana lica na pozicijama poput pedagoških asistenata, zdravstvenih medijatora i koordinatora za romska pitanja. Takođe, u svih 14 lokalnih samouprava su u skladu sa metodologijom ROMACTED 2 programa formirane Institucionalne radne grupe, sastavljene od predstavnika relevantnih lokalnih institucija, kao lokalni mehanizmi koji olakšavaju međusektorsku saradnju između različitih institucija u donošenju odluka o merama i aktivnostima za socijalno uključivanje Roma i Romkinja, i Lokalne akcione grupe, koje deluju unutar same zajednice i čine je predstavnici romske zajednice.

Kako bi se položaj povratnika dalje unapredio, potrebno je kontinuirano raditi na unapređivanju lokalnih politika, jačanju kapaciteta lokalnih mehanizama i aktera, kao i na unapređenju sistema podrške. Konačno, od izuzetnog je značaja vođenje evidencije o svim kategorijama povratnika, kao i redovno praćenje njihovog položaja i potreba u različitim aspektima života.

Metodologija

Izrada ove analize podrazumevala je “participativan pristup”, odnosno uključivanje različitih lokalnih aktera relevantnih za specifične aspekte migracionih politika i procesa reintegracije povratnika. U okviru procesa razvijanja metodologije, prikupljanja i analize podataka, razlikuju se dve ključne komponente – desk analiza i analiza podataka prikupljenih na osnovu upitnika dostavljenih od strane lokalne samouprave.

U okviru desk analize analiziran je niz dokumenata (različitih izveštaja, studija, strateških dokumenata, itd), kao i sekundarnih podataka dostupnih u okviru nekoliko baza podataka. Najvažniji izvori za ovu komponentu analize jesu:

- relevantni zakoni i strategije na nacionalnom nivou,
- relevantni strateški i planski dokumenti i propisi u 14 lokalnih samouprava obuhvaćenih analizom,
- baze podataka i publikacija “Mapiranje usluga socijalne zaštite i materijalne podrške u nadležnosti jedinica lokalne samouprave u Republici Srbiji”,
- podaci dostupni u dokumentima/bazama Komesarijata za izbeglice i migracije Republike Srbije,
- portal otvorenih podataka Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije,
- popisni podaci Republičkog zavoda za statistiku,
- podaci iz “Profila opština”, u okviru DevInfo baze podataka Republičkog zavoda za statistiku,
- drugi izvori, poput izveštaja, relevantnih procena, publikacija i drugih dokumenata institucija, lokalnih i međunarodnih organizacija.

Pored analize prikupljene sekundarne građe, druga komponenta podrazumevala je prikupljanje podataka od strane lokalnih aktera u svih 14 lokalnih samouprava obuhvaćenih analizom, korišćenjem upitnika koji je ranije razvijen i primenjen od strane Programa Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP).⁶

Upitnik sadrži kako pitanja zatvorenog tipa, tako i pitanja sa otvorenim odgovorima, u okviru kojih su predstavnici lokalnih institucija imali mogućnost da samostalno formulišu odgovore. Ključne tematske celine koje su upitnikom obuhvaćene jesu:

- podaci o lokalnim institucijama i organizacijama koje učestvuju u radu lokalnih saveta za migracije,
- procena intersektorske saradnje na lokalnom nivou u oblasti definisanja i sprovođenja migracionih politika, uključujući identifikovanje ključnih prepreka za saradnju i primera dobre prakse,
- dostupnost i kapaciteti javnih ustanova na lokalnom nivou za pružanje usluga,
- dostupnost lokalnih aktera koji imaju kapacitete da podrže reintegraciju povratnika po Sporazumu o readmisiji,
- dostupnost usluga koje povratnicima pružaju lokalne organizacije civilnog društva,
- programi i projekti međunarodnih organizacijama namenjeni povratnicima po Sporazumu o redmisiji.

Proces prikupljanja upitnika koordiniran je od strane Saveta Evrope i Fondacije BFPE za odgovorno društvo, a podaci su prikupljeni u periodu od marta do septembra 2022. godine. Iako se među lokalnim samoupravama zapaža razlika u pogledu kvaliteta dostavljenih podataka, uključivanje perspektive predstavnika lokalnih aktera koji se posebno bave pitanjima migracija i, još specifičnije, reintegracije povratnika, veoma je značajno.

⁶ Upitnik je razvijen i primenjen u okviru projekta „Jačanje nacionalnih i lokalnih sistema podrške efektivnoj društveno-ekonomskoj integraciji povratnika na Zapadnom Balkanu“, koji sprovodi UNDP a finansira Evropska unija, za potrebe izrade izveštaja pod nazivom „Procena institucionalnih i individualnih kapaciteta za pristup povratnika kvalitetnim lokalnim uslugama u Republici Srbiji“.

Kontekstualni okvir

Dosadašnja istraživanja o povratnicima u Srbiji bila su prevashodno usmerena na položaj povratnika po Sporazumu o readmisiji, od kojih većina pripada romskoj zajednici, dok istraživanja koja bi se bavila širom kategorijom povratnika nisu sprovedena u dovoljnoj meri. Takvo zapažanje ne iznenađuje, imajući u vidu složenost same kategorije povratnika, odnosno razlike između potkategorija koje ona obuhvata.

Kada je reč o povratnicima po Sporazumu o readmisiji, podaci Komesarijata za izbeglice i migracije⁷ ukazuju na to da se broj primljenih i odobrenih zahteva za readmisiju značajno smanjio. Za razliku od 2014. godine, kada je zabeležen najveći broj zahteva za readmisiju – 12.967 podnetih zahteva, od kojih je odobreno 8.130⁸ – tokom 2021. godine, od 1.419 podnetih zahteva, 1.087 je dobilo saglasnost, a povratak je ostvarilo 777 državljana Republike Srbije.⁹ Gotovo polovina odobrenih zahteva u 2021. godini odnosila se na povratak iz Nemačke, a među povratnicima koji su evidentirani muškarci čine približno dve trećine, a žene jednu trećinu. Iako se beleži opadajući trend, među povratnicima po Sporazumu o readmisiji i dalje većinu čine predstavnici romske nacionalne manjine – udeo Roma među registrovanim povratnicima u 2021. godini iznosio je 62,7%.¹⁰

Istraživanje o društveno-ekonomskom položaju i reintegraciji povratnika po Sporazumu o readmisiji sprovedeno 2021. godine, dalo je značajne uvide u različite aspekte položaja predstavnika ove društvene grupe u Srbiji, i to imajući u vidu tri vremenske tačke – 2011, 2019. i 2021. godinu.¹¹ Nalazi istraživanja ukazuju na to da oblast zapošljavanja jeste ključna oblast u kojoj

je povratnicima potrebna podrška, imajući u vidu da je već nepovoljan položaj povratničkih domaćinstava na tržištu rada dodatno pogoršan u periodu od 2011. do 2021. godine. Nakon blagog porasta stope zaposlenosti (sa 24% zabeleženih 2011. godine na 27% iz 2019. godine) i značajnog pada stope nezaposlenosti (sa 70% iz 2011. godine na 60% 2019. godine), u istraživanju iz 2021. godine beleži se značajan pad stopa aktivnosti i zaposlenosti povratničkih domaćinstava u poređenju sa 2011. i 2019. godinom (za po 10%), kao i porast stope nezaposlenosti za čak 15% u odnosu na 2019. godinu. Povratnici koji rade su uglavnom angažovani na nesigurnim, sezonskim, niskokvalifikovnim poslovima, za koje najčešće ne dobijaju formalni ugovor o radu.¹²

Nivo obrazovanja povratnika po Sporazumu o readmisiji, iako nešto bolji nego 2019. godine, i dalje je izuzetno nizak u poređenju sa opštom populacijom u Srbiji – jedna trećina povratnika nema čak ni osnovno obrazovanje, 43% završilo je osnovnu školu, 23% ima srednjoškolsko obrazovanje, dok visoko obrazovanje ima svega 1% povratnika. Ipak, važno je uzeti u obzir i druge veštine koje povratnici poseduju. Približno dve petine povratnika obuhvaćenih istraživanjem ima važeću vozačku dozvolu, 16% redovno koristi Word ili Excel, dok 83% redovno koristi društvene mreže. Pored toga, svi povratnici obuhvaćeni istraživanjem govore srpski jezik, što može biti važno za reintegraciju, 84% govori romski, a 35% nemački jezik.¹³

Kada je reč o stanovanju, podrška u ovoj oblasti je druga po značaju za povratnike, posle zapošljavanja. Iako je tokom protekle decenije stanje u ovoj oblasti konti-

7 Migracioni profili Republike Srbije 2010-2021, dostupni na: <https://kirs.gov.rs/lat/migracije/migracioni-profil-republike-srbije>

8 Migracioni profil Republike Srbije za 2014. godinu, KIRS, dostupno na: <https://kirs.gov.rs/media/uploads/Migracije/Publikacije/migracioni%20profil%202014.pdf>

9 Migracioni profil Republike Srbije za 2021. godinu, KIRS, dostupno na: <https://kirs.gov.rs/media/uploads/Migracije/Publikacije/Migracioni%20profil%20Republike%20Srbije%20za%202021-%20godinu.pdf>

10 Ibid.

11 Reč je o istraživanju koje je tokom 2021. godine, za potrebe Nemačke organizacije za međunarodnu saradnju (GIZ), realizovala SeConS grupa za razvojnu inicijativu, u okviru globalnog programa „Migracije za razvoj”, koji je deo šire inicijative „Povratak u nove šanse”. Kako bi se omogućila uporedivost sa ranijim istraživanjima (iz 2019. i 2011. godine), realizovano je anketno istraživanje na uzorku od 806 povratnika iz 38 JLS sa teritorije Republike Srbije, zatim anketno istraživanje sa lokalnim akterima, kao i fokus grupe diskusije sa povratnicima (kako muškarcima, tako i ženama) i suprugama/partnerkama povratnika po Sporazumu o readmisiji. Publikacija nastala na osnovu istraživanja dostupna je na: <https://secons.net/wp-content/uploads/2022/04/DRUSTVENO-EKONOMSKI-POLOZAJ-I-REINTEGRACIJA-POVRATNIKA-PO-SPORAZUMU-O-READMISIJI-U-SRBIJI-2021-GODINE-SRPSKI.pdf>

12 GIZ (2022). „Društveno-ekonomski položaj i reintegracija povratnika po sporazumu o readmisiji u Srbiji 2021. godine: Izveštaj o istraživanju povratnika i pružalaca usluga na lokalnom nivou”, globalni program Migracije za razvoj, Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit GmbH (GIZ), Beograd, str. 34.

13 Ibid, str. 37-38.

nuirano poboljšavano, povratnici se i dalje suočavaju sa brojnim problemima (poput nedostatka prostora, vlage, dnevnog svetla ili krova koji prokišnjava) koji direktno utiču na kvalitet njihovog života. Sa druge strane, u oblasti zdravstvenog osiguranja beleži se možda najveće poboljšanje – udeo povratnika koji nema zdravstveno osiguranje je 2011. godine iznosio 11%, u 2019. godini zabeležena je desetostruko niža vrednost (1,8%), a u 2021. godini ovaj udeo je dodatno opao i iznosi 1,3%. Oblast u kojoj suštinskog poboljšanja nema jeste izloženost diskriminaciji, i to prevashodno povratnika koji pripadaju romskoj zajednici. Ne samo da povratnici bivaju diskriminirani u zajednici, na javnim mestima, u prodavnicama/restoranima, u javnom prevozu, već se diskriminišuće prakse odvijaju i u institucijama (zdravstvenim ustanovama, školama, policijskim stanicama itd).¹⁴

Značaj institucija na lokalnom nivou je od izuzetnog značaja za reintegraciju povratnika, uključujući povratnike po Sporazumu o readmisiji. Prema nalazima istraživanja, poverenici Komesarijata za izbeglice i migracije pri lokalnim samoupravama su u najvećoj meri svesni značaja integracije povratnika, u poređenju sa drugim lokalnim akterima. Ipak, takav nalaz nije moguće generalizovati, imajući u vidu to da i među poverenicima ima onih koji smatraju da to pitanje nije od velikog značaja, pa čak i među onima koji žive i rade u jedinicama lokalne samouprave sa visokom koncentracijom povratnika.¹⁵

Lokalni akteri uglavnom imaju realističnu percepciju ključnih problema integracije povratnika - ona je nešto slabija jedino u opštinama sa niskom koncentracijom povratnika. Ono što se može smatrati problematičnim jeste to što je poznavanje lokalnog okvira javnih politika koje se odnose na pitanja integracije povratnika koncentrisano na svega nekoliko institucija, pa čak i pojedinaca, i to prvenstveno na lokalne savete za migracije, pa se postavlja pitanje u kojoj su meri ostali lokalni akteri zaista uključeni u razvoj i donošenje relevantnih lokalnih politika. Konačno, organizacije civilnog društva

su često posmatrane kao zasebna linija integracije povratnika, što zasigurno predstavlja prepreku uspešnoj intersektorskoj saradnji svih relevantnih aktera na lokalnom nivou (kako javnih institucija, tako i predstavnika civilnog društva).¹⁶

14 GIZ (2022). „Društveno-ekonomski položaj i reintegracija povratnika po sporazumu o readmisiji u Srbiji 2021. godine: Izveštaj o istraživanju povratnika i pružalaca usluga na lokalnom nivou“, globalni program Migracije za razvoj, Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ), Beograd, str. 101-103.

15 Ibid, str. 105.

16 Ibid, str. 106.

Strateški i normativni okvir za reintegraciju i socijalno uključivanje povratnika

Definišući pristupanje Evropskoj uniji (EU) kao strateški cilj države, Republika Srbija se obavezala da, između ostalog, ispuni međunarodne standarde u oblasti upravljanja migracijama, koji uključuju i potpisivanje i implementaciju bilateralnih i multilateralnih sporazuma o readmisiji kojima se reguliše povratak lica koja su državljani Srbije a koja nezakonito borave u drugim državama. Sporazum o readmisiji lica koja nezakonito borave¹⁷ Srbija je sa Evropskom unijom potpisala 2007. godine, i prema poslednjim dostupnim podacima, prate ga implementacioni protokoli potpisani sa 20 zemalja članica EU.¹⁸ Pored toga, potpisano je i 11 bilateralnih sporazuma o readmisiji sa pojedinačnim državama, uključujući i zemlje iz regiona (Bosna i Hercegovina, Severna Makedonija i Crna Gora), dok su u toku pregovori o potpisivanju sporazuma o readmisiji sa još šest država.¹⁹

U cilju regulisanja pitanja readmisije i reintegracije povratnika u društvo, kontinuirano se razvija strateško-normativni, institucionalni i administrativni okvir.

Ključni strateški dokument usvojen je 2009. godine, **Strategija reintegracije povratnika po sporazumu o readmisiji**²⁰, i ima za cilj održivu integraciju povratnika u zajednicu uz puno poštovanje socijalne i kulturne različitosti. Kao specifični ciljevi strategije postavljeni su:

1. uspostavljanje institucionalnog okvira i koordinacije aktivnosti;
2. razvoj i primena programa prihvata povratnika i interventne podrške;
3. razvoj funkcionalnog mehanizma za reintegraciju

povratnika i osnaživanje kapaciteta zajednice i povratnika za uspešnu reintegraciju.

Strategija definiše institucionalni okvir, mere, aktivnosti i nosioce aktivnosti za održivu integraciju povratnika u oblastima stanovanja, obrazovanja, zapošljavanja, socijalne i zdravstvene zaštite. Ovim dokumentom je prepoznato da su posebnom riziku od negativnih posledica u procesu readmisije izloženi pripadnici osetljivih društvenih grupa, a posebno pripadnici nacionalnih manjina, među kojima Romi i Romkinje čine najveći procenat, kao i osobe sa invaliditetom, hronični bolesnici, deca bez roditeljskog staranja, stariji, žrtve trgovine ljudima.

Realizaciju strategije operacionalizovala su dva akciona plana za njeno sprovođenje (prvi za period od 2009. do 2010. godine i drugi za period od 2011. do 2012. godine), nakon čijeg isticanja novi akcioni plan nije donet.

Donošenje nove strategije u oblasti readmisije (za period od 2020. do 2024. godine) bilo je planirano za prvu polovinu 2021. godine ali ona još uvek nije usvojena. Usvajanje Programa za reintegraciju povratnika po Sporazumu o readmisiji za period 2022-2024. godine je planirano za poslednji kvartal 2022. godine.²¹

Pored Strategije reintegracije povratnika po Sporazumu o readmisiji koja je na nacionalnom nivou definisala ciljeve, mere i aktivnosti u ovoj oblasti, i lokalne samouprave su, u skladu sa njom, donele **lokalne akcione planove koji se bave pitanjima unapređenja položaja povratnika po Sporazumu o readmisiji**. Prema podacima Komesarijata za izbeglice i migracije,

17 Sporazum o readmisiji lica koja nezakonito borave potpisan je 18. septembra 2007. godine u Briselu između Republike Srbije i Evropske unije. Narodna skupština Republike Srbije ratifikovala je Sporazum 7. novembra iste godine a Sporazum je stupio na snagu 1. januara 2008. godine.

18 European Commission (2021), Serbia Report 2021, dostupno na: <https://europa.rs/wp-content/uploads/2021/10/Serbia-Report-2021.pdf>

19 Ibid.

20 Dostupno na: <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2009/15/3>

21 Akcioni plan za period 2022-2024. godine za sprovođenje Strategije za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period 2022-2030. godine, dostupno na: <https://www.minljmpdd.gov.rs/doc/akcioni-plan-za-sprovođenje-strategije-za-socijalno-uključivanje-roma-i-romkinja-u-republici-srbiji-za-period-2022-2030.-godine.docx>

od 157 jedinica lokalne samouprave koje su usvojile lokalne akcijske planove za unapređenje položaja izbeglih i interno raseljenih lica, 120 je revidiralo ova dokumenta i njima obuhvatio i povratnike po Sporazumu o readmisiji.²² Međutim, velikom broju ovih lokalnih strateških dokumenata istekao je period važenja a da nisu usvojeni novi.

Drugi važan strateški dokument na nacionalnom nivou kojim su definisane dodatne mere i aktivnosti za reintegraciju povratnika predstavlja novousvojena **Strategija za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine**²³, sa pratećim akcionim planom za period od 2022. do 2024. godine. Merom 7.3. u okviru strategije utvrđeno je unapređenje sistema reintegracije i socijalnog uključivanja povratnika, među kojima je veliki broj Roma i Romkinja, po osnovu Sporazuma o readmisiji. U akcionom planu predviđen je niz aktivnosti koji se odnose na unapređenje pružanja zdravstvenih i usluga socijalne zaštite povratnicima, rešavanje stambenih potreba, unapređenje rada aktera na lokalnom nivou, kao i donošenje posebnih mera u lokalnim akcionim planovima namenjenih Romima i Romkinjama povratnicima po Sporazumu o readmisiji.²⁴

Srbija je 2021. godine usvojila **Strategiju o ekonomskim migracijama za period od 2021-2027. godine**²⁵, sa pratećim Akcionim planom za njeno sprovođenje za period od 2021-2023. godine²⁶. Opšti cilj Strategije je stvaranje privrednog i društvenog ambijenta za usporavanje odlaska radno sposobnog stanovništva, jačanje veza sa dijasporom, podsticanje povratnih i cirkularnih migracija, kao i privlačenje

stranaca različitih obrazovnih profila. S obzirom na to da su kao jedna od ključnih ciljnih grupa identifikovani povratnici iz inostranstva, definisani su posebni ciljevi, mere i aktivnosti koje treba da doprinesu njihovoj uspešnoj integraciji u društvo i ekonomske tokove.

Ostali važni strateški dokumenti koji definišu mere i aktivnosti za poboljšanje položaja povratnika su sektorske strategije u oblastima zapošljavanja, obrazovanja, itd. **Strategija zapošljavanja u Republici Srbiji za period od 2021. do 2026. godine**²⁷, sa pratećim akcionim planom za period od 2021-2023. godine²⁸, prepoznaje povratnike po Sporazumu o readmisiji kao teže zapošljiva lica i daje im prioritet u uključivanju u mere aktivne politike zapošljavanja koje sprovodi Nacionalna služba za zapošljavanje (posredovanje u zapošljavanju i pružanje podrške za zapošljavanje; profesionalna orijentacija i savetovanje o planiranju karijere; mere aktivnog traženja posla; dodatno obrazovanje i obuka, subvencionisano zapošljavanje i samozapošljavanje; javni radovi; mere aktivne politike zapošljavanja za osobe sa invaliditetom koje se zapošljavaju pod posebnim uslovima).

Pored strateških dokumenata, 2012. godine usvojen je **Zakon o upravljanju migracijama**²⁹ koji uređuje oblast upravljanja migracijama, načela, organ nadležan za upravljanje migracijama i jedinstveni sistem prikupljanja i razmene podataka u oblasti upravljanja migracijama. Ovim zakonom definisan je i program podsticaja sprovođenja mera i aktivnosti u lokalnim samoupravama, neophodnih za dostizanje utvrđenih ciljeva u oblasti upravljanja migracijama. Vlada, na predlog Komesarijata za izbeglice i migracije, utvrđuje mere

22 Izveštaj o realizaciji Operativnih zaključaka sa seminara „Socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji“ za period oktobar 2019 - oktobar 2021. godine, strana 63; dostupno na: https://socijalnoukljucivanje.gov.rs/wp-content/uploads/2021/06/Izvestaj_o_sprovođenju_operativnih_zakljucaka_sa_seminara_Socijalno_ukljucivanje_Roma_i_Romkinja_oktobar_2019-oktobar_2021.pdf

23 Strategija za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine, dostupno na: <https://www.minlmpdd.gov.rs/doc/Strategija-za-socijalno-ukljucivanje-Roma-i-Romkinja-2022-2030.pdf>

24 Akcioni plan za period 2022-2024. godine za sprovođenje Strategije za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period 2022-2030. godine, dostupno na: <https://www.minlmpdd.gov.rs/doc/akcioni-plan-za-sprovođenje-strategije-za-socijalno-ukljucivanje-roma-i-romkinja-u-republici-srbiji-za-period-2022-2030.-godine.docx>

25 Strategija o ekonomskim migracijama Republike Srbije za period od 2021-2027. godine, dostupno na: <https://www.minrzs.gov.rs/sr/aktuelnosti/vesti/usvojena-strategija-o-ekonomskim-migracijama-republike-srbije-za-period-2021-2027-godine>

26 Akcioni plan za period 2021-2023. godine za sprovođenje Strategije o ekonomskim migracijama Republike Srbije za period od 2021-2027. godine, dostupno na: <https://www.minrzs.gov.rs/sr/dokumenti/ostalo/sektor-za-rad-i-zaposljavanje/akcioni-plan-za-period-2021-2023-godine-za-sprovođenje-strategije-o-ekonomskim-migracijama-republike-srbije-za-period-2021-2027-godine>

27 Strategija zapošljavanja u Republici Srbiji za period od 2021. do 2026. godine, dostupno na: https://socijalnoukljucivanje.gov.rs/wp-content/uploads/2021/08/Strategija_zaposljavanja_u_Republici_Srbiji_2021-2026_srpski.pdf

28 Akcioni plan za period od 2021. do 2023. godine za sprovođenje Strategije zapošljavanja u Republici Srbiji za period od 2021. do 2026. godine, dostupno na: https://socijalnoukljucivanje.gov.rs/wp-content/uploads/2021/08/Akcioni_plan_2021-2023_za_sprovođenje_Strategije_zaposljavanja_u_Republici_Srbiji_srpski.pdf

29 Zakon u upravljanju migracijama, Sl. glasnik RS, br. 107/2012, dostupno na: <https://www.paragraf.rs/propisi/zakon-o-upravljanju-migracijama.html>

i podsticaje, visinu sredstava, kriterijume za njihovu raspodelu i kriterijume za učešće jedinica lokalne samouprave u ovom programu. Program podsticaja za sprovođenje mera i aktivnosti u lokalnoj samoupravi bliže se uređuje uredbama Vlade na godišnjem nivou, a sredstva za realizaciju obezbeđuju se iz budžeta. Uredbom iz 2022. godine³⁰ definisane su mere i aktivnosti reintegracije povratnika po osnovu Sporazuma o readmisiji za koje je opredeljeno 15 miliona dinara iz državnog budžeta.³¹

30 Uredba o utvrđivanju Programa podsticaja za sprovođenje mera i aktivnosti neophodnih za dostizanje utvrđenih ciljeva iz oblasti upravljanja migracijama u jedinicama lokalne samouprave za 2022. godinu, dostupno na: https://kirs.gov.rs/media/uploads/Uredba_upravljanje_migacijama_u_%20JLS%20za%202022.pdf

31 Uredbe Vlade Republike Srbije iz prethodnih godina dostupne su na linku: <https://kirs.gov.rs/lat/dokumenti-i-publikacije/uredbe>

Institucionalni okvir za reintegraciju i socijalno uključivanje povratnika

Institucionalni okvir za prihvata i reintegraciju povratnika definisan je ključnim strateškim i normativnim aktima, pre svega Strategijom reintegracije povratnika po sporazumu o readmisiji.

Savet za reintegraciju povratnika po osnovu sporazuma o readmisiji formiran je 2008. godine, kao telo Vlade koje predlaže mere i aktivnosti za prihvata, zbrinjavanje i integraciju povratnika, pruža podršku u utvrđivanju i primeni mera na nivou lokalne samouprave za pružanje pomoći povratnicima, predlaže okvir za dijalog između država o pitanjima zaštite i ostvarivanja prava migranata i problema ilegalne migracije u cilju jačanja regionalne saradnje i nadgleda proces primene predviđenih mera. U radu Saveta učestvovali su predstavnici svih relevantnih ministarstava i KIRS-a, a nakon donošenja Strategije reintegracije povratnika po sporazumu o readmisiji u okviru Saveta je formiran **Tim za praćenje implementacije Strategije**, kao stručno i koordinaciono telo za praćenje i izveštavanje Saveta o realizaciji ciljeva propisanih strategijom. Tim prikuplja podatke, analizira ih i sačinjava izveštaje i saraduje sa drugim organizacijama, institucijama, nacionalnim i međunarodnim organizacijama.³²

Ključnu instituciju na nacionalnom nivou koja se bavi pitanjima povratnika predstavlja **Komesarijat za izbeglice i migracije** (u daljem tekstu: KIRS). Komesarijat za izbeglice osnovan je Zakonom o izbeglicama³³, kao posebna organizacija u sistemu državne uprave nad-

ležna za obavljanje stručnih i drugih poslova definisanih ovim zakonom. Usvajanjem Zakona o upravljanju migracijama³⁴ 2012. godine nastavlja rad pod nazivom Komesarijat za izbeglice i migracije. Nadležnost KIRS-a definisana je prethodno pomenutim ali i drugim zakonima i podzakonskim aktima (Zakon o azilu i privremenoj zaštiti³⁵, Uredba o zbrinjavanju izbeglica³⁶, Odluka o obrazovanju Komisije za nestala lica³⁷, itd.).

U skladu sa Zakonom o upravljanju migracijama, na lokalnom nivou u Srbiji obrazovani su saveti za migracije radi obavljanja savetodavnih poslova u vezi sa upravljanjem migracijama na teritoriji jedinica lokalne samouprave. Nadležnost saveta za migracije, u skladu sa zakonom, je da prate i izveštavaju KIRS o migracijama na njihovoj teritoriji, predlažu programe, mere i planove aktivnosti koje treba preduzeti radi efikasnog upravljanja migracijama i druge poslove. Savet za migracije po pravilu čine predstavnici izvršnog organa jedinice lokalne samouprave (predsednik opštine/gradonačelnik ili član opštinskog/gradskog veća), centra za socijalni rad, policijske uprave, službe za zapošljavanje, poverenik za izbeglice i migracije i predstavnik opštinske, odnosno gradske uprave. Takođe, odlukom o osnivanju u rad saveta mogu biti uključeni i predstavnici ustanova nadležnih za poslove zdravlja i obrazovanja, organizacija civilnog društva i drugih relevantnih aktera. Prema poslednjim dostupnim podacima, lokalni saveti za migracije osnovani su u 157 jedinica lokalne samouprave.³⁸

32 Pravni i institucionalni okvir readmisije u Srbiji, Centar za istraživanje javnih politika, 2017; dostupno na: [https://publicpolicy.rs/files/CENTAR_FRS_Analiza%20dokumenata_Readmisija\(1\).pdf](https://publicpolicy.rs/files/CENTAR_FRS_Analiza%20dokumenata_Readmisija(1).pdf)

33 Zakon o izbeglicama, Sl. glasnik RS, br. 18/92, Sl. list SRJ, br. 42/2002 - odluka SUS i Sl. glasnik RS, br. 30/2010; dostupno na: <https://www.paragraf.rs/propisi/zakon-o-izbeglicama-republika-srbija.html>

34 Zakon o upravljanju migracijama, Sl. glasnik RS, br. 107/2012, dostupno na: <https://www.paragraf.rs/propisi/zakon-o-upravljanju-migracijama.html>

35 Zakon o azilu i privremenoj zaštiti, Sl. glasnik RS, br. 24/2018; dostupno na: <https://www.paragraf.rs/propisi/zakon-o-azilu-i-privremenoj-zastiti.html>

36 Uredba o zbrinjavanju izbeglica, dostupno na: <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/uredba/1995/34/1>

37 Odluka o obrazovanju Komisije za nestala lica, dostupno na: <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/odluka/2012/108/4>

38 Akcioni plan za Poglavlje 24 – pravda, sloboda i bezbednost, revizija, 2020; dostupno na: <https://media.cpes.org.rs/2020/09/Akcioni-plan-PG-24.pdf>

KIRS i lokalni **saveti za migracije** (pre svega poverenici za izbeglice i migracije), uključujući i **Kancelariju za readmisiju na aerodromu „Nikola Tesla“**, predstavljaju primarne institucije koje pružaju podršku povratnicima po Sporazumu o readmisiji po povratku u zemlju.

U Kancelariji za readmisiju na aerodromu „Nikola Tesla“ zaposleni KIRS-a pružaju podršku povratnicima po Sporazumu o readmisiji u sledećem:

- registracija (koja nije obavezna),
- informisanje o pravima, obavezama i mogućnostima za ostvarivanje prava,
- pružanje saveta o načinu pribavljanja ličnih dokumenata,
- primarni i urgentni prihvati koji podrazumeva obezbeđivanje prevoza povratnika do centara za interventni prihvati KIRS-a gde će im biti obezbeđen smeštaj u trajanju do 14 dana;
- upućivanje u povereništva/savete za migracije i druge službe u lokalnim samoupravama radi dalje pomoći i podrške.

Centri za interventni prihvat u Beloj Palanci i Šapcu obezbeđuju smeštaj najugroženijim povratničkim porodicama ili pojedincima na osnovu uputa koji izdaje KIRS. U centrima se povratnicima po Sporazumu o readmisiji pružaju smeštaj i hrana, informacije o pravima i obavezama, pomoć i podrška u procesu dobijanja dokumenata, kontaktiranje i zahtevanje pomoći Centra za socijalni rad, medijacija sa svim relevantnim ustanovama radi ostvarivanja različitih vrsta pomoći, prevoz do mesta trajnog boravka (mesta boravka pre napuštanja zemlje, rođaka, prijatelja) nakon perioda urgentnog zbrinjavanja.

Pored navedenih institucija, podršku reintegraciji povratnika pružaju i druge institucije u mestu povratka: centar za socijalni rad, policijska uprava, zdravstvene ustanove, obrazovne ustanove, filijale Nacionalne službe za zapošljavanje, kao i institucije/organizacije i pojedinci angažovani na lokalnom nivou na poslovima pružanja podrške i pomoći pripadnicima osetljivih društvenih grupa (koordinatori za romska pitanja, mobilni timovi za inkluziju Roma, zdravstvene medijatorke, pružaoci besplatne pravne pomoći, Crveni krst i drugi).

Programi podrške za povratnike u 14 lokalnih samouprava

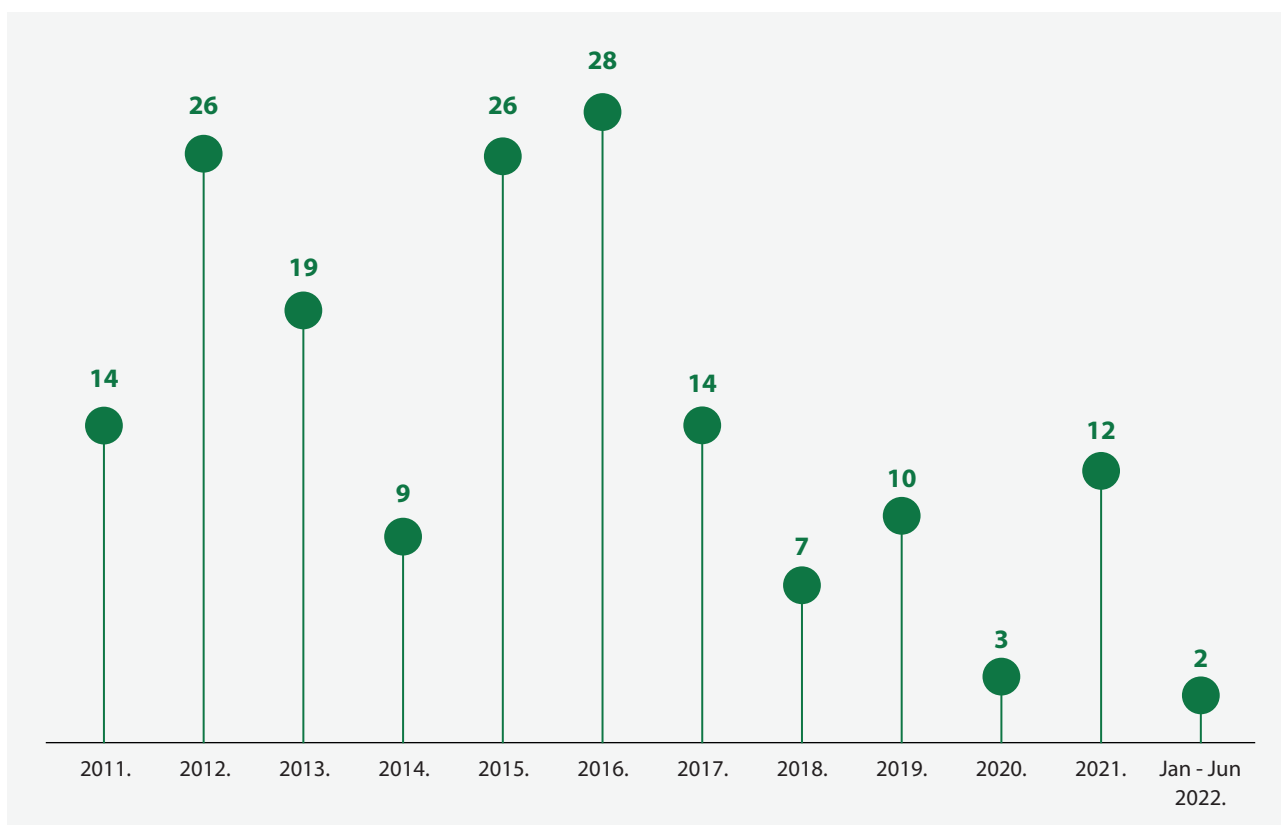
ALEKSINAC

Aleksinac je opština koja je nalazi u Regionu Južne i Istočne Srbije. Prema podacima poslednjeg popisa stanovništva iz 2011. godine, ova opština broji 51.863 stanovnika.³⁹ U periodu od 2011. godine, od kada je počela da se prati statistika broja povratnika na lokalnom nivou u Srbiji, do sredine 2022. godine, na teritoriji opštine Aleksinac registrovano je ukupno **170** povratnika po Sporazumu o readmisiji. Broj registrovanih povratnika za svaku od posmatranih godina predstavljen je na narednom grafikonu.

Dostupnost i kapaciteti javnih ustanova za pružanje usluga

Predškolsko vaspitanje i obrazovanje na teritoriji opštine Aleksinac, uključujući i pripremni predškolski program, realizuje se u okviru Predškolske ustanove „Lane“ koja ima ukupno 26 objekata/vrtića. Prema poslednjim dostupnim podacima, ukupan broj dece uključene u predškolsko obrazovanje i vaspitanje iznosi 899 (od tog broja je 393 dece uključeno u pripremni predškolski program).⁴⁰

Grafikon 1: Broj povratnika po Sporazumu o readmisiji u Aleksincu, u periodu od 2011. do 2022. godine

Izvor: Statistika KIRS-a, dostupno na: <https://kirs.gov.rs/cir/readmisija/statistike-kancelarije-za-readmisiju>

Prema internim podacima Saveta Evrope, prikupljenih od lokalnih aktera, u opštini Aleskinac je u periodu od 2019. do 2021. godine identifikovano čak 200 povratnika (uključujući i povratnike po Sporazumu o readmisiji).

Deca sa teritorije Aleksinca pohađaju osnovno obrazovanje u 8 matičnih osnovnih škola sa 48 područna odeljenja, dok su različiti programi na nivou srednjeg obrazovanja dostupni u tri srednje škole (gimnazija i dve srednje stručne škole). U jednoj osnovnoj školi

³⁹ Podaci dostupni na: <https://www.stat.gov.rs/sr-latn/oblasti/popis/popis-2011/>

⁴⁰ Profil opštine Aleskinac, RZS, 2022, dostupno na: http://devinfo.stat.gov.rs/SerbiaProfileLauncher/files/profiles/sr/1/DI_Profil_Aleksinac_EURSRB002002005007.pdf

zaposlena je osoba na poziciji pedagoškog asistenta, čija je uloga da pruži dodatnu podršku u obrazovanju deci iz osetljivih društvenih grupa. Prema poslednjim dostupnim podacima, obrazovanje odraslih na nivou osnovnog obrazovanja se realizuje u jednoj osnovnoj školi, ali na srednjem nivou obrazovanja nema upisanih polaznika. U obe srednje stručne škole se realizuju različiti programi prekvalifikacije, dokvalifikacije i specijalizacije u cilju sticanja kompetencija i kvalifikacija za lični i profesionalni razvoj i poboljšanje položaja na tržištu rada.

Oblast socijalne zaštite u opštini Aleksinac, uređena je kako nacionalnim zakonodavstvom, tako i relevantnim lokalnim aktima, od kojih je najznačajniji *Strateški plan za razvoj socijalne zaštite opštine Aleksinac u periodu od 2017. do 2022. godine*. Ovim dokumentom predviđene su različite aktivnosti i mere koje se odnose kako na opštu populaciju, tako i na posebno ranjive grupe, a naveden je i niz aktivnosti koje različiti akteri (kako iz javnog, tako i iz civilnog sektora) sprovode kako bi se unapredio položaj marginalizovanih grupa.⁴¹

Obrazovne ustanove u Aleksincu

Nivo obrazovanja	Tip ustanove	Naziv
Predškolsko obrazovanje	Predškolska ustanova	PU „Lane“
Osnovno obrazovanje	Osnovne škole	OŠ „Vožd Karađorđe“
		OŠ „Ljupče Nikolić“
		OŠ „Aca Sinadinović“ Ločika
		OŠ „Desanka Maksimović“ Katun
		Specijalna škola “Smeh i suze”
		OŠ “Vuk Karadžić” Žitkovac
		OŠ “Stojan Živković Stole” Trnjane
Osnovne škole koje imaju angažovanog pedagoškog asistenta	Osnovna i srednja škola za obrazovanje učenika sa invaliditetom i smetnjama u razvoju	OŠ “Sveti Sava” Subotinac
		OŠ “Jovan jovanović Zmaj” Aleksinački Rudnik
		OŠ „Vožd Karađorđe“
Srednje obrazovanje	Srednje škole	Specijalna škola “Smeh i suze”
		Aleksinačka gimnazija
		Tehnička škola “Prota Stevan Dimitrijević”
		Poljoprivredna škola “Šumatovac” (u koju spada i Biotehnoška škola “Šumatovac”)
Obrazovanje odraslih	Osnovno obrazovanje odraslih u osnovnim školama	OŠ “Jovan jovanović Zmaj” Aleksinački Rudnik
	Srednje obrazovanje u srednjoj školi	Poljoprivredna škola “Šumatovac”
	Programi prekvalifikacije, dokvalifikacije i specijalizacije koji se realizuju u srednjoj školi	Tehnička škola “Prota Stevan Dimitrijević” Biotehnoška škola “Šumatovac”
	Obrazovanje odraslih u ustanovama/ organizacijama koje imaju status JPOA	/

Izvor: Portal otvorenih podataka Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja i Godišnji plan obrazovanja odraslih u Republici Srbiji za 2022. godinu

41 Strateški plan za razvoj socijalne zaštite opštine Aleksinac u periodu od 2017. do 2022. godine, dostupan na: <http://www.aleksinac.org/index.php/strategije-razvoja/socijalna-zastita-strateski-plan>

Poslednji dostupni podaci iz 2018. godine ukazuju na to da je opština Aleksinac za celokupnu oblast socijalne zaštite u budžetu izdvojila skoro 76 miliona dinara, što iznosi 1.579,57 dinara po glavi stanovnika. Od tog iznosa je približno 21,5 miliona dinara izdvojeno za usluge socijalne zaštite, dok je preko 50 miliona dinara namenjeno različitim vrstama materijalne podrške (novčanim davanjima i davanjima u naturi).⁴²

Kada se posmatraju samo izdvajanja za usluge socijalne zaštite, opština Aleskinac je u 2018. godini izdvojila 448,19 RSD po glavi stanovnika⁴³, što je gotovo u rangu republičkog proseka, koji iznosi 454 RSD.

U odnosu na podatke iz 2018. godine, prema najnovijim podacima koje su dostavili predstavnici lokalnih institucija, zapažaju se izvesne promene u pogledu (ne) dostupnosti pojedinih usluga socijalne zaštite. U 2022. godini, u opštini Aleksinac, dostupne su usluge dnevnog boravka za decu, odrasle i starije, pomoć u kući za decu, odrasle i starije, lični pratilac deteta (za decu sa smetnjama u razvoju i invaliditetom), kao i usluge smeštaja, uključujući smeštaj u prihvatilištu. Sa druge strane, za razliku od 2018. godine, usluge stanovanja uz podršku, kao i savetodavne usluge, više nisu na raspolaganju stanovnicima Aleksinca (samim tim ni povratnicima po Sporazumu o readmisiji).⁴⁴

Približno dve petine ukupnog iznosa za materijalnu podršku porodicama i pojedincima opredeljene su za

novčana davanja (nešto više od 21 milion dinara), dok je 61,6% namenjeno davanjima u naturi.⁴⁵

Dostupnost lokalnih aktera koji imaju kapaciteta da pruže podršku u reintegraciji povratnika

Postojanje sistemске podrške reintegraciji povratnika od velikog je značaja. Naročito važnu ulogu u tom procesu imaju institucije i organizacije na lokalnom nivou, koje bi trebalo da, u skladu sa postojećim lokalnim politikama, definišu različite programe i aktivnosti, ali i da ih dosledno sprovode i prate ostvarene rezultate.

U opštini Aleksinac je krajem 2012. godine usvojen *Lokalni akcioni plan za unapređenje položaja izbeglih, interno raseljenih lica i povratnika po osnovu Sporazuma o readmisiji u periodu od 2013. do 2016. godine*. Opšti cilj ovog akcionog plana bilo je unapređenje socijalno-materijalnog položaja i životnog standarda izbeglica, IRL i povratnika kroz programe stambenog zbrinjavanja i ekonomskog osnaživanja, što bi u dugom roku trebalo da doprinese i poboljšanju demografske situacije u ovoj opštini. Kao ključni akteri koji su ovim akcionim planom prepoznati, pored lokalne samouprave, izdvajaju se Povereništvo za izbeglice Opštine Aleksinac, Crveni krst, Centar za socijalni rad, Fond za zdravstvenu zaštitu, Nacionalna služba za zapošljavanje, zdravstveni centar i dom zdravlja, gerontološki centar "Jelenac", Dom za lica ometena u razvoju u Ku-

Usluge socijalne zaštite, 2018.

Grupa usluga	Naziv usluge	Pružalac usluge
Dnevne usluge u zajednici	Pomoć u kući za starije i odrasle	Centar za socijalni rad, NVO Caritas, Udruženje MNRL
	Pomoć u kući za decu i mlade	Centar za socijalni rad
	Stanovanje uz podršku	Gerontološki centar
	Dnevni boravak za decu i mlade sa invaliditetom i smetnjama u razvoju	Centar za socijalni rad
Savetodavne usluge	Usluga "Predah"	Centar za socijalni rad
	Savetovalište	NVO Caritas

Izvor: Mapiranje usluga socijalne zaštite i materijalne podrške u nadležnosti jedinica lokalnih samouprava u Republici Srbiji, SIPRU, 2020

42 Mapiranje usluga socijalne zaštite i materijalne podrške u nadležnosti jedinica lokalnih samouprava u Republici Srbiji – Baza podataka 2018, SIPRU.

43 Ibid.

44 Interni podaci dostavljeni od strane predstavnika lokalnih institucija, za potrebe ove analize.

45 Mapiranje usluga socijalne zaštite i materijalne podrške u nadležnosti jedinica lokalnih samouprava u Republici Srbiji, SIPRU, 2020, dostupno na: https://socijalnoukljucivanje.gov.rs/wp-content/uploads/2020/09/Mapiranje_usluga_socijalne_zastite_i_materijalne_podrske_u_nadleznosti_JLS_u_RS.pdf

lini, lokalne NVO, UNHCR i druge međunarodne NVO, kao i Komesarijat za izbeglice i migracije.⁴⁶ Prema dostupnim podacima, novi akcioni plan koji bi uređivao ovu oblast još uvek nije usvojen, iako je postojao nacrt Akcionog plana za period od 2017. do 2020. godine, čije je usvajanje odloženo.

Kao što je predviđeno *Zakonom o upravljanju migracijama*⁴⁷, u Aleksincu je osnovan **Savet za upravljanje migracijama**, čija je uloga da prati i izveštava KIRS o migracijama, kao i da predlaže programe, mere i planove aktivnosti u cilju što efikasnijeg upravljanja migracijama. Iako su u Aleksincu i prethodno postojali različiti programi podrške za izbegla, interno raseljena lica i povratnike po Sporazumu o readmisiji, kao i za podršku pripadnicima romske zajednice, koja prema dostupnim podacima, čini većinu ukupne populacije povratnika, tek je u prvoj polovini 2018. godine osnovan **Mobilni tim za inkluziju Roma**. Osnivanje ovog tima u skladu je sa Strategijom za socijalno uključivanje Roma i Rom-

kinja u Republici Srbiji za period od 2016-2025. godine i ono predstavlja mehanizam intersektorske koordinacije i saradanje, sa ciljem da se obezbedi bolja dostupnost usluga i da se olakša ostvarivanje prava pripadnika romske populacije u lokalnoj zajednici. Pored koordinatora za romska pitanja, u rad Mobilnog tima su uključeni i predstavnici važnih lokalnih institucija (CSR, NSZ, obrazovnih i zdravstvenih institucija), ali i organizacija civilnog društva.

Za Aleksinac je specifično to što poverenica za izbeglice i migracije istovremeno obavlja i uloge romske koordinatorke i koordinatorke Mobilnog tima za inkluziju Roma. Kada je u pitanju intersektorska saradnja u oblasti sprovođenja lokalnih migracionih politika, ona je ocenjena kao veoma zadovoljavajuća i navodi se da se odvija bez ikakvih prepreka.⁴⁸ Kontakti ključnih institucija koje pružaju informacije i podršku povratnicima po Sporazumu o readmisiji o različitim pitanjima nalaze se u narednoj tabeli.

Kontakti institucija koje pružaju podršku u reintegraciji povratnika

Naziv institucije	Adresa i kontakt
Poverenik za izbeglice i migracije Romski koordinator Koordinator mobilnog tima	Aleksandra Petrović Knjaza Miloša 169, zgrada Opštinske uprave Aleksinac komesarijat@aleksinac.org 062 551 196
Besplatna pravna pomoć	Jelena Jonić Knjaza Miloša 169, zgrada Opštinske uprave, kancelarija broj 10 062 516 451 Radno vreme sa strankama: od 7h do 14h radnim danima
Centar za socijalni rad	Sedmog jula 12, Aleksinac 018 804 507 aleksinac.csr@minrzs.gov.rs
Gerontološki centar "Jelenac"	Momčila Popovića 156, Aleksinac 018 4804 012; 018 4800 176; 018 4804 981 gcjelenac@gmail.com http://www.gcjelenac.com/index.php
Dom za decu i omladinu bez roditeljskog staranja "Hristina Markišić"	Tihomira Đorđevića 2, Aleksinac 018 804 507; 018 804 245
Dom za decu i omladinu ometenu u razvoju, Kulina	Selo Kulina, 18214 Aleksinac 018 613 822; 018 613 856 domkulina@gmail.com https://www.kulina.org.rs/
Republički fond za zdravstveno osiguranje – ispostava Aleksinac	Drakčeta Milovanovića 4, Aleksinac 0700 333 443

46 Lokalni akcioni plan za unapređenje položaja izbeglih, interno raseljenih lica i povratnika po osnovu Sporazuma o readmisiji u periodu od 2013. do 2016. godine, dostupno na: https://kirs.gov.rs/media/uploads/Lokalni-akcioni-planovi/Usvojeni-LAP-ovi/lap_aleksinac.pdf

47 Zakon o upravljanju migracijama, dostupan na: <https://www.paragraf.rs/propisi/zakon-o-upravljanju-migracijama.html>

48 Interni podaci dostavljeni od strane predstavnika lokalnih institucija, za potrebe ove analize.

Aktivnosti i usluge koje pružaju OCD

U opštini Aleksinac postoji više organizacija civilnog društva koje, saradujući sa lokalnim institucijama i drugim lokalnim ili međunarodnim organizacijama, kroz različite programe i projekte, pružaju podršku posebno ranjivim društvenim grupama, u koje se ubraja i kategorija povratnika.

čuju nezaposlena lica iz teže zapošljivih kategorija, u koje spadaju i povratnici po Sporazumu o readmisiji. Navodi se da se posebna pažnja posvećuje onim nezaposlenim licima koja se suočavaju sa više faktora otežane zapošljivosti, odnosno višestruko marginalizovanim osobama.⁴⁹ Poboljšanje položaja nezaposlenih Roma i Romkinja na tržištu rada navedeno je kao jedna od značajnih mera u okviru ovog akcionog

Kontakti OCD koje pružaju podršku osetljivim društvenim grupama

Naziv organizacije	Adresa i kontakt
Društvo za razvoj kreativnosti Aleksinac	Majora Tepića bb, lokal 30, Aleksinac 018 802 004 okdrustvo@gmail.com http://okaleks.org.rs/
Društvo za pomoć mentalno nedovoljno razvijenim licima Aleksinac	Momčila Popovića 103, Aleksinac 018 801 719 udruzenje.mnrl@gmail.com Kontakt osoba: Suzana Stefanović 064 659 9199
Crveni krst Aleksinac	Momčila Popovića 28, Aleksinac 018 804 331 aleksinac@redcross.org.rs
Caritas Aleksinac	Tihomira Đorđevića 20, Aleksinac 018 804 403 carit-al@medianis.net www.caritasaleksinac.weebly.com
Uduženje Romkinja Nada	Vase Nikolić bb, Aleksinac udr.rom.nada@hotmail.com
Omladinski klub Aleksinac	Stublina bb, Aleksinac
Centar za afirmaciju civilnog društva	Vožda Karađorđa bb, Grejač, opština Aleksinac 064 2670 322; 060 1583 200 cacd@krstarica.com

Mogućnosti za unapređenje zapošljivosti i zapošljavanja povratnika

U okviru *Lokalnog akcionog plana zapošljavanja opštine Aleksinac za period od 2021. do 2023. godine*, predviđeno je da se u aktivne politike zapošljavanja uklju-

plana, i oni su prepoznati kao jedna od prioritarnih kategorija kada je u pitanju niz različitih mera podrške, poput: subvencija za samozapošljavanje, subvencija za zapošljavanje teže zaposljivih lica, javnih radova, stručne prakse, sticanja praktičnih znanja, kao i pripravništva za nezaposlene.⁵⁰

Institucije i organizacije za pružanje podrške povratnicima u zapošljavanju

Naziv institucije/organizacije	Adresa i kontakt
Nacionalna služba za zapošljavanje – ispostava Aleksinac	Momčila Popovića 3, Aleksinac 018 806 170; 018 804 657

⁴⁹ Lokalni akcioni plan zapošljavanja opštine Aleksinac za period od 2021. do 2023. godine, dokument dostupan na: <http://www.aleksinac.org/index.php/strategije-razvoja/2021-2023>

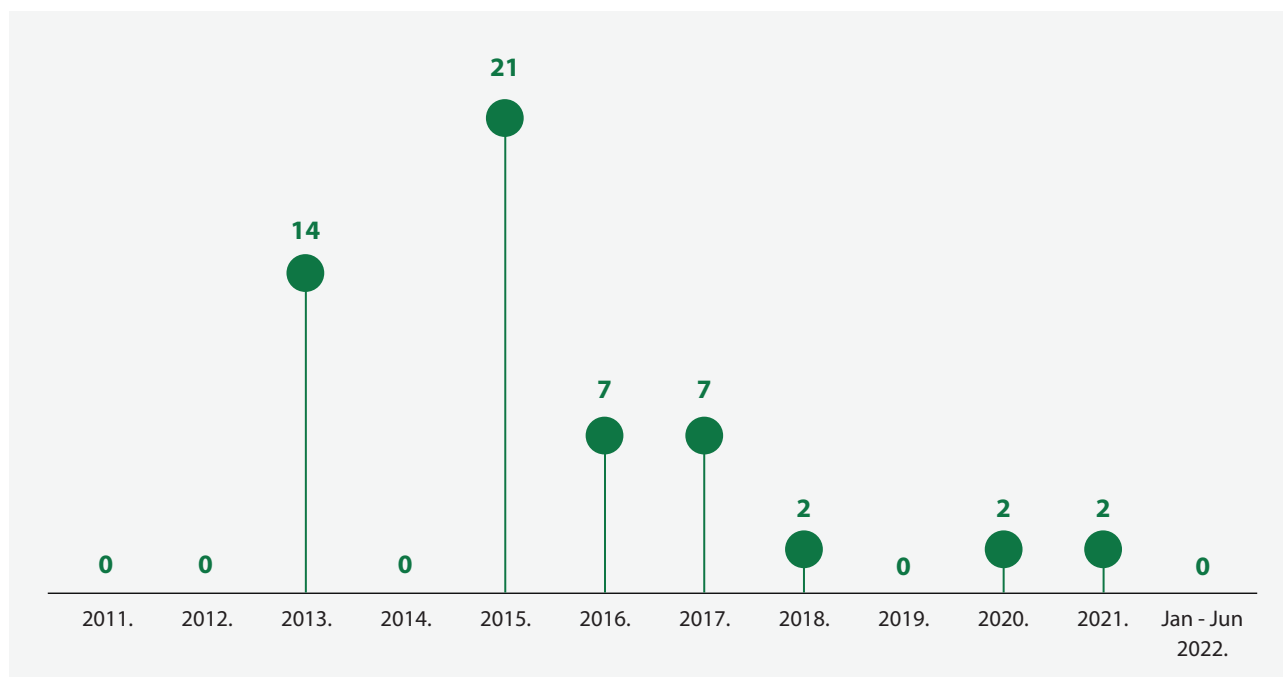
⁵⁰ Ibid.

APATIN

Opština Apatin nalazi se u Regionu Vojvodine, a prema podacima popisa stanovništva iz 2011. godine, u Apatinu živi 28.929 stanovnika.⁵¹ Od 2011. godine, od kada se prati statistika broja povratnika na lokalnom nivou u Srbiji, do juna 2022. godine, u Apatinu je registrovano ukupno **55** povratnika po Sporazumu o readmisiji. Broj registrovanih povratnika za svaku od posmatranih godina predstavljen je na narednom grafikonu.

osetljivih društvenih grupa. Deca sa teritorije opštine pohađaju osnovno obrazovanje u šest osnovnih škola, a ni u jednoj od njih nema angažovanog pedagoškog asistenta. Programi na nivou srednjeg obrazovanja dostupni su u tri srednje škole (gimnazija i dve srednje stručne škole). Različiti programi prekvalifikacije, dokvalifikacije i specijalizacije u cilju sticanja kompetencija i kvalifikacija za lični i profesionalni razvoj i poboljšanje položaja na

Grafikon 2: Broj povratnika po Sporazumu o readmisiji u Apatinu, u periodu od 2011. do 2022. godine

Izvor: Statistika KIRS-a, dostupno na: <https://kirs.gov.rs/cir/readmisija/statistike-kancelarije-za-readmisiju>

Prema internim podacima Saveta Evrope, prikupljenih od lokalnih aktera, u opštini Apatin je u periodu od 2019. do 2021. godine identifikovano 75 povratnika (uključujući i povratnike po Sporazumu o readmisiji).

Dostupnost i kapaciteti javnih ustanova za pružanje usluga

Predškolsko vaspitanje i obrazovanje, uključujući i pripremni predškolski program, u opštini Apatin se realizuje u okviru Predškolske ustanove „Pčelica“ koja ima ukupno devet objekata/vrtića. Prema poslednjim dostupnim podacima, ukupan broj dece uključene u predškolsko obrazovanje i vaspitanje iznosi 659 (od tog broja je 216 dece uključeno u pripremni predškolski program).⁵² U okviru PU zaposlene su dve osobe na poziciji pedagoških asistenata, čija je uloga da pružaju podršku deci iz

tržištu rada, realizuju se u jednoj srednjoj stručnoj školi u Apatinu (Tehnička škola sa domom učenika).

Na osnovu uvida u podatke koji su javno dostupni, nakon isteka *Strategije razvoja socijalne zaštite za period 2008-2013*, nije usvojen novi dokument koji bi regulisao ovu oblast. Međutim, kao i u slučaju svih drugih lokalnih samouprava, način na koji je oblast socijalne zaštite uređena nacionalnim zakonodavstvom predstavlja relevantni okvir za rad nadležnih institucija.

Prema poslednjim dostupnim podacima iz 2018. godine, opština Apatin je za celokupnu oblast socijalne zaštite u budžetu izdvojila nešto više od 62 miliona dinara, što iznosi 2307,72 dinara po glavi stanovnika. Od tog iznosa je preko 18 miliona dinara izdvojeno za usluge socijalne zaštite, dok je više od 44 miliona

⁵¹ Dostupno na: <https://www.stat.gov.rs/sr-latn/oblasti/popis/popis-2011/>

⁵² Profil opštine Apatin, RZS, 2022, dostupno na: http://devinfo.stat.gov.rs/SerbiaProfileLauncher/files/profiles/sr/1/DI_Profil_Apatin_EURSRB001002001002.pdf

Obrazovne ustanove u Apatinu

Nivo obrazovanja	Tip ustanove	Naziv
Predškolsko obrazovanje	Predškolska ustanova	PU „Pčelica“
Osnovno obrazovanje	Osnovne škole	OŠ „Žarko Zrenjanin“
		Osnovna muzička škola “Stevan Hristić”
		OŠ „Ivan Goran Kovačić“ Sonta
		OŠ „Jožef Atila“ Kupusina
		OŠ „Kiš Ferenc“ Svilojevo
	OŠ “Mladost” Prigrevica	
	Osnovne škole koje imaju angažovanog pedagoškog asistenta	/
	Osnovna i srednja škola za obrazovanje učenika sa invaliditetom i smetnjama u razvoju	/
Srednje obrazovanje	Srednje škole	Gimnazija “Nikola Tesla”
		Tehnička škola sa domom učenika
		Srednja građevinska i drvoprerađivačka škola
Obrazovanje odraslih	Osnovno obrazovanje odraslih u osnovnim školama	/
	Srednje obrazovanje u srednjoj školi	/
	Programi prekvalifikacije, dokvalifikacije i specijalizacije koji se realizuju u srednjoj školi	Tehnička škola sa domom učenika
	Obrazovanje odraslih u ustanovama/ organizacijama koje imaju status JPOA	/

Izvor: Portal otvorenih podataka Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja i Godišnji plan obrazovanja odraslih u Republici Srbiji za 2022. godinu

dinara namenjeno različitim vrstama materijalne podrške (novčanim davanjima i davanjima u naturi).⁵³

Kada se posmatraju samo izdvajanja za usluge socijalne zaštite, opština Apatin je u 2018. godini izdvojila 680,36 RSD po glavi stanovnika⁵⁴, što je iznad republičkog proseka, koji iznosi 454 RSD.

Podaci dobijeni na osnovu upitnika koje su predstavnici lokalnih institucija popunjavali tokom 2022. godine, za potrebe ove analize, ukazuju na to da su u Apatinu, pored usluga mapiranih 2018. godine, na raspolaganju i usluga dnevnog boravka za decu, pomoć u kući za decu, odrasle i starije, usluga “lični pratilac deteta”, usluge podrške za samostalan život, usluge smeštaja, kao

Usluge socijalne zaštite, 2018.

Grupa usluga	Naziv usluge	Pružalac usluge
Dnevne usluge u zajednici	Pomoć u kući za starije i odrasle	Posebna služba pri Centru za socijalni rad
	Dnevni boravak za starije osobe (OSI)	Posebna služba pri Centru za socijalni rad

Izvor: Mapiranje usluga socijalne zaštite i materijalne podrške u nadležnosti jedinica lokalnih samouprava u Republici Srbiji, SIPRU, 2020

53 Mapiranje usluga socijalne zaštite i materijalne podrške u nadležnosti jedinica lokalnih samouprava u Republici Srbiji – Baza podataka 2018, SIPRU.

54 Ibid.

i savetodavne usluge. Predstavnicima lokalnih institucija koji su popunjavali upitnik navode da su sve usluge na raspolaganju i povratnicima, ali da iz ove kategorije nije bilo korisnika nijedne od navedenih usluga socijalne zaštite.

Dve trećine ukupnog iznosa za materijalnu podršku porodicama i pojedincima opredeljene su za novčana davanja (nešto više od 29 miliona dinara), dok je jedna trećina namenjena za davanja u naturi.⁵⁵

Dostupnost lokalnih aktera koji imaju kapaciteta da pruže podršku u reintegraciji povratnika

Ključni dokument koji je predstavljao okvir lokalnih politika u Apatinu u pogledu podrške reintegraciji povratnika jeste *Lokalni akcioni plan za unapređenje položaja izbeglih, interno raseljenih lica i povratnika u periodu od 2017. do 2021. godine*.⁵⁶ Pre donošenja ovog akcionog plana, postojao je AP za period od 2011. do 2015. godine, ali se on odnosio samo na izbegla i interno raseljena lica, a ne i na povratnike.⁵⁷ Lokalni akcioni plan za period od 2017. do 2021. godine, koji je obuhvatio i povratnike po Sporazumu o readmisiji, nastao je kao rezultat učešća u projektima⁵⁸ finansiranih od strane Evropske unije, a realizovanih uz pomoć Međunarodne organizacije za migracije, sa ciljem da se pronađe sistemsko rešenje kojim bi se na efikasan i održiv način odgovorilo na potrebe izbeglih, IRL i povratnika.⁵⁹

Opštinsko veće je, u cilju izrade LAP-a za unapređenje položaja izbeglih, IRL i povratnika u Apatinu, oformilo **Savet za upravljanje migracijama i trajna rešenja**, u čijem su sastavu predstavnici lokalne samouprave, uključujući i Povereništvo za izbeglice, zatim predstavnici drugih institucija sistema koje se na lokalnom nivou bave pitanjima izbeglih, interno raseljenih lica i povrat-

nika, predstavnici lokalnih nevladinih organizacija, kao i Komesarijata za izbeglice i migracije Republike Srbije.⁶⁰

Na inicijativu Kancelarije za inkluziju Roma Vlade AP Vojvodine, 2008. godine Opština Apatin je sistematizovala radno mesto **koordinatora za romska pitanja**.⁶¹ Nakon toga je usvojen i *Lokalni akcioni plan za poboljšanje položaja Roma za period od 2010. do 2015. godine*, koji se odnosio na oblasti obrazovanja, zapošljavanja, stanovanja, zdravstva, socijalne zaštite i kulture.⁶² Međutim nema podataka o tome da je nakon isteka ovog LAP-a usvojen novi.

U okviru upitnika dostavljenog za potrebe ove analize, navodi se da se romski koordinator ne bavi pitanjem povratnika na lokalnom nivou. U Apatinu postoji i **Mobilni tim za inkluziju Roma**, koji ima ulogu planiranja usluga i pružanja podrške ali, kako je navedeno, "do sada nije bilo povratnika koji su tražili uključivanje Mobilnog tima".

Za uspešnu reintegraciju povratnika u lokalnoj zajednici, saradnja relevantnih institucija i organizacija civilnog društva je od velikog značaja. Kao primer dobre prakse, predstavnici lokalnih institucija u Apatinu koji su popunjavali upitnik, naveli su uspešnu saradnju sa nevladinim organizacijama i Centrom za socijalni rad prilikom pružanja pomoći povratnicima oko ostvarivanja prava i pribavljanja ličnih dokumenata. Sa druge strane, kao najčešće prepreke uspešnoj saradnji, navedeni su nedovoljna informisanost, kao i nedostatak obuka za profesionalce iz različitih sektora.

Kontakti ključnih institucija koje pružaju informacije i podršku povratnicima o različitim pitanjima nalaze se u narednoj tabeli.

55 Mapiranje usluga socijalne zaštite i materijalne podrške u nadležnosti jedinica lokalnih samouprava u Republici Srbiji, SIPRU, 2020., dostupno na: https://socijalnoukljucivanje.gov.rs/wp-content/uploads/2020/09/Mapiranje_usluga_socijalne_zastite_i_materijalne_podrske_u_nadleznosti_JLS_u_RS.pdf

56 Lokalni akcioni plan za unapređenje položaja izbeglih, interno raseljenih lica i povratnika u periodu od 2017. do 2021. godine, dostupno na: https://www.soapatin.org/documents/1494597457-LAP__2017-2021._KONACNI_TEKST.pdf

57 Lokalni akcioni plan za unapređenje položaja izbeglih i raseljenih lica u opštini Apatin 2011-2015, dostupno na: https://kirs.gov.rs/media/uploads/Lokalni-akcioni-planovi/Usvojeni-LAP-ovi/lap_apatin.pdf

58 Reč je o projektima „Podrška institucijama Vlade Republike Srbije koje su nadležne za izbegla i interno raseljena lica“, kao i „Jačanje kapaciteta institucija Republike Srbije nadležnih za upravljanje migracijama i reintegraciju povratnika“.

59 Lokalni akcioni plan za unapređenje položaja izbeglih, interno raseljenih lica i povratnika u periodu od 2017. do 2021. godine, dostupno na: https://www.soapatin.org/documents/1494597457-LAP__2017-2021._KONACNI_TEKST.pdf

60 Ibid.

61 Strategija održivog razvoja opštine Apatin 2015-2020, dostupno na: <http://www.soapatin.org/documents/1494225788-Strategija-odrzivog-razvoja-opstine-Apatin2015-2020.pdf>

62 Lokalni akcioni plan za poboljšanje položaja Roma za period od 2010. do 2015. godine, dostupno na: <https://www.pravamanjina.rs/attachments/LAP-Poboljsanje-polozaja-Roma%20Apatin.pdf>

Kontakti institucija koje pružaju podršku u reintegraciji povratnika

Naziv institucije	Adresa i kontakt
Poslovi pravne pomoći Poverenik za izbeglice	Nemanja Pavlović Odeljenje za opštu upravu, društvene delatnosti i skupštinske poslove – kancelarija 11 Srpskih Vladara 29, 25260 Apatin 025 772 122, lokal 620 nemanja.pavlovic@apatin.rs
Koordinator za romska pitanja	Danijela Ignac Srpskih Vladara 29, 25260 Apatin - zgrada Opštinske uprave, Kancelarija za romska pitanja 025 772 122, lokal 664 romi@soapatin.org
Centar za socijalni rad	Svetozara Miletića 6, Apatin 025 772 047; 025 772 451; 025 773 365 info@csrapatin.rs

Aktivnosti i usluge koje pružaju OCD

Opština Apatin ima više organizacija civilnog društva koje, samostalno ili kroz saradnju sa lokalnim institucijama i drugim lokalnim ili međunarodnim organizacijama, pružaju podršku posebno ranjivim društvenim grupama, a povratnici su svakako jedna od takvih grupa stanovništva.

od grupa koje imaju prioritet prilikom odobravanja subvencija za samozapošljavanje, kao i u slučaju subvencija za zapošljavanje nezaposlenih lica iz kategorije teže zapošljivih na novootvorenim radnim mestima.⁶⁴

Kontakti OCD koje pružaju podršku osetljivim društvenim grupama

Naziv organizacije	Adresa i kontakt
Udruženje Roma „Zlatno sunce“	Omladinska 15, 25260 Apatin 060 0850 005
Crveni krst Apatin	Stanka Opsenice 75A, Apatin 025 779 490; 025 772 073
Udruženje „Breza“	Svetozara Miletića 6, Apatin 064 2281 425
Humanitarno Udruženje Mladih Apatinaca (HUMA)	humapatin@gmail.com

Mogućnosti za unapređenje zapošljivosti i zapošljavanja povratnika

Lokalnim akcionim planom zapošljavanja opštine Apatin za period od 2021. do 2023. godine,⁶³ nisu izdvojene posebne mere za povratnike po Sporazumu o readmisiji, ali oni jesu jedna od teže zapošljivih kategorija stanovništva, pa se aktivne mere zapošljavanja odnose i na ovaj deo stanovništva. Romi su u ovom LAP-u navedeni kao jedna

Institucije i organizacije za pružanje podrške povratnicima u zapošljavanju

Naziv institucije/organizacije	Adresa i kontakt
Nacionalna služba za zapošljavanje – ispostava Apatin	Petra Drapšina 2A, Apatin 025 772 686

63 Dokument dostupan na: <https://www.soapatin.org/lokalni-akcioni-planovi>

64 Ibid.

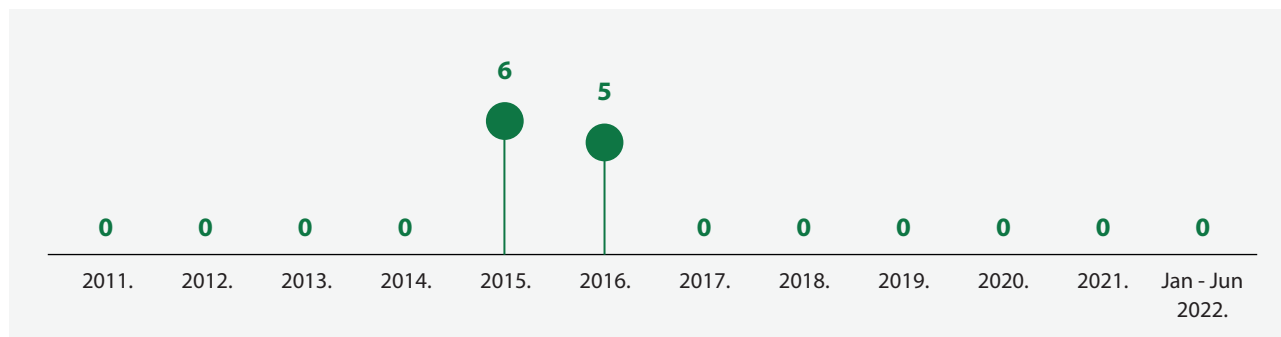
BAČ

Opština Bač nalazi se u Regionu Vojvodine, a prema poslednjim popisnim podacima iz 2011. godine, u ovoj opštini živi 14.405 stanovnika.⁶⁵ Od 2011. godine, kada je počela da se sistematski prati statistika broja povratnika na lokalnom nivou, do sredine 2022. godine, na teritoriji opštine Bač registrovano je svega **11** povratnika po Sporazumu o readmisiji. Broj registrovanih povratnika za svaku od posmatranih godina predstavljen je na narednom grafikonu.

cima, nijedna osnovna ni srednja škola sa teritorije opštine Bač nema programe obrazovanja odraslih, a u srednjoj stručnoj školi (Poljoprivredna škola) ne organizuju se programi prekvalifikacije, dokvalifikacije i specijalizacije.⁶⁷

Prema podacima iz 2018. godine, opština Bač je za oblast socijalne zaštite izdvojila skoro 51 milion dinara, što iznosi čak 3.784,54 dinara po glavi stanovnika. Od

Grafikon 3: Broj povratnika po Sporazumu o readmisiji u Baču, u periodu od 2011. do 2022. godine

Izvor: Statistika KIRS-a, dostupno na: <https://kirs.gov.rs/cir/readmisija/statistike-kancelarije-za-readmisiju>

Prema internim podacima Saveta Evrope, prikupljenih od lokalnih aktera, u opštini Bač je u periodu od 2019. do 2021. godine identifikovano 100 povratnika (uključujući i povratnike po Sporazumu o readmisiji).

Dostupnost i kapaciteti javnih ustanova za pružanje usluga

Predškolsko vaspitanje i obrazovanje, uključujući i pripremni predškolski program, realizuje se u okviru Predškolske ustanove „Kolibri“ koja ima ukupno sedam objekata/vrtića na teritoriji opštine. Prema poslednjim dostupnim podacima, ukupan broj dece uključene u predškolsko obrazovanje i vaspitanje iznosi 313 (od tog broja je 110 dece uključeno u pripremni predškolski program).⁶⁶ U okviru PU „Kolibri“ zaposlena su dva pedagoška asistenta, koja pružaju podršku deci iz posebno ranjivih grupa. Deca sa teritorije opštine Bač pohađaju osnovno obrazovanje u pet osnovnih škola, dok je srednje obrazovanje organizovano u jednoj srednjoj stručnoj školi. Prema dostupnim poda-

tog iznosa je približno 11,7 miliona dinara izdvojeno za usluge socijalne zaštite, dok je preostali iznos namenjen različitim vrstama materijalne podrške (novčanim davanjima i davanjima u naturi).⁶⁸

Kada se posmatraju samo izdvajanja za usluge socijalne zaštite, opština Bač je u 2018. godini izdvojila 870,03 RSD po glavi stanovnika⁶⁹, što je skoro dvostruko više od republičkog proseka, koji iznosi 454 RSD.

Kada se posmatraju podaci iz upitnika dostavljenog za potrebe ove analize od strane predstavnika lokalnih institucija, zapažaju se određene razlike u pogledu raspoloživih usluga, u poređenju sa stanjem iz 2018. godine. Od usluga koje su stanovnicima opštine Bač, uključujući i povratnike po Sporazumu o readmisiji, trenutno dostupne, navedene su dve dnevne usluge u zajednici - lični pratilac deteta i pomoć u kući za odrasle i starije (nije stalna usluga, već se projektno finansira) - kao i savetodavno-terapijske i socijalno-edukativne usluge, tačnije dostupnost logopeda.⁷⁰

65 Dostupno na: <https://www.stat.gov.rs/sr-latn/oblasti/popis/popis-2011/>

66 Profil opštine Bač, RZS, 2022, dostupno na: http://devinfo.stat.gov.rs/SerbiaProfileLauncher/files/profiles/sr/1/DI_Profil_Bac_EUR-SRB001002003004.pdf

67 Godišnji plan obrazovanja odraslih, 2022.

68 Mapiranje usluga socijalne zaštite i materijalne podrške u nadležnosti jedinica lokalnih samouprava u Republici Srbiji – Baza podataka 2018, SIPRU.

69 Ibid.

70 Interni podaci iz upitnika dostavljenog za potrebe ove analize.

Obrazovne ustanove u Baču

Nivo obrazovanja	Tip ustanove	Naziv
Predškolsko obrazovanje	Predškolska ustanova	PU „Kolibri“
Osnovno obrazovanje	Osnovne škole	OŠ „Vuk Karadžić“
		OŠ „Aleksa Šantić“ Vajska
		OŠ „Ivo Lola Ribar“ Plavna
		OŠ „Jan Kolar“ Selenča
	OŠ „Moša Pijade“ Bačko Novo Selo	
	Osnovne škole koje imaju angažovanog pedagoškog asistenta	/
	Osnovna i srednja škola za obrazovanje učenika sa invaliditetom i smetnjama u razvoju	/
Srednje obrazovanje	Srednje škole	Poljoprivredna škola
Obrazovanje odraslih	Osnovno obrazovanje odraslih u osnovnim školama	/
	Srednje obrazovanje u srednjoj školi	/
	Programi prekvalifikacije, dokvalifikacije i specijalizacije koji se realizuju u srednjoj školi	/
	Obrazovanje odraslih u ustanovama/ organizacijama koje imaju status JPOA	/

Izvor: Portal otvorenih podataka Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja i Godišnji plan obrazovanja odraslih u Republici Srbiji za 2022. godinu

Od ukupnog iznosa namenjenog za materijalnu podršku porodicama i pojedincima, 57,3% opredeljeno je za novčana davanja (skoro 26 miliona dinara), dok je 42,7% izdvojeno za davanja u naturi.⁷¹

Usluge socijalne zaštite, 2018.

Grupa usluga	Naziv usluge	Pružalac usluge
Dnevne usluge u zajednici	Pomoć u kući za starije i odrasle	Agencija „Nana“ Beograd
	Lični pratilac	Humanitarna organizacija „Dečje srce“ Beograd
	Dnevni boravak za decu i mlade sa invaliditetom i smetnjama u razvoju	Kulturno-etnološki klub „Iskon“, Bač
Savetodavne usluge	Savetovanište	Centar za socijalni rad opštine Bač

Izvor: Mapiranje usluga socijalne zaštite i materijalne podrške u nadležnosti jedinica lokalnih samouprava u Republici Srbiji, SIPRU, 2020

⁷¹ Mapiranje usluga socijalne zaštite i materijalne podrške u nadležnosti jedinica lokalnih samouprava u Republici Srbiji, SIPRU, 2020, dostupno na: https://socijalnoukljucivanje.gov.rs/wp-content/uploads/2020/09/Mapiranje_usluga_socijalne_zastite_i_materijalne_podrske_u_nadleznosti_JLS_u_RS.pdf

Dostupnost lokalnih aktera koji imaju kapaciteta da pruže podršku u reintegraciji povratnika

Tokom 2022. godine usvojen je *Plan razvoja opštine Bač za period od 2022. do 2028. godine*,⁷² koji je izrađen kroz projekat finansiran iz bespovratnih sredstava Slovačke razvojne pomoći (SlovakAid), a sproveden posredstvom Programa Ujedinjenih nacija za razvoj u Srbiji (UNDP), uz stručnu podršku Stalne konferencije gradova i opština (SKGO). Povratnici se u okviru ovog plana razvoja jedino pominju u okviru strateškog cilja 8, koji se odnosi na stvaranje uslova za povećanje zaposlenosti i plata i dostojanstven rad za sve stanovnike opštine, gde se pominju kao jedna od teže zapošljivih kategorija stanovništva.⁷³ Ipak, za razliku od novousvojenog Plana razvoja, u okviru *Strategije održivog razvoja opštine Bač*, koja je važila do 2020. godine, povratnici nisu bili navedeni kao jedna od najranjivijih kategorija, čak ni u kontekstu zapošljavanja.⁷⁴

Po isteku *Akcionog plana za unapređivanje položaja Roma u opštini Bač 2014-2019*,⁷⁵ na inicijativu Lokalnog koordinacionog tela za socijalno uključivanje Roma i Romkinja, izrađen je *Lokalni akcioni plan za inkluziju Roma 2021-2023*. **Lokalno koordinaciono telo za socijalno uključivanje Roma i Romkinja** osnovano je u septembru 2020. godine, od strane Skupštine opštine Bač, a u njegov sastav su ušli predstavnici lokalne samouprave, direktori predškolske ustanove, osnovnih škola, Doma zdravlja, Centra za socijalni rad, predstavnik filijale NSZ – ekspozitura Bač, načelnik Policijske stanice u Baču, direktor JKP „Tvrđava“, direktor Narodne biblioteke „Vuk Karadžić“ Bač, predsednik Udruženja Roma opštine Bač, kao i predsednik lokalnog Saveta za zapošljavanje.⁷⁶

U rad lokalnog **Saveta za upravljanje migracijama**, koji trenutno priprema LAP usmeren na izbegla, IRL i povratnike po Sporazumu o readmisiji, uključeni su poverenik za izbeglice i migracije, predstavnici opštinske uprave, policijske uprave, centra za socijalni rad, NSZ, zdravstvene institucije, zatim predstavnik Crvenog kr-

sta, kao i predstavnici pružalaca usluga socijalne zaštite. Sa druge strane, u rad ovog tela nisu uključeni predstavnici obrazovnih institucija, Kancelarije za mlade, ali ni romski koordinator. U okviru projekta koji u opštini Bač realizuje Nemačka organizacija za međunarodnu saradnju (GIZ), a koji se odnosi na zapošljavanje teže zapošljivih kategorija stanovništva (uključujući povratnike), angažovana je osoba na poziciji romskog koordinatora, čija je uloga da obilazi korisnike, pruža podršku prilikom obuka za samozapošljavanje, pripreme dokumentacije za konkurse i slično. Međutim, Mobilni tim za inkluziju Roma u opštini Bač još uvek ne postoji.⁷⁷

Prema oceni predstavnika lokalnih institucija, od strane kojih je dostavljen popunjen upitnik za potrebe ove analize, saradnja institucija u opštini Bač u sprovedenju migracionih politika na lokalnu je zadovoljavajuća. Ključne prepreke intersektorskoj saradnji jesu „nedovoljna informisanost, pasivan pristup i nedovoljna zainteresovanost“.⁷⁸

Kontakti ključnih institucija koje pružaju informacije i podršku povratnicima o različitim pitanjima nalaze se u narednoj tabeli.

72 Nacrta Plana, odluka o njegovom usvajanju, kao i prateća dokumenta, dostupni su na: <http://www.bac.rs/sr/plan-razvoja-opstine-bac>

73 Ibid.

74 Strategija razvoja opštine Bač 2014-2020, dostupno na: http://www.bac.rs/sites/default/files/dokumenta/strategije/Strategija_razvoja_opstine_Bac_2014-2020.pdf

75 Akcioni plan za unapređenje položaja Roma u opštini Bač 2014-2019, dostupno na: https://www.bac.rs/sites/default/files/dokumenta/planovi/Akcionni_plan_za_unapredjenje_polozaja_Roma_2014-2019.pdf

76 Lokalni akcioni plan za inkluziju Roma 2021-2023, dostupno na: https://www.bac.rs/sites/default/files/dokumenta/planovi/LAP_za_inkluziju_Roma_2021-2023.pdf

77 Podaci iz upitnika dostavljenog od strane predstavnika lokalnih institucija za potrebe ove analize.

78 Ibid.

Kontakti institucija koje pružaju podršku u reintegraciji povratnika

Naziv institucije	Adresa i kontakt
Poverenik za izbeglice i migracije	Ivana Modić Dr Zorana Đinđića 2, zgrada Opštinske uprave Bač 064 8511 937 ivana.modic@bac.rs
Besplatna pravna pomoć	Olivera Rakocija 064 8511 955 olivera.rakocija@bac.rs
Centar za socijalni rad	Trg dr Zorana Đinđića 2, Bač 021 6070 251 czsr_bac@open.telekom.rs czsr_bac@neobee.net
Republički fond za zdravstveno osiguranje – ispostava Bač	Trg dr Zorana Đinđića 2, Bač 0700 333 443

Aktivnosti i usluge koje pružaju OCD

U opštini Bač postoji nekoliko organizacija civilnog društva koje, kroz različite projektne aktivnosti, pružaju podršku posebno ranjivim društvenim grupama, uključujući i povratnike. Kako je navedeno u upitniku dostavljenom za potrebe ove analize od strane predstavnika lokalnih institucija, NVO Kulturno-etnološki klub "Iskon" učestvovala je u realizaciji usluge dnevnog boravka za decu sa smetnjama u razvoju i invaliditetom, a Udruženje Roma i Rumuna "Mladost" pružalo je podršku u oblasti aktiviranja na tržištu rada kroz organizovanje savetodavne podrške za samozapošljavanje. Lokalno predstavništvo Crvenog krsta uključeno je u rad Saveta za upravljanje migracijama i, kao i u drugim lokalnim samoupravama, predstavlja veoma važnu organizaciju u pogledu pružanja podrške marginalizovanim društvenim grupama, uključujući povratnike po Sporazumu o readmisiji.

Kontakti OCD koje pružaju podršku osetljivim društvenim grupama

Naziv organizacije	Adresa i kontakt
Kulturno-etnološki klub "Iskon"	063 590 163
Udruženje Roma i Rumuna "Mladost"	021 775 378 nina.vpv@gmail.com
Crveni krst Bač	Grmečka 8a, Bač 021 6071 244 bac@redcross.org.rs

Mogućnosti za unapređenje zapošljivosti i zapošljavanja povratnika

U Lokalnom akcionom planu opštine Bač za period od 2021. do 2023. godine, povratnici su prepoznati kao jedna od teže zapošljivih kategorija stanovništva (kao što je to slučaj i sa ranije pomenutim *Planom razvoja opštine Bač 2022-2028*). Kao jedan od ciljeva politike zapošljavanja navodi se „povećanje stope zaposlenosti marginalizovanih grupa stanovništva (sa fokusom na Rome, povratnike po Sporazumu o readmisiji i druge marginalizovane grupe)“.⁷⁹

Na teritoriji opštine Bač su u prethodnom periodu realizovani i projekti koji su imali za cilj podršku zapošljavanju posebno ranjivih grupa na tržištu rada. Posebno su značajni projekat „Podsticanje zapošljavanja teško zapošljive kategorije stanovnika na teritoriji opštine Bač“, koji je sproveden u okviru šireg projekta „Inkluzija Roma i drugih marginalizovanih grupa u Srbiji“⁸⁰ uz podršku Nemačke organizacije za međunarodnu saradnju GIZ, kao i projekat „Podrška inkluziji Roma kroz zapošljavanje“, sproveden uz podršku Evropske unije i SKGO, u okviru šireg programa „Podrška EU inkluziji Roma – Osnaživanje lokalnih zajednica za inkluziju“.⁸¹

Institucije i organizacije za pružanje podrške povratnicima u zapošljavanju

Naziv institucije/organizacije	Adresa i kontakt
Nacionalna služba za zapošljavanje – filijala Bač	Trg dr Zorana Đinđića 1, Bač 021 770 148

79 Dokument je dostupan na: <https://www.inkluzijabac.rs/dokumenta.html>

80 Više informacija dostupno na: https://www.bac.rs/sites/default/files/projekti/Podsticanje_zaposljavanja_tesko_zaposljivih_kat.stanovnika.pdf

81 Više informacija dostupno na: https://www.bac.rs/sites/default/files/projekti/projekat_prodrska_inkluziji_roma.pdf

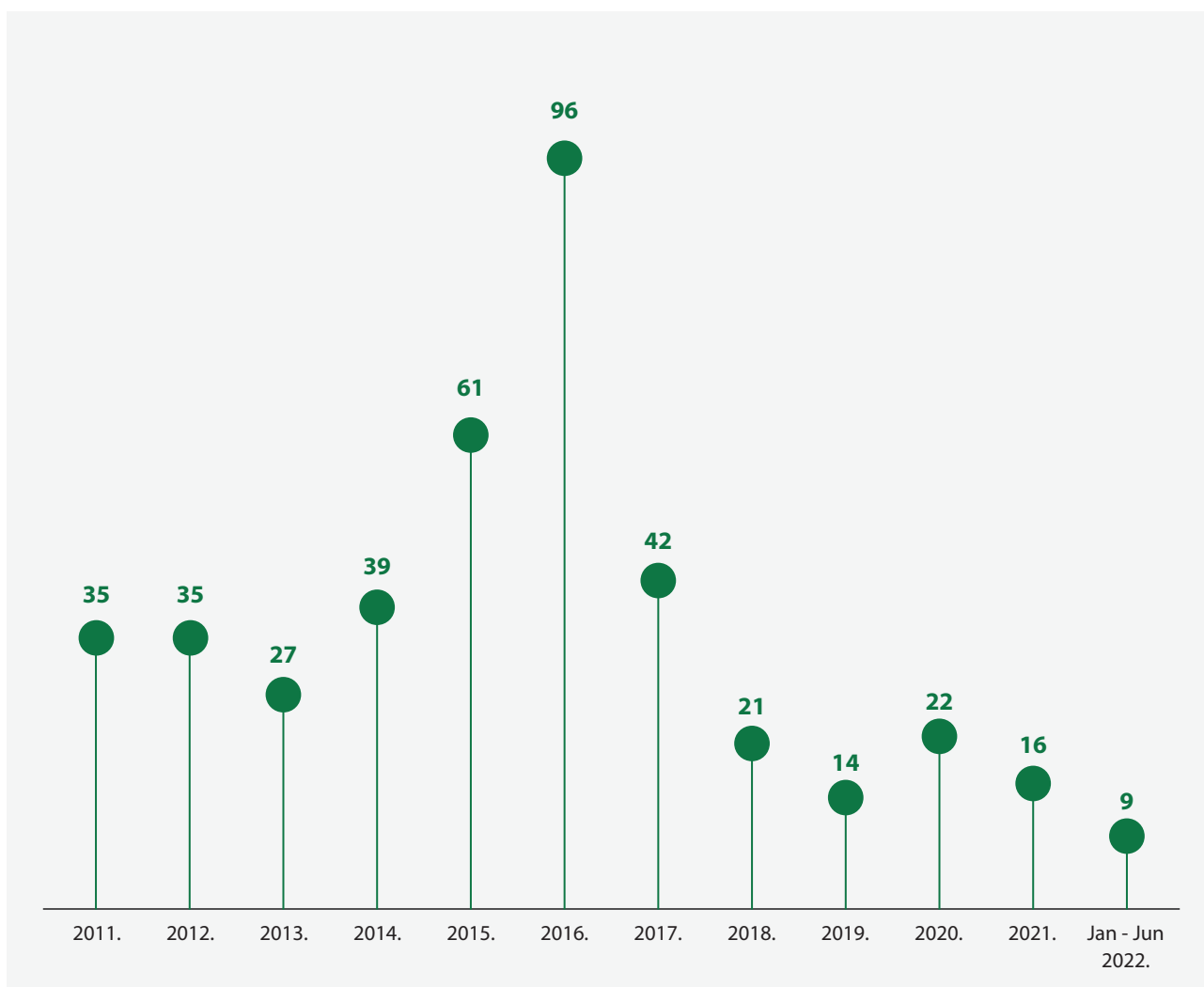
Kragujevac

Grad Kragujevac nalazi se u Regionu Šumadije i Zapadne Srbije i prema poslednjim popisnim podacima iz 2011. godine, u njemu ima 179.417 stanovnika.⁸² U periodu od 2011. godine, od kada je počela da se prati statistika broja povratnika na lokalnom nivou u Srbiji, do sredine 2022. godine, u Kragujevcu je registrovano ukupno **417** povratnika po Sporazumu o readmisiji. Broj registrovanih povratnika za svaku od posmatranih godina predstavljen je na narednom grafikonu.

Dostupnost i kapaciteti javnih ustanova za pružanje usluga

Predškolsko vaspitanje i obrazovanje, uključujući i pripremni predškolski program, realizuje se u okviru dve državne predškolske ustanove - „Đurđevdan“ i „Nada Naumović“, koje imaju ukupno 17 objekata/vrtića na teritoriji grada. Predškolska ustanova „Nada Naumović“ ima angažovanog pedagoškog asistenta.⁸³ Prema

Grafikon 4: Broj povratnika po Sporazumu o readmisiji u Kragujevcu, u periodu od 2011. do 2022. godine

Izvor: Statistika KIRS-a, dostupno na: <https://kirs.gov.rs/cir/readmisija/statistike-kancelarije-za-readmisiju>

Prema internim podacima Saveta Evrope, prikupljenim od lokalnih aktera, u Kragujevcu je u periodu od 2019. do 2021. godine identifikovano 408 povratnika (uključujući i povratnike po Sporazumu o readmisiji).

poslednjim dostupnim podacima, ukupan broj dece uključene u predškolsko obrazovanje i vaspitanje (uključujući kako javne tako i privatne predškolske ustanove) iznosi 6317 (od tog broja je 1759 dece uključeno u pripremni predškolski program).⁸⁴

⁸² Podaci dostupni na: <https://www.stat.gov.rs/sr-latn/oblasti/popis/popis-2011/>

⁸³ Portal otvorenih podataka Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja

⁸⁴ Profil grada Kragujevca, RZS, 2022, dostupno na: http://devinfo.stat.gov.rs/SerbiaProfileLauncher/files/profiles/sr/1/DI_Profil_Kragujevac_EURSRB002001008001.pdf

Obrazovne ustanove u Kragujevcu

Nivo obrazovanja	Tip ustanove	Naziv
Predškolsko obrazovanje	Predškolska ustanova	PU „Đurđevdan“
		PU „Nada Naumović“
Osnovno obrazovanje	Osnovne škole koje imaju angažovanog pedagoškog asistenta	OŠ „Mirko Jovanović“
		OŠ „Đura Jakšić“
		OŠ „Treći kragujevački bataljon“
OŠ „Vuk Stefanović Karadžić“		
	Osnovna i srednja škola za obrazovanje učenika sa invaliditetom i smetnjama u razvoju	Škola za osnovno i srednje obrazovanje „Vukašin Marković“
		Škola sa domom za učenike oštećenog sluha
Srednje obrazovanje	Srednje škole	Prva kragujevačka gimnazija
		Druga kragujevačka gimnazija
		Medicinska škola „Sestre Ninković“
		Ekonomska škola
		Prva tehnička škola
		Trgovinsko-ugostiteljska škola „Toza Dragović“
		Srednja stručna škola Kragujevac
		Srednja muzička škola „Dr Miloje Milojević“
		Škola za osnovno i srednje obrazovanje „Vukašin Marković“
		Škola sa domom za učenike oštećenog sluha
Obrazovanje odraslih	Osnovno obrazovanje odraslih u osnovnim školama	OŠ „Dragiša Luković Španac“
	Srednje obrazovanje odraslih u srednjoj školi	Srednja stručna škola Kragujevac
		Medicinska škola „Sestre Ninković“
	Programi prekvalifikacije, dokvalifikacije i specijalizacije koji se realizuju u srednjoj školi	Medicinska škola „Sestre Ninković“
		Prva tehnička škola
		Trgovinsko-ugostiteljska škola „Toza Dragović“
		Srednja stručna škola Kragujevac
	Škola sa domom za učenike oštećenog sluha	
Obrazovanje odraslih u ustanovama/ organizacijama koje imaju status JPOA		D.o.o. „Green inženjering“
		KOGNITIV – Centar za poslovne veštine i strane jezike
		Radnički univerzitet „Crveni barjak“ d.o.o.

Izvor: Portal otvorenih podataka Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja i Godišnji plan obrazovanja odraslih u Republici Srbiji za 2022. godinu

Deca sa teritorije grada pohađaju osnovno obrazovanje u 23 matične osnovne škole sa 38 područnih odeljenja, dok su različiti programi na nivou srednjeg obrazovanja dostupni u 10 srednjih škola (dve gimnazije i osam srednjih stručnih škola).⁸⁵ U četiri osnovne škole zaposleni su pedagoški asistenti koji pružaju dodatnu podršku u obrazovanju deci iz osetljivih društvenih grupa.⁸⁶ U Kragujevcu postoje dve škole za obrazovanje učenika sa invaliditetom i smetnjama u razvoju - Škola za osnovno i srednje obrazovanje „Vukašin Marković“ i Škola sa domom za učenike oštećenog sluha.

Prema poslednjim dostupnim podacima, obrazovanje odraslih na nivou osnovnog obrazovanja se realizuje u jednoj osnovnoj školi za ukupno 45 osoba, a na srednjem nivou obrazovanja u dve srednje stručne škole upisan je po jedan polaznik.⁸⁷ U pet srednjih stručnih škola se realizuju različiti programi prekvalifikacije, dokvalifikacije i specijalizacije u cilju sticanja kompetencija i kvalifikacija za lični i profesionalni razvoj i poboljšanje položaja na tržištu rada, a pored toga u tri

ustanove koje imaju status JPOA, realizuju se i dodatni programi obrazovanja odraslih.

U Gradu Kragujevcu, oblast socijalne zaštite uređena je kako nacionalnim zakonodavstvom, tako i relevantnim lokalnim aktima, od kojih su najznačajniji *Odluka o socijalnoj zaštiti*,⁸⁸ kao i *Plan razvoja Grada Kragujevca za period od 2021 do 2031. godine*.⁸⁹

Prema podacima iz 2018. godine, u Kragujevcu je za celokupnu oblast socijalne zaštite u budžetu određeno preko 137 miliona dinara, što iznosi 770,80 dinara po glavi stanovnika. Od tog iznosa je skoro 52 miliona dinara izdvojeno za usluge socijalne zaštite, dok je preostali iznos namenjen različitim vrstama materijalne podrške.⁹⁰ Kada se posmatraju samo izdvajanja za usluge socijalne zaštite, Grad Kragujevac je u 2018. godini izdvojio 290,59 RSD po glavi stanovnika⁹¹, što je znatno niže od republičkog proseka, koji iznosi 454 RSD.

Od ukupnog iznosa za materijalnu podršku porodicama i pojedincima 77,7% opredeljeno je za novčana davanja

Usluge socijalne zaštite, 2018.

Grupa usluga	Naziv usluge	Pružalac usluge
Dnevne usluge u zajednici	Dnevni boravak za decu i mlade sa invaliditetom i smetnjama u razvoju	ŠOSO "Vukašin Marković"
	Porodični saradnik	NVO Udruženje za pomoć osobama sa autizmom
	Dnevni boravak za odrasle	Socijalno preduzeće "Vivere"
	Dnevni boravak za starije	Centar za razvoj usluga "Kneginja Ljubica"
	Dnevni boravak za decu i mlade u sukobu sa zakonom	Centar za razvoj usluga "Kneginja Ljubica"
	Prihvatište za odrasle i starije	Gerontološki centar
	Prihvatište za decu	Centar za razvoj usluga "Kneginja Ljubica"
	Prihvatište za žrtve nasilja	Centar za razvoj usluga "Kneginja Ljubica"
	Pomoć u kući za starije i odrasle	Centar za razvoj usluga "Kneginja Ljubica"
Savetodavne usluge	Savetovalište	Centar za razvoj usluga "Kneginja Ljubica"

Izvor: Mapiranje usluga socijalne zaštite i materijalne podrške u nadležnosti jedinica lokalnih samouprava u Republici Srbiji, SIPRU, 2020

85 Ibid.

86 Portal otvorenih podataka Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja

87 Godišnji plan obrazovanja odraslih za 2022. godinu

88 "Službeni list grada Kragujevca", broj: 16/11, 3/16, 34/18, 38/20, 7/21

89 Plan razvoja grada Kragujevca, dostupno na: <https://www.kragujevac.rs/pruzmi/plan-razvoja-grada-kragujevca-za-period-2021-2031/?wpdmdl=36354&refresh=632dd219cf93a1663947289>

90 Mapiranje usluga socijalne zaštite i materijalne podrške u nadležnosti jedinica lokalnih samouprava u Republici Srbiji – Baza podataka 2018, SIPRU.

91 Ibid.

nja (preko 70 miliona dinara), dok je 22,6% namenjeno davanjima u naturi.⁹²

Dostupnost lokalnih aktera koji imaju kapaciteta da pruže podršku u reintegraciji povratnika

Grad Kragujevac ima razvijen pravni i institucionalni okvir, u okviru koga su predviđene aktivnosti i mere za različite ranjive grupe stanovništva, uključujući povratnike po osnovu Sporazuma o readmisiji.

Posebno važan dokument, kada je u pitanju položaj povratnika po Sporazumu o readmisiji, jeste *Lokalni akcioni plan za unapređenje položaja migranata na teritoriji Grada Kragujevca u periodu od 2018. do 2022. godine*. Prilikom izrade ovog LAP-a, formiran je **Savet za migracije i trajna rešenja**, koga čine predstavnici lokalne samouprave (kao nosioca procesa i formalnog donosioca LAP-a), uključujući Poverenika za poslove u oblasti zaštite izbeglih, prognanih i raseljenih lica, kao i drugih relevantnih lokalnih institucija i organizacija. Pored pisanja samog dokumenta, uloga Saveta je višestruka i podrazumeva: obezbeđivanje podataka od predstavnika primarnih ciljnih grupa i lokalnih aktera u sistemu podrške izbeglim, interno raseljenim licima i povratnicima; razmenu informacija i učešće na sastancima značajnim za proces planiranja; primenu usvojenih metoda tokom procesa planiranja; definisanje ciljeva i pravaca razvoja, u saradnji sa relevantnim akterima na lokalnom i nacionalnom nivou; planiranje praćenja i ocenjivanja uspešnosti primene LAP-a.⁹³ Povratnici po Sporazumu o readmisiji, kao i Romi prepoznati su i kao jedna od prioritetnih grupa, posebno kada je u pitanju unapređenje sistema socijalne zaštite (ostvarivanje prava i dostupnost usluga), i u okviru aktuelnog *Plana razvoja Grada Kragujevca za period od 2021. do 2031. godine*.⁹⁴

U Kragujevcu je još 2014. godine formiran **Savet za unapređenje položaja Roma i Romkinja**, koji, zajedno sa **Mobilnim timom za inkluziju Roma i Koordinatorom za romska pitanja**, ima veoma važnu ulogu u kreiranju i sprovođenju politika, aktivnosti i mera koje se odnose na položaj romske zajednice u Kragujevcu. Predstavnici ovih tela, zajedno sa drugim relevantnim

lokalnim akterima, učestvuju u izradi *Lokalnog akcionog plana za socijalnu inkluziju Roma i Romkinja u Kragujevcu za period od 2022. do 2025. godine*, koja je podržana od strane Nemačke organizacije za međunarodnu saradnju (GIZ). Nedavno je, na sednici Saveta za unapređenje položaja Roma i Romkinja, pokrenuta i inicijativa za formiranje Mobilnog tima za prevenciju prosjačenja i prevenciju maloletničkih brakova⁹⁵, što bi trebalo dodatno da doprinese jačanju lokalnih mehanizama koji se bave položajem romske zajednice u Kragujevcu.

Kada je u pitanju intersektorska saradnja u oblasti sprovođenja lokalnih migracionih politika, ona je ocenjena kao kvalitetna, a kao ključna prepreka sprovođenju migracionih politika navedeno je nedovoljno sredstava za stambeno zbrinjavanje i zapošljavanje.⁹⁶ Kontakti ključnih institucija koje pružaju informacije i podršku povratnicima o različitim pitanjima nalaze se u narednoj tabeli.

92 Mapiranje usluga socijalne zaštite i materijalne podrške u nadležnosti jedinica lokalnih samouprava u Republici Srbiji, SIPRU, 2020, dostupno na: https://socijalnoukljucivanje.gov.rs/wp-content/uploads/2020/09/Mapiranje_usluga_socijalne_zastite_i_materijalne_podrske_u_nadleznosti_JLS_u_RS.pdf

93 Dostupno na: <https://www.kragujevac.rs/pruzmi/arhiva-sluzbenih-listova-za-2017-godinu/>

94 Plan razvoja grada Kragujevca, dostupno na: <https://www.kragujevac.rs/pruzmi/plan-razvoja-grada-kragujevca-za-period-2021-2031/?wpdmdl=36354&refresh=632dd219cf93a1663947289>

95 <https://www.infokg.rs/info/pokrenuta-inicijativa-za-formiranje-tima-za-prevenciju-prosjacenja-i-maloletnickih-brakova.html>

96 Interni podaci dostavljeni od strane predstavnika lokalnih institucija, za potrebe ove analize.

Kontakti institucija koje pružaju podršku u reintegraciji povratnika

Naziv institucije	Adresa i kontakt
Poverenik za izbeglice i migracije	Dragana Pešić Gradska uprava za društvene delatnosti 034 352 958 dpesic72@gmail.com
Grad Kragujevac - Služba za zaštitu izbeglih, prognanih i raseljenih lica	Cara Lazara 15, Kragujevac 034 331 870
Gradska uprava za društvene delatnosti	Cara Lazara 15, Kragujevac 034 302 288 v.d. načelnik Gradske uprave za društvene delatnosti Nikola Ribarić, diplomirani pravnik ribaricn@kg.org.rs
Odeljenje pravne pomoći i gradskih kancelarija	Trg slobode 1, Kragujevac 034 366 238
Kordinatorator za romska pitanja	Zoran Pavlović Gradska uprava za društvene delatnosti 069 4625 702 zpavlovic.kgrom@gmail.com zpavlovic.@kg.org.rs
Centar za socijalni rad "Solidarnost"	Svetozara Markovića 43, Kragujevac 034 332 627; 332 620; 333 673; 335 882; 331 667 kragujevac.csr@minrzs.gov.rs
Centar za razvoj usluga socijalne zaštite "Kneginja Ljubica"	Čika Matina 5, Kragujevac 034 355 485 centarkg@kneginjaljubica.org.rs
"One-stop shop" (mesto gde povratnici mogu da dobiju sve informacije na jednom mestu)	Laze Marinkovića 60, Kragujevac Kancelarije Poverenika za izbeglice i migracije i Koordinatora za romska pitanja, odnosno koordinatore Mobilnog tima za inkluziju Roma

Aktivnosti i usluge koje pružaju OCD

U Kragujevcu postoji veliki broj organizacija civilnog društva koje, saradujući sa lokalnim institucijama i drugim lokalnim ili međunarodnim organizacijama, kroz različite programe i projekte, pružaju podršku posebno ranjivim društvenim grupama, uključujući i kategoriju povratnika.

Kontakti OCD koje pružaju podršku osetljivim društvenim grupama

Naziv organizacije	Adresa i kontakt
Obrazovno-kulturna zajednica Roma "Romanipen"	Jesenjinova 12, Kragujevac 065 3118 696 office@romanipen.org.rs romanipen.org.rs
Romski informativni centar (Liga Roma)	Prvog maja 3/40, Kragujevac roza@ric.org.rs Kontakt osoba: Rozalija Ilić
Crveni krst Kragujevac	Svetozara Markovića 7, Kragujevac 034 332 617; 034 331 737; 034 301 925
Udruženje građana "Oaza sigurnosti"	Dečanska 12, Kragujevac 034 332048; 063 1029833 info@oazasigurnosti.rs
Centar za samostalni život osoba sa invaliditetom Kragujevac	Laze Marinkovića 4, Kragujevac 034 322 734; 034 356 396 Predsednica udruženja, dr Milena Stojanović drnenastojanovic@gmail.com
Forum mladih sa invaliditetom Kragujevac	Svetozara Markovića 7, Kragujevac 064 2661 818 office@fmikg.org Kontakt osoba: Vladimir Marković (izvršni direktor) vladarti@gmail.com
Udruženje studenata sa hendikepom Kragujevac	Svetozara Markovića 7, Kragujevac 034 330 547 ush_kg@yahoo.com
KRAGUJ Udruženje paraplegičara i kvadriplegičara	Vojvode Putnika 63, Kragujevac 063 603 201
Udruženje MLADI Kragujevac	udruzenje.mladikg@gmail.com http://www.mladi.rs/
Udruženje za društveni razvoj mladih "Interaktiv"	http://www.interaktiv.org.rs/ uginteraktiv@gmail.com
"Iz kruga - Kragujevac"	Vojvod Putnika 63, Kragujevac 034 358 238; 063 1748 764 office.kg@izkruga.org slavicaizkruga71@gmail.com

Mogućnosti za unapređenje zapošljivosti i zapošljavanja povratnika

Grad Kragujevac ima važeći Lokalni akcioni plan zapošljavanja za period 2021-2023. godine, u kome su definisane različite mere aktivne politike zapošljavanja koje su posebno usmerene na ranjive grupe na tržištu rada, kakve su Romi i povratnici po Sporazumu o readmisiji (koji su vrlo često pripadnici romske zajednice i/ili pripadaju kategoriji dugoročno nezaposlenih lica). Neke od takvih mera aktivne politike zapošljavanja jesu:

- stručna praksa – prioritet za uključivanje imaju nezaposlene osobe sa invaliditetom i Romi;
- pripravništvo za nezaposlene sa srednjim obrazovanjem – pravo na uključivanje imaju i nezaposlene osobe sa invaliditetom, Romi, mladi u domskom smještaju, hraniteljskim i starateljskim porodicama;
- obuke za uključivanje na tržište rada;
- subvencije za zapošljavanje nezaposlenih lica iz kategorije teže zapošljivih;
- podrška samozapošljavanju;
- javni radovi.⁹⁷

Institucije i organizacije za pružanje podrške povratnicima u zapošljavanju

Naziv institucije/organizacije	Adresa i kontakt
Nacionalna služba za zapošljavanje, filijala u Kragujevcu	Svetozara Markovića 37, Kragujevac 034/505-500
	Centar za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom 034 505-524, 505-526 davor.stefanovic@nsz.gov.rs
	Subvencije nezaposlenima 034 505 563 snezana.stamenkovic@nsz.gov.rs 034/505-555 jelena.zornic@nsz.gov.rs
Job Info centar Kragujevac	Trg topolivaca 4, kancelarija br. 12, Kragujevac kragujevac@jobinfo.rs

⁹⁷ Lokalni akcioni plan zapošljavanja grada Kragujevca za period 2021-2023, dostupno na: <https://www.kragujevac.rs/pruzmi/lokalni-akcioni-plan-zaposljavanja-grada-kragujevca-za-period-2021-2023/?wpdmdl=27099&refresh=632d79643298e1663924580>

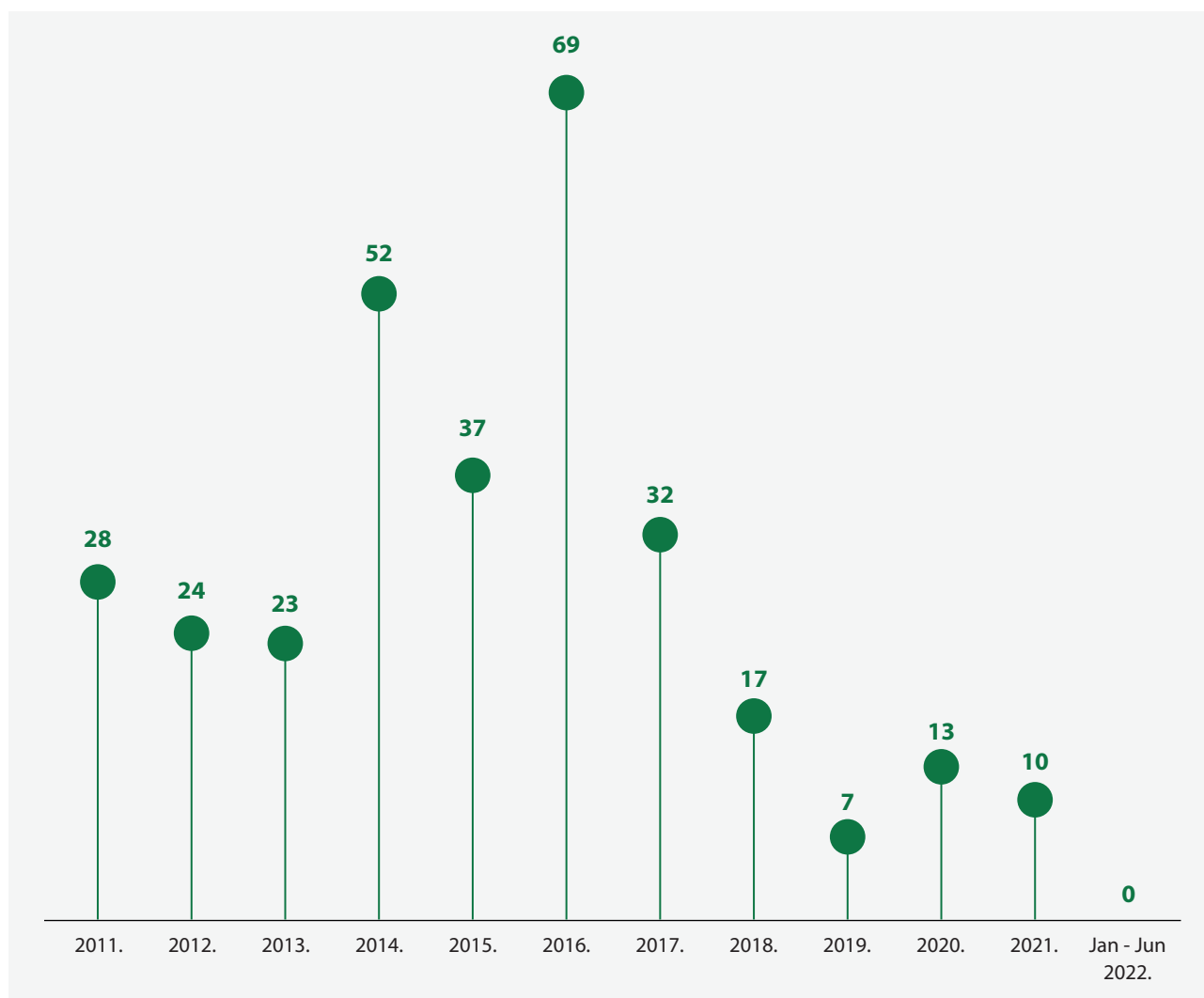
KRUŠEVAC

Grad Kruševac pripada Regionu Šumadije i Zapadne Srbije, a prema podacima iz poslednjeg popisa 2011. godine, broji 128.752 stanovnika.⁹⁸ Od januara 2011. godine, kada je počela da se prati statistika broja povratnika na lokalnom nivou u Srbiji, do kraja juna 2022. godine, u Kruševcu je registrovano ukupno **312** povratnika po Sporazumu o readmisiji. Broj registrovanih povratnika za svaku od posmatranih godina predstavljen je na narednom grafikonu.

Prema internim podacima Saveta Evrope, prikupljenim od lokalnih aktera, u Kruševcu je u periodu od 2019. do 2021. godine identifikovano čak 1.000 povratnika (uključujući i povratnike po Sporazumu o readmisiji).

Grad Kruševac ima razvijen pravni i institucionalni okvir, u okviru koga su predviđene aktivnosti i mere za različite ranjive grupe stanovništva, uključujući povratnike po osnovu Sporazuma o readmisiji. Međutim, neki od ključnih dokumenata su istekli, poput *Lokalnog akcionog plana za unapređenje položaja izbeglih, interno raseljenih lica, povratnika po osnovu Sporazuma o readmisiji, tražilaca azila i migranata u potrebi bez utvrđenog statusa 2017-2020*,⁹⁹ pa je potrebno usvojiti nova kako bi se osigurao kontinuitet u postojanju adekvatnog okvira lokalnih politika.

Grafikon 5: Broj povratnika po Sporazumu o readmisiji u Kruševcu, u periodu od 2011. do 2022. godine

Izvor: Statistika KIRS-a, dostupno na: <https://kirs.gov.rs/cir/readmisija/statistike-kancelarije-za-readmisiju>

⁹⁸ Podaci dostupni na: <https://www.stat.gov.rs/sr-latn/oblasti/popis/popis-2011/>

⁹⁹ Lokalni akcioni plan za unapređenje položaja izbeglih, interno raseljenih lica, povratnika po osnovu Sporazuma o readmisiji, tražilaca azila i migranata u potrebi bez utvrđenog statusa 2017-2020, dostupno na: <https://krusevac.ls.gov.rs/wp-content/uploads/2020/07/LAPKS2017-2020.pdf>

Dostupnost i kapaciteti javnih ustanova za pružanje usluga

Predškolsko vaspitanje i obrazovanje, uključujući i pripremni predškolski program, realizuje se u okviru Predškolske ustanove „Nata Veljković“ koja ima ukupno 46 objekata/vrtića na teritoriji grada Kruševca. Prema poslednjim dostupnim podacima, ukupan broj dece uključene u predškolsko obrazovanje i vaspitanje iznosi 3.133 (od tog broja je 983 dece uključeno u pripremni predškolski

program).¹⁰⁰ Deca sa teritorije grada pohađaju osnovno obrazovanje u 17 osnovnih škola sa 51 područnim odeljenjem, dok su različiti programi na nivou srednjeg obrazovanja dostupni u 8 srednjih škola (gimnazija i 7 srednjih stručnih škola). U dve osnovne škole zaposleni su pedagoški asistenti koji pružaju dodatnu podršku u obrazovanju deci iz osetljivih društvenih grupa.

Prema poslednjim dostupnim podacima, obrazovanje odraslih na nivou osnovnog obrazovanja se realizuje u

Obrazovne ustanove u Kruševcu

Nivo obrazovanja	Tip ustanove	Naziv
Predškolsko obrazovanje	Predškolska ustanova	PU „Nata Veljković“
Osnovno obrazovanje	Osnovne škole koje imaju angažovanog pedagoškog asistenta	OŠ „Dragomir Marković“
		OŠ „Nada Popović“
	Osnovna i srednja škola za obrazovanje učenika sa invaliditetom i smetnjama u razvoju	Škola za osnovno i srednje obrazovanje „Veselin Nikolić“
Srednje obrazovanje	Srednje škole	Gimnazija u Kruševcu
		Hemijsko-tehnološka škola
		Muzička škola “Stevan Hristić”
		Škola za osnovno i srednje obrazovanje „Veselin Nikolić“
		Medicinska škola
		Prva tehnička škola
		Ekonomsko-trgovinska škola
		Politehnička škola “Milutin Milanković”
Obrazovanje odraslih	Osnovno obrazovanje odraslih u osnovnim školama	OŠ „Vuk Karadžić“
	Srednje obrazovanje u srednjoj školi	Prva tehnička škola
		Ekonomsko-trgovinska škola
		Hemijsko-tehnološka škola
	Programi prekvalifikacije, dokvalifikacije i specijalizacije koji se realizuju u srednjoj školi	Hemijsko-tehnološka škola
		Politehnička škola “Milutin Milanković”
Prva tehnička škola		
	Ekonomsko-trgovinska škola	
	Obrazovanje odraslih u ustanovama/ organizacijama koje imaju status JPOA	/

Izvor: Portal otvorenih podataka Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja i Godišnji plan obrazovanja odraslih u Republici Srbiji za 2022. godinu

100 Profil grada Kruševca, RZS, 2022, dostupno na: http://devinfo.stat.gov.rs/SerbiaProfileLauncher/files/profiles/sr/1/DI_Profil_Krusevac_EURSRB002001006001.pdf

Usluge socijalne zaštite, 2018.

Grupa usluga	Naziv usluge	Pružalac usluge
Dnevne usluge u zajednici	Lični pratilac	Centar za socijalni rad Kruševac
	Dnevni boravak za odrasle osobe (OSI)	Posebna služba pri CSR – Centar za osobe sa invaliditetom
	Pomoć u kući za starije i odrasle	Gerontološki centar Kruševac
Savetodavne usluge	Savetovalište	Centar za socijalni rad Kruševac

Izvor: Mapiranje usluga socijalne zaštite i materijalne podrške u nadležnosti jedinica lokalnih samouprava u Republici Srbiji, SIPRU, 2020

jednoj osnovnoj školi za ukupno 111 osoba, dok su na nivou srednjeg obrazovanja tri srednje stručne škole uključene u programe obrazovanja odraslih. Različiti programi prekvalifikacije, dokvalifikacije i specijalizacije u cilju sticanja kompetencija i kvalifikacija za lični i profesionalni razvoj i poboljšanje položaja na tržištu rada, realizuju se u četiri srednje stručne škole u Kruševcu.¹⁰¹

Iako je *Strategija razvoja socijalne politike grada Kruševca* 2020. godine istekla,¹⁰² način na koji je oblast socijalne zaštite uređena nacionalnim zakonodavstvom predstavlja relevantan okvir i lokalnih politika.

Prema podacima iz 2018. godine, u Kruševcu je za celokupnu oblast socijalne zaštite u budžetu opredeljeno više od 176 miliona dinara, što iznosi 1.442,68 dinara po glavi stanovnika. Od tog iznosa je preko 63 miliona dinara izdvojeno za usluge socijalne zaštite, dok je preostali iznos namenjen različitim vrstama materijalne podrške.¹⁰³

Kada se posmatraju samo izdvajanja za usluge socijalne zaštite, u Kruševcu je u 2018. godini izdvojeno 518,21 RSD po glavi stanovnika¹⁰⁴, što je nešto više od republičkog proseka, koji iznosi 454 RSD.

Prema podacima dostavljenim od strane predstavnika lokalnih institucija, zapažaju se određene razlike u pogledu dostupnosti usluga socijalne zaštite, u odnosu na stanje od pre četiri godine. Naime, u Kruševcu su u

2022. godini raspoložive sledeće usluge: pomoć u kući za decu, odrasle i starije, lični pratilac deteta, personalna asistencija za odrasle osobe sa invaliditetom, stanovanje uz podršku za mlade koji se osamostaljuju odnosno napuštaju sistem socijalne zaštite, kao i usluga savetovališta. Sa druge strane, više nije raspoloživa usluga dnevnog boravka.¹⁰⁵

Od ukupnog iznosa za materijalnu podršku porodicama i pojedincima oko dve petine opredeljene su za novčana davanja (preko 46 miliona dinara), dok je preostali iznos (skoro 55 miliona dinara) namenjen za davanja u naturi.¹⁰⁶

Dostupnost lokalnih aktera koji imaju kapaciteta da pruže podršku u reintegraciji povratnika

Sistemska podrška reintegraciji povratnika je od neizmernog značaja, a posebno je važna uloga koju imaju lokalne institucije i organizacije, koje u skladu sa relevantnim nacionalnim i lokalnim politikama, imaju mogućnost da kreiraju različite programe, aktivnosti i mere, kao i da prate njihovu implementaciju.

Iako istekla, *Strategija razvoja socijalne politike grada Kruševca* posebno je prepoznala Rome, ali i povratnike, a naročito decu povratnike po Sporazumu o readmisiji, kao posebno ranjive grupe stanovništva. Deca povratnici po Sporazumu o readmisiji spadaju u najranjivije grupe kada je reč o izloženosti različitim vidovima na-

101 Godišnji plan obrazovanja odraslih, 2022.

102 *Strategija razvoja socijalne politike grada Kruševca*, dostupno na: https://krusevac.ls.gov.rs/wp-content/uploads/2020/07/Strategija_razvoja_socijalne_politike.pdf

103 Mapiranje usluga socijalne zaštite i materijalne podrške u nadležnosti jedinica lokalnih samouprava u Republici Srbiji – Baza podataka 2018, SIPRU.

104 Ibid.

105 Interni podaci iz upitnika, dostavljenog od strane predstavnika lokalnih institucija, za potrebe ove analize.

106 Mapiranje usluga socijalne zaštite i materijalne podrške u nadležnosti jedinica lokalnih samouprava u Republici Srbiji, SIPRU, 2020, dostupno na: https://socijalnoukljucivanje.gov.rs/wp-content/uploads/2020/09/Mapiranje_usluga_socijalne_zastite_i_materijalne_podrske_u_nadleznosti_JLS_u_RS.pdf

Kontakti institucija koje pružaju podršku u reintegraciji povratnika

Naziv institucije	Adresa i kontakt
Poverenik za izbeglice i migracije grada Kruševca	Ivan Brkić, Gradska uprava grada Kruševca 064 8355 022 ivan.brkic@krusevac.rs
Centar za socijalni rad Kruševac	Ulica Majke Jugovića 46, Kruševac csrkrusevac@gmail.com Centrala: 037 425 504; 037 416 980; 037 3156-190 Direktorka: Jovana Dunjić, dipl.pravnik krusevac.csr@minrzs.gov.rs
Grad Kruševac – Odeljenje za društvene delatnosti	Načelnik odeljenja: Svetlana Vidanović 037 3501 450 svetlana.vidanovic@krusevac.rs Služba za socijalnu i zdravstvenu zaštitu 037 440 810
Nacionalni savet romske nacionalne manjine	Predsednik: Dalibor Nakić info@romskinacionalnisavet.org.rs
Regionalni centar za medijaciju "Medijatori Kruševca"	Moravska 1, 37255 Kukljin, Kruševac 062 1777 020 medijatorikrusevac@gmail.com

silja.¹⁰⁷ Kruševac ima važeći *Lokalni akcioni plan za socijalno uključivanje Roma i Romkinja za period od 2021. do 2023. godine*, koji obuhvata pet ključnih oblasti, a to su: obrazovanje, zapošljavanje, stanovanje, zdravstvena i socijalna zaštita.¹⁰⁸

U Kruševcu je u periodu od 2017. do 2020. godine bio na snazi *Lokalni akcioni plan za unapređenje položaja izbeglih, interno raseljenih lica, povratnika po osnovu Sporazuma o readmisiji, tražilaca azila i migranata u potrebi bez utvrđenog statusa*,¹⁰⁹ međutim, kao što je ranije pomenuto, nov LAP u ovoj oblasti nije usvojen. Kao što je predviđeno *Zakonom o upravljanju migracijama*,¹¹⁰ u Kruševcu postoji **Savet za upravljanje migracijama**, čija je uloga da prati i izveštava KIRS o migracijama, kao i da predlaže programe, mere i planove aktivnosti u cilju što efikasnijeg upravljanja migracijama. U gradu Kruševcu, **Poverenik za izbeglice i migracije** ima funkciju sekretara Saveta i on obavlja poverene poslove od strane KIRS-a. Pored Poverenika,

članovi Saveta jesu i predstavnici opštinske uprave, policijske uprave, centra za socijalni rad, NSZ, Crvenog krsta i predstavnik zdravstvene institucije. Koordinator za romska pitanja u Kruševcu nije uključen u pitanja koja se odnose na reintegraciju povratnika, a u Kruševcu još uvek ne postoji ni kapacitet Mobilnog tima za inkluziju Roma.¹¹¹

Aktivnosti i usluge koje pružaju OCD

U Kruševcu postoji više organizacija civilnog društva koje, saradujući sa lokalnim institucijama i drugim lokalnim ili međunarodnim organizacijama, kroz različite programe i projekte, pružaju podršku posebno ranjivim društvenim grupama, uključujući i kategoriju povratnika.

107 Program razvoja grada Kruševca za 2022. godinu i projekcije Programa za 2023. i 2024. godinu, dostupno na: <https://krusevac.ls.gov.rs/wp-content/uploads/2022/02/program-razvoja-2022.pdf>

108 Lokalni akcioni plan za socijalno uključivanje Roma i Romkinja za period od 2021. do 2023. godine, dostupno na: <https://krusevac.ls.gov.rs/wp-content/uploads/2021/04/LAP-Romi.pdf>

109 Lokalni akcioni plan za unapređenje položaja izbeglih, interno raseljenih lica, povratnika po osnovu Sporazuma o readmisiji, tražilaca azila i migranata u potrebi bez utvrđenog statusa 2017-2020, dostupno na: <https://krusevac.ls.gov.rs/wp-content/uploads/2020/07/LAPKS2017-2020.pdf>

110 Zakon o upravljanju migracijama, dostupno na: <https://www.paragraf.rs/propisi/zakon-o-upravljanju-migracijama.html>

111 Interni podaci iz upitnika, dostavljenog od strane predstavnika lokalnih institucija, za potrebe ove analize.

Kontakti OCD koje pružaju podršku osetljivim društvenim grupama

Naziv organizacije	Adresa i kontakt
Romani Asvin	066 123 113 romaniasvin@gmail.com Kontakt osobe: Andrijana Mikulović, PR menadžer, 061 1670 523 Alma Kajtazi, projektni menadžer, 061 6607 543
Crveni krst Kruševac	Čolak Antina 36A, Kruševac 037 427 507
Udruženje građana "Romski mir" Kruševac	Radeta Jašarevića 113, Kruševac Zastupnik: Miroslav Mutatović
Udruženje građana "Romani cikna"	Jordana Simića 33, Kruševac 037 455 062; 064 1974 199; 060 4550 620 romanicikna.ks@gmail.com
Sportsko društvo za decu i omladinu sa posebnim potrebama "Palestra"	Branka Perišića 36/4/19, Kruševac 064 1390 282
Udruženje za pomoć i unapređenje položaja dece i omladine sa posebnim potrebama "REA"	064 1401 728
Udruženje osoba sa invaliditetom "Nikola Tesla"	Nikola Tesla bb, Kruševac Kontakt: Gradimir Milošević
Udruženje distrofičara Rasinskog okruga	Petra Kočića bb, Kruševac 037 461 995 distroficari@open.telekom.rs
Društvo za pomoć mentalno nedovoljno razvijenim osobama grada Kruševca	Čehovljeva 16, Kruševac 064 2617 639 Predsednica: Radomirka Femić
Kancelarija za mlade Kruševac	Balkanska ulica, Kruševac kzmkruševac.org.rs

Mogućnosti za unapređenje zapošljivosti i zapošljavanja povratnika

U Kruševcu postoje lokalni akcioni planovi za zapošljavanje, iako oni nisu za svaku godinu javno dostupni. Različiti programski dokumenti prepoznaju Rome kao jednu od najranjivijih kategorija stanovništva u pogledu položaja na tržištu rada, a kako su povratnici po Sporazumu o readmisiji najčešće pripadnici romske zajednice, mere aktivne politike zapošljavanja koje se odnose na Rome i druge teže zapošljive kategorije stanovništva, odnose se i na povratnike. U *Programu razvoja grada Kruševca za 2022. godinu sa projekcijama za 2023. i 2024. godinu*, navodi se da se *Akcionim planom zapošljavanja* planira angažovanje

Roma na javnim radovima, kao i pronalaženje mogućnosti i mehanizama stalnog zaposlenja.¹¹²

Kruševac je jedan od šest gradova koji je tokom 2022. godine dobio Migracioni servisni centar pri Nacionalnoj službi za zapošljavanje, u okviru pilot projekta "DI-MAK hotspotovi", koji sprovodi Nemačka organizacija za međunarodnu saradnju (GIZ). U ovom Centru će se građanima, uključujući i povratnike po Sporazumu o readmisiji pružati informacije i saveti vezani za sve faze migracija, a naročito one koje se odnose na dostupne vrste podrške za reintegraciju i zapošljavanje.

¹¹² Program razvoja grada Kruševca za 2022. godinu sa projekcijama Programa za 2023. i 2024. godinu, dostupno na: <https://krusevac.ls.gov.rs/wp-content/uploads/2022/02/program-razvoja-2022.pdf>

Institucije i organizacije za pružanje podrške povratnicima u zapošljavanju

Naziv institucije/organizacije	Adresa i kontakt
Nacionalna služba za zapošljavanje, filijala u Kruševcu	Balkanska 33, 37000 Kruševac 037 412 501
	Profesionalna orijentacija i planiranje karijere 037 412 519 Marija.Pekic@nsz.gov.rs
	Dodatno obrazovanje i obuka 037 412 551 Milica.Petkovic@nsz.gov.rs 037 412 535 Andrijana.Stefanovic@nsz.gov.rs
	Klub za traženje posla 037 412 502 Svetlana.Milisavljevic@nsz.gov.rs
	Subvencije nezaposlenima 037 412 552 Jelena.Milicevic@nsz.gov.rs
Migracioni servisni centar Nacionalne službe za zapošljavanje Kruševac	Balkanska 33, Kruševac Svakog utorka od 8:30 do 12:30 ili putem telefona 063 1117 024

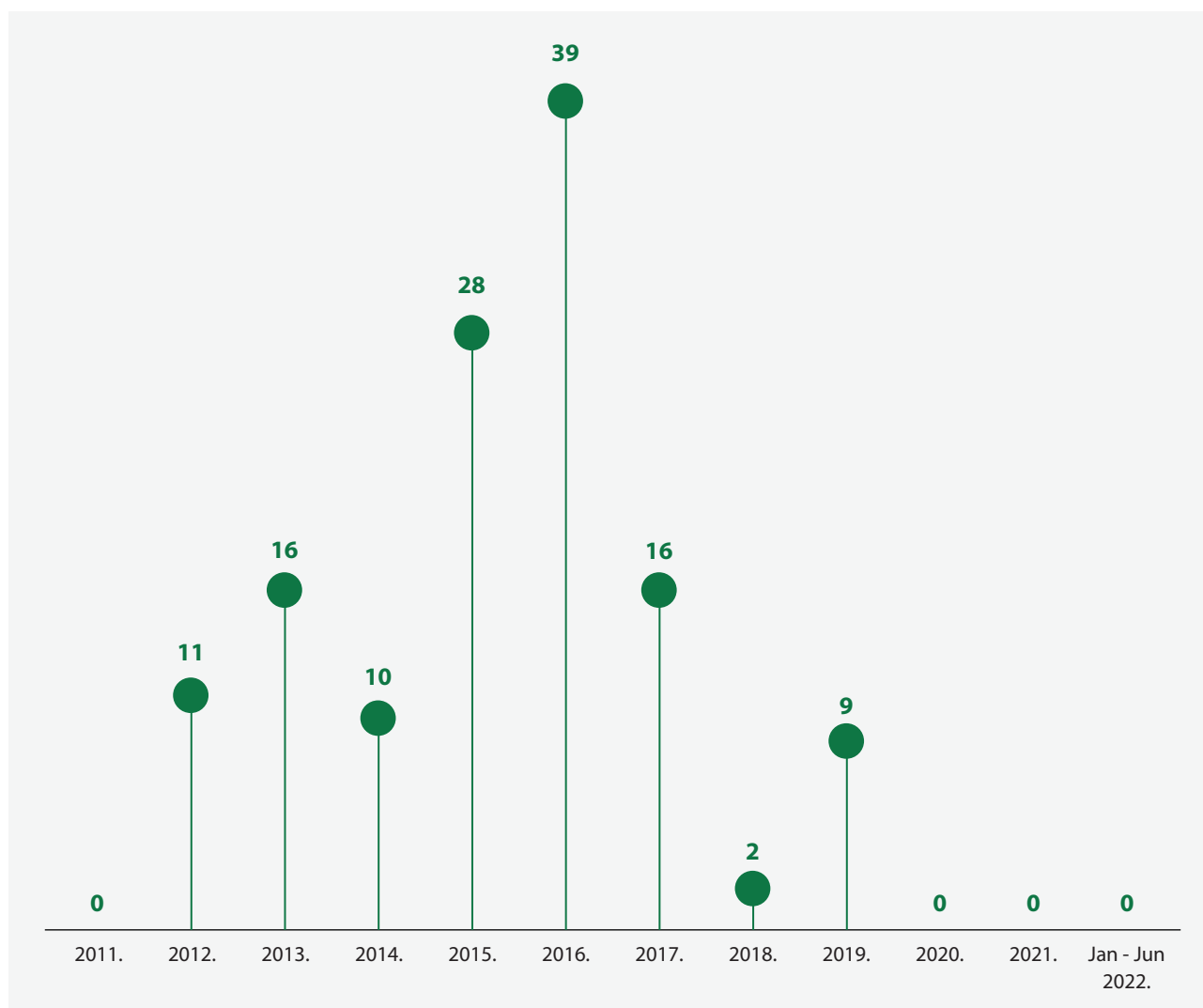
LEBANE

Opština Lebane nalazi se u Regionu Južne i Istočne Srbije i prema podacima iz popisa stanovništva 2011. godine, ova opština broji 22.000 stanovnika.¹¹³ U periodu od 2011. godine, kada je počela da se prati statistika broja povratnika na lokalnom nivou, zaključno sa junom 2022. godine, na teritoriji opštine Lebane evidentiran je **131** povratnik po Sporazumu o readmisiji. Broj registrovanih povratnika za svaku od posmatranih godina predstavljen je na narednom grafikonu.

Dostupnost i kapaciteti javnih ustanova za pružanje usluga

Predškolsko vaspitanje i obrazovanje, uključujući i pripremni predškolski program, realizuje se u okviru Predškolske ustanove „Dečija radost“ koja ima ukupno 14 objekata/vrtića na teritoriji opštine Lebane. Prema poslednjim dostupnim podacima, ukupan broj dece uključene u predškolsko obrazovanje i vaspitanje iznosi

Grafikon 6: Broj povratnika po Sporazumu o readmisiji u opštini Lebane, u periodu od 2011. do 2022. godine

Izvor: Statistika KIRS-a, dostupno na: <https://kirs.gov.rs/cir/readmisija/statistike-kancelarije-za-readmisiju>

Prema internim podacima Saveta Evrope, prikupljenih od lokalnih aktera, u opštini Lebane je u periodu od 2019. do 2021. godine identifikovano čak 960 povratnika (uključujući i povratnike po Sporazumu o readmisiji).

333 (od tog broja je 147 dece uključeno u pripremni predškolski program).¹¹⁴ U okviru PU "Dečija radost" angažovane su dve osobe na poziciji pedagoških asistenata, koje pružaju dodatnu podršku deci iz osetljivih društvenih grupa.

¹¹³ Podaci dostupni na: <https://www.stat.gov.rs/sr-latn/oblasti/popis/popis-2011/>

¹¹⁴ Profil opštine Lebane, RZS, 2022, dostupno na: http://devinfo.stat.gov.rs/SerbiaProfileLauncher/files/profiles/sr/1/DI_Profil_Lebane_EURSRB002002004004.pdf

Obrazovne ustanove u opštini Lebane

Nivo obrazovanja	Tip ustanove	Naziv
Predškolsko obrazovanje	Predškolska ustanova	PU „Dečija radost“
Osnovno obrazovanje	Osnovne škole	OŠ „Vuk Karadžić“
		OŠ „Radovan Kovačević - Maksim“
		OŠ „Radoje Domanović“ Bošnjace
	Osnovne škole koje imaju angažovanog pedagoškog asistenta	OŠ „Radovan Kovačević - Maksim“
	Osnovna i srednja škola za obrazovanje učenika sa invaliditetom i smetnjama u razvoju	/
Srednje obrazovanje	Srednje škole	Gimnazija Lebane
		Srednja tehnička škola “Vožd Karađorđe”
Obrazovanje odraslih	Osnovno obrazovanje odraslih u osnovnim školama	/
	Srednje obrazovanje odraslih u srednjoj školi	/
	Programi prekvalifikacije, dokvalifikacije i specijalizacije koji se realizuju u srednjoj školi	Srednja tehnička škola “Vožd Karađorđe”
	Obrazovanje odraslih u ustanovama/ organizacijama koje imaju status JPOA	/

Izvor: Portal otvorenih podataka Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja i Godišnji plan obrazovanja odraslih u Republici Srbiji za 2022. godinu

Deca sa teritorije opštine pohađaju osnovno obrazovanje u tri matične osnovne škole sa 18 područnih odeljenja, dok su programi na nivou srednjeg obrazovanja dostupni u dve srednje škole (jednoj gimnaziji i jednoj srednjoj stručnoj školi). U jednoj osnovnoj školi zaposlen je pedagoški asistent. Na teritoriji opštine Lebane, prema dostupnim podacima, ne realizuju se ni programi osnovnog ni srednjeg obrazovanja odraslih, a u srednjoj tehničkoj školi “Vožd Karađorđe” postoje različiti programi prekvalifikacije, dokvalifikacije i specijalizacije u cilju sticanja kompetencija i kvalifikacija

za lični i profesionalni razvoj i poboljšanje položaja na tržištu rada.¹¹⁵

Opština Lebane je, prema podacima iz 2018. godine, za oblast socijalne zaštite izdvojila nešto manje od 8,5 miliona dinara, što iznosi svega 419,84 dinara po glavi stanovnika. Od tog iznosa je malo više od 4 miliona dinara izdvojeno za usluge socijalne zaštite, dok je preostali iznos namenjen različitim vrstama materijalne podrške (novčanim davanjima i davanjima u naturi).¹¹⁶

Usluge socijalne zaštite, 2018.

Grupa usluga	Naziv usluge	Pružalac usluge
Dnevne usluge u zajednici	Pomoć u kući za starije i odrasle	Posebna služba pri Centru za socijalni rad Lebane
	Dnevni boravak za decu i mlade sa invaliditetom i smetnjama u razvoju	Centar za socijalni rad Lebane

Izvor: Mapiranje usluga socijalne zaštite i materijalne podrške u nadležnosti jedinica lokalnih samouprava u Republici Srbiji, SIPRU, 2020

¹¹⁵ Godišnji plan obrazovanja odraslih, 2022.

¹¹⁶ Mapiranje usluga socijalne zaštite i materijalne podrške u nadležnosti jedinica lokalnih samouprava u Republici Srbiji – Baza podataka 2018, SIPRU

Kada se posmatraju samo izdvajanja za usluge socijalne zaštite, opština Lebane je u 2018. godini izdvojila samo 200,12 RSD po glavi stanovnika¹¹⁷, što je više nego dvostruko manje od republičkog proseka, koji iznosi 454 RSD.

Za razliku od podataka iz 2018. godine, prema najnovijim podacima dobijenim od strane predstavnika lokalnih institucija, jedina usluga koja u opštini Lebane trenutno postoji jeste usluga pomoći u kući za decu, odrasle i starije.¹¹⁸

Od ukupnog iznosa namenjenog za materijalnu podršku porodicama i pojedincima, 78,3% opredeljeno je za novčana davanja (nešto više od 3,5 miliona dinara), dok je 21,7% (odnosno manje od 850 hiljada dinara) izdvojeno za davanja u naturi.¹¹⁹

Dostupnost lokalnih aktera koji imaju kapaciteta da pruže podršku u reintegraciji povratnika

Iako nema dostupnih podataka o postojanju lokalnog akcionog plana usmerenog na unapređenje položaja izbeglih, interno raseljenih lica i povratnika po Spo-

razumu o readmisiji, na teritoriji opštine Lebane oformljen je **Savet za upravljanje migracijama**. U rad ovog Saveta uključeni su: poverenik za izbeglice i migracije (upućuje na propise i predlaže mere u okviru migracione politike), predstavnik Opštinske uprave, koji koordinira Savetom i pruža logističku i finansijsku podršku, zatim predstavnik Policijske uprave (pruža informacije i podršku u ostvarivanju prava iz nadležnosti MUP-a, predlaže mere u okviru migracione politike), predstavnik Centra za socijalni rad (pruža informacije i podršku u oblasti socijalne zaštite, predlaže mere u okviru migracione politike), predstavnik Crvenog krsta (pruža logističku podršku u dodeli pomoći), kao i predstavnik zdravstvene institucije (pruža podršku u ostvarivanju prava iz oblasti zdravstvene zaštite).¹²⁰

U radu ovog Saveta, sa druge strane, ne učestvuju predstavnici licenciranih pružalaca usluga socijalne zaštite, ispostave NSZ, Koordinator za romska pitanja, predstavnici obrazovnih institucija i drugih relevantnih institucija. Iako **Mobilni tim za inkluziju Roma** formalno postoji, predstavnik ovog tima ne učestvuje u radu Saveta. **Romski koordinator**, kao član Mobilnog tima, samostalno je preuzeo obavezu rada sa povratnicima i njegova ključna uloga ogleda se u pružanju

Kontakti institucija koje pružaju podršku u reintegraciji povratnika

Naziv institucije	Adresa i kontakt
Koordinator za romska pitanja	Saša Pešić 064 8529 832 spsalepesic84@gmail.com
Besplatna pravna pomoć	Tanja Bogdanović, Marko Janković nacelnik@lebane.org.rs
Mobilni tim za inkluziju Roma	Cara Dušana 116, Lebane 016 843 710
Centar za socijalni rad	Cara Dušana 70, Lebane 016 843 203; 016 843 384
Republički fond za zdravstveno osiguranje – ispostava Lebane	Cara Dušana 55, Lebane 016 843 957
Zdravstvena medijatorka	Dragana Ibišević, Dom zdravlja Lebane Cara Dušana 70, Lebane 016 843 030; 016 843 124 dzlebane@gmail.com

117 Ibid.

118 Interni podaci iz upitnika dostavljenog za potrebe ove analize.

119 Mapiranje usluga socijalne zaštite i materijalne podrške u nadležnosti jedinica lokalnih samouprava u Republici Srbiji, SIPRU, 2020, dostupno na: https://socijalnoukljucivanje.gov.rs/wp-content/uploads/2020/09/Mapiranje_usluga_socijalne_zastite_i_materijalne_podrske_u_nadleznosti_JLS_u_RS.pdf

120 Interni podaci iz upitnika, dostavljenog od strane predstavnika lokalnih institucija, za potrebe ove analize.

podrške u povezivanju sa institucijama i donatorima koji na različite načine pomažu povratnicima.¹²¹ Ovdje je važno napomenuti da je *Lokalni akcioni plan za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u opštini Lebane za period 2019-2021. godine*,¹²² istekao, a nov LAP nije usvojen (ili informacija o tome nije javno dostupna).

Kada je reč o saradnji između institucija i organizacija u sprovođenju migracionih politika u opštini Lebane, ona je ocenjena kao dobra, bez identifikovanih bilo kakvih prepreka, pri čemu se ističe da se razmena informacija i pružanje podrške povratnicima odvijaju u skladu sa postojećim kapacitetima i ovlašćenjima.¹²³

Kontakti ključnih institucija koje pružaju informacije i podršku povratnicima o različitim pitanjima nalaze se u narednoj tabeli.

Aktivnosti i usluge koje pružaju OCD

U opštini Lebane postoji nekoliko organizacija civilnog društva koje pružaju podršku posebno ranjivim društvenim grupama, uključujući i kategoriju povratnika. Lokalno predstavništvo Crvenog krsta svakako je jedna od posebno važnih organizacija kada je reč o pružanju podrške ranjivim društvenim grupama. Udruženje Roma "Herc" je, uz podršku institucija, pružalo stručnu i administrativnu pomoć povratnicima oko dobijanja lične dokumentacije, zatim administrativnu pomoć oko ostvarivanja usluga socijalne zaštite, a ovo udruženje dalo je i stručnu i administrativnu podršku prilikom upisa/povratka dece u školu. Pored toga, organizacija

EHO iz Novog Sada, uz pomoć lokalnog saradnika za integraciju u opštini Lebane, pružila je podršku povratnicima u vidu nabavke nedostajućih aparata za domaćinstvo.¹²⁴

Mogućnosti za unapređenje zapošljivosti i zapošljavanja povratnika

U aprilu 2021. godine usvojen je Lokalni akcioni plan zapošljavanja, u kome je posebna pažnja posvećena teže zapošljivim kategorijama stanovništva, a povratnici su svakako jedna od takvih društvenih grupa. Sredinom iste godine, između Opštine Lebane i Nacionalne službe za zapošljavanje zaključen je Sporazum o uređivanju međusobnih prava i obaveza u realizaciji predviđenih mera aktivne politike zapošljavanja (stručne prakse, subvencija za samozapošljavanje i javnih radova) za 2021. godinu, koji podrazumeva izdvajanja u iznosu od 12,5 miliona dinara.¹²⁵ Noviji podaci za tekuću godinu nisu javno dostupni.

Kontakti OCD koje pružaju podršku osetljivim društvenim grupama

Naziv organizacije	Adresa i kontakt
Udruženje Roma "Herc"	Saša Pešić Jablanička 5, Lebane 063 8339 539 spsalepesic84@gmail.com
EHO	Saša Pešić – Lokalni saradnik za integraciju Jablanička 5, lebane 063 8339 539 spsalepesic84@gmail.com
Crveni krst Lebane	Cara Dušana 55, Lebane 016 843 877; 064 3588 666

121 Ibid.

122 Lokalni akcioni plan za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u opštini Lebane za period 2019-2021. godine, dostupno na: <https://www.lebane.org.rs/wp-content/uploads/LAP-Lebane-finalni-nacrt.pdf>

123 Interni podaci iz upitnika, dostavljenog od strane predstavnika lokalnih institucija, za potrebe ove analize.

124 Interni podaci iz upitnika dostavljenog od strane predstavnika lokalnih institucija, za potrebe ove analize.

125 <https://www.infocentarjug.rs/opstina-lebane-i-nsz-izdvojile-125-miliona-za-zaposljavanje/>

Institucije i organizacije za pružanje podrške povratnicima u zapošljavanju

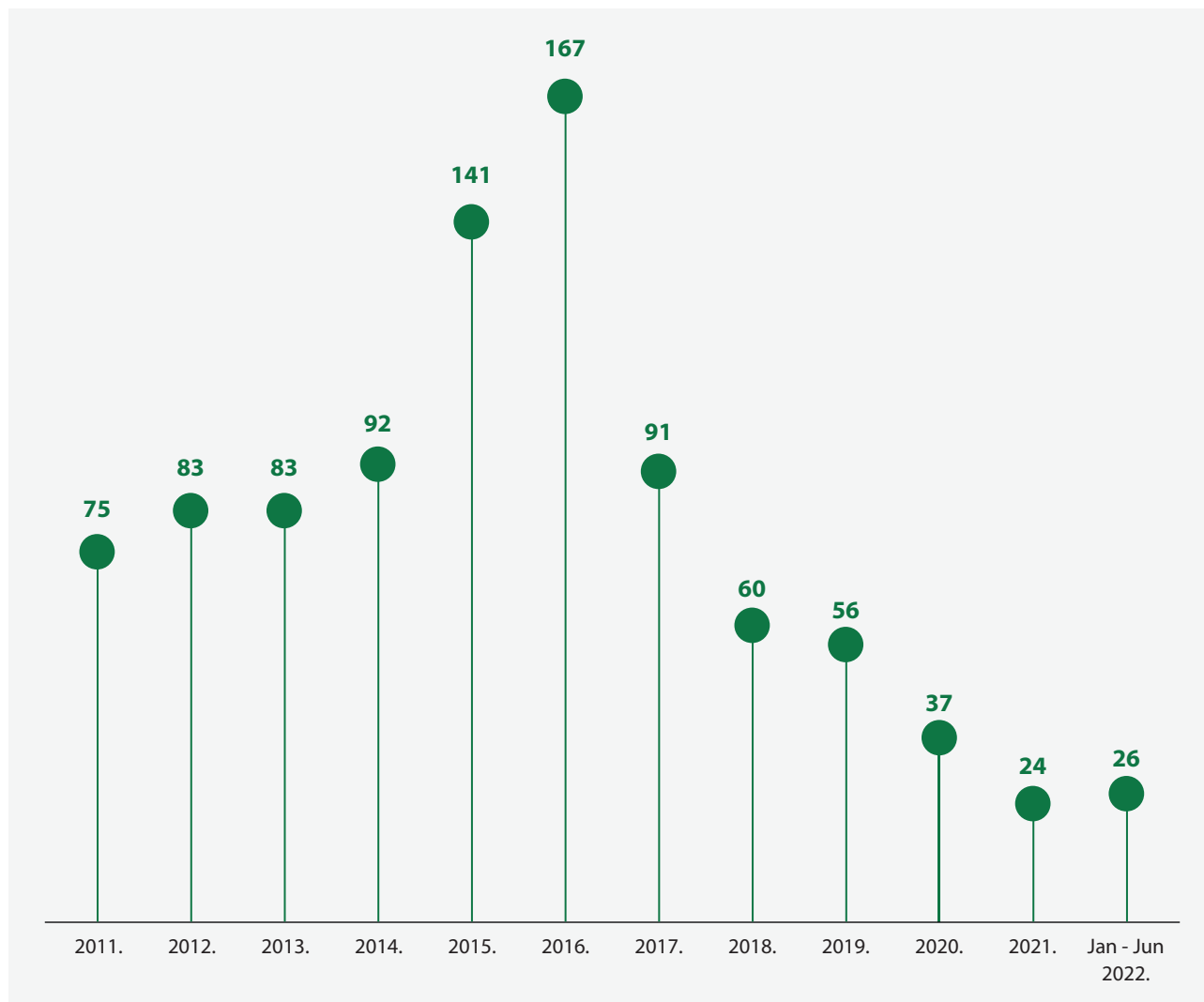
Naziv institucije/organizacije	Adresa i kontakt
Nacionalna služba za zapošljavanje – filijala Lebane (Biro za zapošljavanje)	Cara Dušana 66, Lebane 016 843 183
Klub za traženje posla pri NSZ	Cara Dušana 66, Lebane 016 216 492 job-club@le.sbb.rs

NIŠ

Niš je grad u Regionu Južne i Istočne Srbije i predstavlja administrativni centar jugo-istočnog dela Srbije i Nišavskog okruga. Prema popisu stanovništva iz 2011. godine ima 260.237 stanovnika i, prema broju stanovnika, treći je po veličini grad u Srbiji. Od 2011. godine, od kada se prati statistika broja povratnika na lokalnom nivou, ukupan broj registrovanih povratnika po Sporazumu o readmisiji u ovom gradu iznosi **935**. Na narednom grafikonu prikazan je broj povratnika po godinama.

Unapređenje položaja povratnika regulisano je nizom lokalnih strateških dokumenata i propisa od kojih su najvažniji Lokalni akcioni plan za unapređenje položaja izbeglih, interno raseljenih lica i povratnika po readmisiji u gradu Nišu u periodu od 2018-2022. godine, Lokalni akcioni plan za socijalno uključivanje Roma i Romkinja za period od 2020-2023. godine i Lokalni akcioni plan zapošljavanja Grada Niša za period od 2021-2023. godine.¹²⁶ Ovim dokumentima definisane su mere i aktivnosti za unapređenje njihovog položaja u oblastima

Grafikon 7: Broj povratnika po Sporazumu o readmisiji u Nišu, u periodu od 2011. do 2022. godine

Izvor: Statistika KIRS-a, dostupno na: <https://kirs.gov.rs/cir/readmisija/statistike-kancelarije-za-readmisiju>

Prema internim podacima Saveta Evrope, prikupljenim od lokalnih aktera, u Nišu je u periodu od 2019. do 2021. godine identifikovano ukupno čak 1500 povratnika (uključujući i povratnike po Sporazumu o readmisiji).

obrazovanja, zapošljavanja, socijalne i zdravstvene zaštite i stanovanja. Kao ključni problemi sa kojima se povratnici po Sporazumu o readmisiji suočavaju u svakodnevnom životu prepoznati su nerešeno stambeno

¹²⁶ Navedeni dokumenti dostupni su za preuzimanje na sajtu grada Niša: <http://www.eservis.ni.rs/propisi/>

Obrazovne ustanove u Nišu

Nivo obrazovanja	Tip ustanove	Naziv
Predškolsko obrazovanje	Predškolska ustanova	PU „Pčelica“ ¹²⁷
Osnovno obrazovanje	Osnovne škole	35 osnovnih škola ¹²⁸¹²⁹
	Osnovne škole koje imaju angažovanog pedagoškog asistenta	OŠ „Kralj Petar I“ OŠ „Vuk Karadžić“ OŠ „Sreten Mladenović Mika“ OŠ „Radoje Domanović“ OŠ „Ivan G. Kovačić“ ¹³⁰
	Osnovna i srednja škola za obrazovanje učenika sa invaliditetom i smetnjama u razvoju	Specijalna škola “Bubanj” Specijalna škola “14.oktobar” Niš
Srednje obrazovanje	Srednje škole	4 gimnazije 16 srednjih stručnih škola ¹³¹
Obrazovanje odraslih	Osnovno obrazovanje odraslih u osnovnim školama	OŠ „Vuk Karadžić“ OŠ „Njegoš“
	Srednje obrazovanje u srednjoj školi	Umetnička škola GTŠ „Neimar“ Prehrambeno-hemijska škola
	Programi prekvalifikacije, dokvalifikacije i specijalizacije koji se realizuju u srednjoj školi	U većini srednjih stručnih škola ¹³²
	Obrazovanje odraslih u ustanovama/ organizacijama koje imaju status JPOA	1. MD projekt institut d.o.o. 2. Narodni univerzitet Niš 3. Akademska srpska asocijacija

Izvor: Portal otvorenih podataka Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja i Godišnji plan obrazovanja odraslih u Republici Srbiji za 2022. godinu

pitanje, nezaposlenost i neadekvatni/neredovni prihodi¹³³, kao i neadekvatan pristup pravima i uslugama u oblastima zdravstvene i socijalne zaštite.¹³⁴

127 Spisak svih vrtića u okviru PU „Pčelica“ dostupan je na: <https://pcelica.edu.rs/spisak-vrtica/>

128 Spisak svih osnovnih škola u Nišu dostupan je na: <https://www.gu.ni.rs/institucije/obrazovanje/osnovne-skole/>

129 Profil grada Niša, RZS, 2022, dostupno na: http://devinfo.stat.gov.rs/SerbiaProfileLauncher/files/profiles/sr/1/DI_Profil_Grad%20Nis_EURSRB002002005001.pdf

130 Lokalni akcioni plan za socijalno uključivanje Roma i Romkinja za period od 2020-2023. godine; strana 9

131 Spisak svih srednjih škola u Nišu dostupan je na: <https://www.gu.ni.rs/institucije/obrazovanje/srednje-skole/?pismo=lat>

132 Godišnji plan obrazovanja odraslih u Republici Srbiji za 2022. godinu, strane 63-67

133 Lokalni akcioni plan za unapređenje položaja izbeglih, interno raseljenih lica i povratnika po readmisiji u gradu Nišu u periodu od 2018-2022. godine

134 Lokalni akcioni plan za socijalno uključivanje Roma i Romkinja za period od 2020-2023. godine

Dostupnost i kapaciteti javnih ustanova za pružanje usluga

Mreža ustanova u oblasti predškolskog obrazovanja i vaspitanja (PVO) u Nišu razvijena je u okviru predškolske ustanove čiji se objekti (vrtići) nalaze na teritoriji grada. U okviru ustanove nema zaposlene osobe na poziciji pedagoškog asistenta, već podršku deci iz osetljivih društvenih grupa pružaju Tim za inkluziju i drugi zaposleni. Ova ustanova nema kapacitete za uključivanje sve dece uzrasta do 5,5 godina¹³⁵ u PVO.

Osnovno i srednje obrazovanje deca i mladi pohađaju u 35 osnovnih škola i 20 srednjih škola, u kojima postoje i programi za obrazovanje odraslih. U nekoliko srednjih stručnih škola su u prethodne dve školske godine organizovani programi srednjeg obrazovanja za odrasle, dok je u većem broju srednjih stručnih škola planirano sprovođenje programa prekvalifikacije, dokvalifikacije i specijalizacije u cilju sticanja kompetencija i kvalifikacija za lični i profesionalni razvoj i poboljšanje položaja na tržištu rada. Takođe, u nekoliko privatnih ustanova/organizacija koje imaju status JPOA organizuju se različiti programi obrazovanja odraslih.

Različiti vidovi podrške u oblasti socijalne zaštite realizuju se u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom i lokalnim propisima donetim u ovoj oblasti (pre svega u skladu sa Odlukom o pravima iz oblasti socijalne zaštite na teritoriji grada Niša¹³⁶). Prema poslednjim dostupnim podacima¹³⁷, u 2018. godini je grad Niš u budžetu izdvojio preko 483 miliona dinara za socijalnu zaštitu, što iznosi približno 1.900 dinara po glavi stanovnika. Od tog iznosa je skoro 99,3 miliona dinara izdvojeno za usluge socijalne zaštite, dok je ostatak namenjen različitim vrstama materijalne podrške (novčanim davanjima i davanjima u naturi).

Izdvajanje za pružanje usluga socijalne zaštite iznosi 386,62 RSD po glavi stanovnika, što je ispod republičkog proseka koji iznosi 454 RSD.

Od ukupnog iznosa za materijalnu podršku porodicama i pojedincima (preko 384 miliona dinara), 56,9% je izdvojeno na novčana davanja (približno 219 miliona dinara) dok je ostatak namenjen davanjima u naturi.

Prema poslednjim dostupnim podacima, ukupan broj korisnika socijalne zaštite na evidenciji Centra za soci-

Usluge socijalne zaštite, 2018.

Grupa usluga	Naziv usluge	Pružalac usluge
Dnevne usluge u zajednici	Pomoć u kući za starije i odrasle	Posebna služba pri CSR
	DB za decu/mlade sa smetnjama u razvoju i invaliditetom	Centar za pružanje usluga socijalne zaštite „Mara“
	Lični pratilac	Niveus Tim - na osnovu sprovedene javne nabavke
Usluge podrške za samostalni život	Personalna asistencija	Centar za samostalni život osoba sa invaliditetom - na osnovu sprovedene javne nabavke
	Stanovanje uz podršku za mlade koji napuštaju sistem socijalne zaštite	Centar za socijalni rad
Usluge smeštaja	Prihvatište za decu	Zavod za decu „Duško Radović“
	Prihvatište za odrasle/starije	Gerontološki centar Niš
	Prihvatište za žrtve nasilja	Sigurna kuća za žene i decu žrtve porodičnog nasilja
Savetodavne usluge	Savetovanište	Centar za socijalni rad
	Porodični saradnik	NVO Putokaz

Izvor: Mapiranje usluga socijalne zaštite i materijalne podrške u nadležnosti jedinica lokalnih samouprava u Republici Srbiji, SIPRU, 2020

135 Profil grada Niša, RZS, 2022, dostupno na: http://devinfo.stat.gov.rs/SerbiaProfileLauncher/files/profiles/sr/1/DI_Profil_Grad%20Nis_EURSRB002002005001.pdf

136 Dostupno na: http://nitoplana.rs/fajlovi/regulativa/soc_zast.pdf

137 Mapiranje usluga socijalne zaštite i materijalne podrške u nadležnosti jedinica lokalnih samouprava u Republici Srbiji, SIPRU, 2020

jalni rad u Nišu iznosi 38.520, odnosno 15,2% ukupne populacije.¹³⁸

Dostupnost lokalnih aktera koji imaju kapaciteta da pruže podršku u reintegraciji povratnika

Ključna institucija u okviru Gradske uprave grada Niša koja se bavi ostvarivanjem prava i zbrinjavanjem povratnika po Sporazumu o readmisiji je **Kancelarija za izbeglice i migracije**. Zaposleni u Kancelariji pružaju podršku i pomoć povratnicima po Sporazumu o readmisiji u ostvarivanju prava u oblasti socijalne zaštite, rešavanju stambenog pitanja kroz različite programe i realizacijom programa ekonomskog osnaživanja.¹³⁹

S obzirom da prema svim statističkim podacima većinu povratnika po Sporazumu o readmisiji čine Romi, važnu ulogu u procesu njihove reintegracije ima i **Mobilni tim za socijalnu inkluziju Roma**, koji je u Nišu formiran 2018. godine kao stručno telo Gradskog veća. U rad Mobilnog tima uključeni su predstavnici lokalne samouprave, Centra za socijalni rad „Sveti Sava“, Instituta za javno zdravlje, Nacionalne službe za zapošljavanje – filijale Niš i organizacija civilnog društva. Mobilni tim podstiče direktno primenjivanje strateških mera u organima i ustanovama, obilazi romska naselja na osnovu utvrđenog plana, saraduje sa Nacionalnim savetom romske nacionalne manjine i organizacijama civilnog društva, obaveštava organe javne uprave o problemima u vezi sa primenom strateških mera, pri-

Kontakti institucija koje pružaju podršku u reintegraciji povratnika

Naziv institucije	Adresa i kontakt
Kancelarija za izbeglice i migracije, Gradska uprava za društvene delatnosti	TPC „Kalča“, lamela B, kancelarija broj 39 018 526 156; 018 526 157 Radnim danima od 8 do 13h
Besplatna pravna pomoć Gradska uprava Niš	Vladimir Stamenković 018 249 829 svladimir@gu.ni.rs
	Miodrag Brešković 018 504 482 miodrag.breskovic@gu.ni.rs
Udruženja koja pružaju besplatnu pravnu podršku	Centar za ljudska prava – Niš Cara Dušana 54 PC “Dušanov Bazar” Kupola, lokal 202 ni_cent@eunet.rs pmihajlenko@yahoo.com
	Udruženje građana za zaštitu prava i unapređenje pravne kulture “Pravni centar Niš” Stanoja Bunuševca 65, Niš 060 141 1180 pravnicentarnis@gmail.com
	3. Udruženje Romkinja „Osvit” Vinaverova 46, Niš 064 203 6147; 018 515 318; anaosvit@gmail.com
	Udruženje “Pravilo” – PraviLaw Kneginje LJubice 4a/16, Niš (Medijana) 060 516 3540; office@pravilaw.rs
Centar za socijalni rad „Sveti Sava” Niš	Svetozara Markovića 41, Niš 018 244 881 office@csr-nis.rs
Centar za pružanje usluga socijalne zaštite „Mara”	Sestre Baković bb, Niš 018 291 972 centarmara@gmail.com
Dom zdravlja Niš	Vojvode Tankosića 15, Niš 018 503 503; 018 241 047 info@domzdravljanis.co.rs

138 Profil grada Niša, RZS, 2022, dostupno na: http://devinfo.stat.gov.rs/SerbiaProfileLauncher/files/profiles/sr/1/DI_Profil_Grad%20Nis_EURSRB002002005001.pdf

139 Informator o radu Gradske uprave za društvene delatnosti, dostupno na: <https://www.ni.rs/wp-content/uploads/2022/06/Informator-o-radu-GRADSKJE-UPRAVE-ZA-DRUSTVENE-DELATNOSTI-VI-22.pdf>

prema inicijative i projekte kojima se osigurava saradnja lokalnih organizacija i partnera u procesu unapređenja položaja Roma i Romkinja, prikuplja podatke o ostvarivanju strateških mera.¹⁴⁰

Grad Niš trenutno nema koordinatora za romska pitanja, ali je Lokalnim akcionim planom za socijalno uključivanje Roma i Romkinja za period od 2020-2023. godine predviđeno da se sistematizuje radno mesto koordinatora za romska pitanja u okviru Gradske uprave za društvene delatnosti/Odseka za socijalnu zaštitu. Prethodni koordinator za romska pitanja bio je zaposlen po ugovoru o privremenim i povremenim poslovima, nakon čijeg je isticanja poslove iz njegove nadležnosti preuzeo koordinator Mobilnog tima, koji je ujedno i Poverenik za izbeglice i migracije.¹⁴¹

U oblasti zdravstvene zaštite, na teritoriji grada Niša angažovane su dve **zdravstvene medijatorke**, koje pružaju podršku pripadnicima romske zajednice u oblasti ostvarivanja prava i usluga zdravstvene zaštite.

Aktivnosti i usluge koje pružaju OCD

Na području grada Niša aktivno je više organizacija civilnog društva koje, kroz realizaciju različitih programa i projekata, pružaju različite vidove podrške osetljivim društvenim grupama, uključujući i povratnike. Ove organizacije su u prethodnim godinama, u saradnji sa gradskom upravom i međunarodnim organizacijama, sprovodile različite projektne aktivnosti koje su uključivale obuke za tržište rada, dodelu opreme za razvoj preduzetništva, informisanje o pravima i pomoć u ostvarivanju prava u različitim oblastima, itd.

Prema podacima prikupljenim za potrebe ove analize, posebno je istaknuta dobra saradnja u Nišu između Gradske uprave i **nevladine organizacije Protekta** u pružanju pravne pomoći licima iz readmisije, i to u pokretanju vanparničnih postupaka pred Osnovnim sudom u vezi sa regulisanjem lične dokumentacije. Takođe, organizacije civilnog društva pružaju usluge i programe podrške osetljivim društvenim grupama i to: SOS telefon za pomoć žrtvama porodičnog nasilja (**Udruženje Romkinja, „Osvit“**), pomoć deci u obrazovanju i savladavanju gradiva (**Grupa za decu i mlade „Indigo“**), pravni saveti

i pravna pomoć (**NVO Protekta**), program sakupljanja sekundarnih sirovina (**Yurom centar**). Kontakti navedenih organizacija, ali i drugih aktivnih organizacija civilnog društva u oblasti ljudskih prava, dati su u narednoj tabeli.

140 Lokalni akcioni plan za socijalno uključivanje Roma i Romkinja za period od 2020-2023. godine; strana 9

141 Prema informacijama iz upitnika prikupljenog za potrebe ove analize.

Kontakti OCD koje pružaju podršku osetljivim društvenim grupama

Naziv organizacije	Adresa i kontakt
NVO Protekta	TPC Kalča BI-43, Obrenovićeve bb, Niš 018 522 788; 018 514 360; 018 514 361 centar@protecta.org.rs
Udruženje Romkinja „Osvit“	Vinaverova 46, Niš 018 515 318 anaosvit@gmail.com
YUROM Centar Niš	Trg Kralja Aleksandra Ujedinitelja 2a, Niš 018 424 6940; 018 421 6456 yuromcentar@sbb.rs
Grupa za decu i mlade “Indigo”	Vizantijski bulevar 94/30, Niš indigo@indigo.org.rs
ENECA	Prijezdina 6/2, Niš 018 240 306 office@eneca.org.rs
Proaktiv	Obrenovićeve 59/IV/44, 18000 Niš 018 244 894; 060 4 244 894 office@proaktiv.org.rs
UG Roma world	064 6822 530 turkijanredzepi@hotmail.com
Romski kulturni centar Niš	Pukovnika Rajevskog 1, Niš romskikulturnicentarnis@gmail.com
Centar za ljudska prava – Niš	Generala Milojka Lešjanina 12/1, Niš 018 524 332 ni_cent@eunet.rs
KOM 018	Dušanova 78b, 18000 Niš 063 552 430 kom018@hotmail.com
Udruženje građana za zaštitu prava i unapređenje pravne kulture “Pravni centar Niš”	Stanoja Bunuševca 65, Niš 060 1411 180 pravnicentarnis@gmail.com
Omladinski centar Zajedno stvaramo	Branka Krsmanovića bb, Niš 018 225 015 info@zajednostvaramo.rs

Mogućnosti za unapređenje zapošljivosti i zapošljavanja povratnika

U lokalnim strateškim dokumentima, Grad Niš definisao je niz aktivnosti koje mogu doprineti poboljšanju položaja povratnika po Sporazumu o readmisiji na tržištu rada i povećanju njihove zapošljivosti:

- organizovanje programa stručnog osposobljavanja, prekvalifikacije i dokvalifikacije u cilju ekonomskog osnaživanja i osamostaljivanja povratnika po Sporazumu o readmisiji¹⁴²,
- uključivanje u mere aktivne politike zapošljavanja koje podrazumevaju subvencije za zapošljavanje i samozapošljavanje, programe prakse, programe

142 Lokalni akcioni plan za unapređenje položaja izbeglih, interno raseljenih lica i povratnika po readmisiji u gradu Nišu u periodu od 2018-2022. godine

prekvalifikacije, dokvalifikacije i specijalizacije, kao i druge inicijative i oblike podrške za zapošljavanje (javni radovi, obuke, informisanje o mogućnostima za zapošljavanje, itd.)¹⁴³,

- informisanje o postojećim merama aktivne politike zapošljavanja, organizovanje obuka, uvođenje afirmativnih mera u programe zapošljavanja, subvencije za poslodavce¹⁴⁴.

Grad realizuje različite nacionalne i lokalne programe zapošljavanja u saradnji sa NSZ, među kojima su, prema podacima prikupljenim za ovu analizu, najvažniji programi za zapošljavanje nezaposlenih iz kategorije teže zapošljivih, javni radovi i zapošljavanje pripravnika.

Institucije i organizacije za pružanje podrške povratnicima u zapošljavanju

Naziv institucije/organizacije	Adresa i kontakt
Nacionalna služba za zapošljavanje – filijala Niš	Ratka Vukićevića 3, Niš 018 501 313
Migracioni servisni centar Niš, NSZ	Ratka Vukićevića 3, Niš 018 501 231 mscnis@nsz.gov.rs ; tamara.stojanovic@nsz.gov.rs
Klub za traženje posla pri filijali NSZ	Obrenovićeva bb, TPC "Kalča", prizemlje, lamela E, lokal 14 018 235 690
Agencije za zapošljavanje	Agencija za zapošljavanje Kouzon Cara Dušana 54, 18106 Niš (Medijana) 018 523 374
	Studentsko-omladinska zadruga „BOX Poslovi“ Obrenovićeva bb, TC Kalča, 2.sprat, lokal D 96/1, Niš 069 369 2691, 069 369 2692
Regionalna razvojna agencija (RRA) JUG	Balkanska 2, 18000 Niš 018 515 447; 018 522 659

143 Lokalni akcioni plan zapošljavanja Grada Niša za period 2021-2023. godine

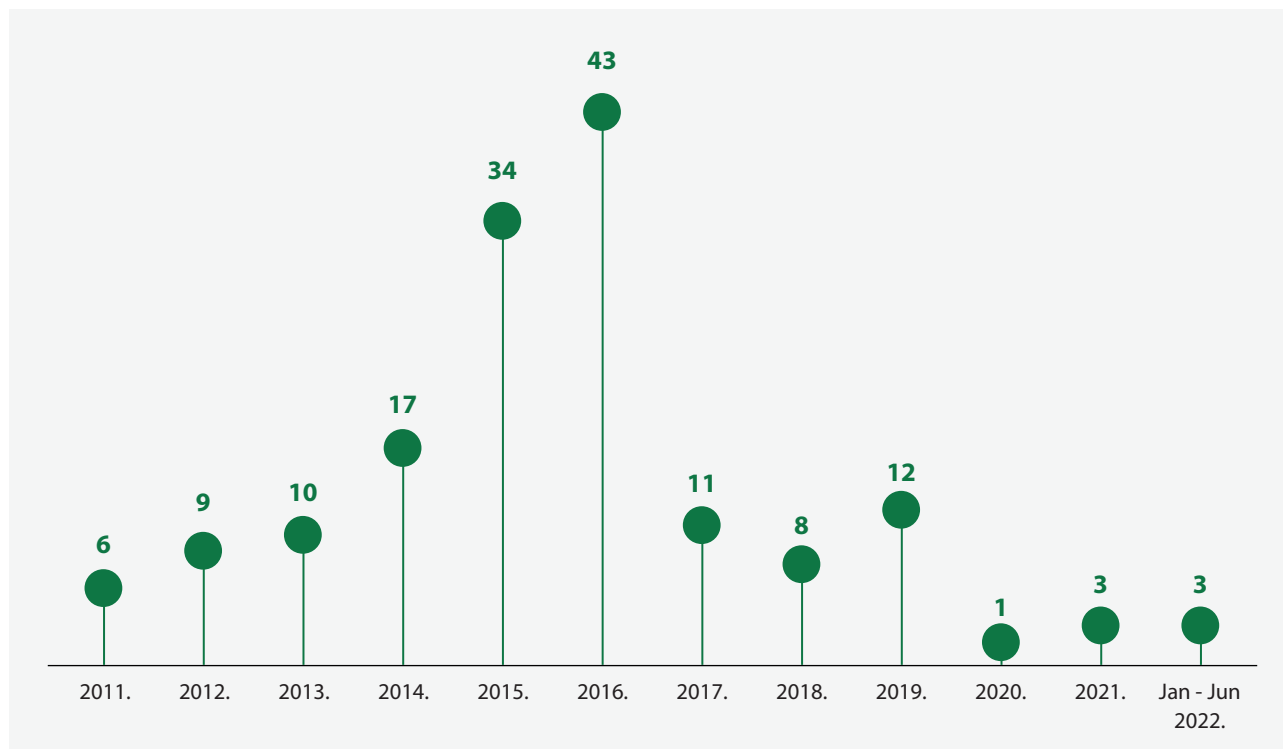
144 Lokalni akcioni plan za socijalno uključivanje Roma i Romkinja za period od 2020-2023. godine

PIROT

Pirot je grad u Regionu Južne i Istočne Srbije koji, prema poslednjem popisu stanovništva iz 2011. godine, ima 57.928 stanovnika. Od 2011. godine, od kada se prati statistika broja povratnika na lokalnom nivou u Srbiji, ukupan broj registrovanih povratnika po Sporazumu o readmisiji u Pirotu iznosi **157**. Na narednom grafikonu prikazan je broj povratnika po godinama.

bličkog budžeta¹⁴⁵, kao i Stručni tim za inkluzivno obrazovanje, u čijem radu učestvuje i pedagoški asistent. Uloga ovog tela je da pruži dodatnu obrazovnu podršku deci iz osetljivih društvenih grupa. Prema poslednjim dostupnim podacima, ukupan broj dece uključene u predškolsko obrazovanje i vaspitanje iznosi 1.362 (od tog broja je 416 dece uključeno u pripremni predškolski program).¹⁴⁶

Grafikon 8: Broj povratnika po Sporazumu o readmisiji u Pirotu, u periodu od 2011. do 2022. godine

Izvor: Statistika KIRS-a, dostupno na: <https://kirs.gov.rs/cir/readmisija/statistike-kancelarije-za-readmisiju>

Prema internim podacima Saveta Evrope, prikupljenim od lokalnih aktera, u Pirotu je u periodu od 2019. do 2021. godine identifikovano ukupno 1200 povratnika (uključujući i povratnike po Sporazumu o readmisiji).

Dostupnost i kapaciteti javnih ustanova za pružanje usluga

Predškolsko vaspitanje i obrazovanje, uključujući i pripremni predškolski program, realizuje se u okviru Predškolske ustanove „Čika Jova Zmaj“ koja ima ukupno šest objekata/vrtića na teritoriji grada. Ustanova ima angažovanog pedagoškog asistenta, čiji se rad finansira iz repu-

Deca sa teritorije grada pohađaju osnovno obrazovanje u 4 osnovne škole sa 22 područna odeljenja, dok su različiti programi na nivou srednjeg obrazovanja dostupni u 5 srednjih škola (gimnazija i četiri srednje stručne škole). U tri osnovne škole zaposleni su pedagoški asistenti koji pružaju dodatnu podršku u obrazovanju deci iz osetljivih društvenih grupa.

Prema poslednjim dostupnim podacima, obrazovanje odraslih na nivou osnovnog obrazovanja se realizuje u jednoj osnovnoj školi za ukupno 45 osoba¹⁴⁷, ali na srednjem nivou obrazovanja nema upisanih polaznika. U tri srednje stručne škole se realizuju različiti programi

145 Dostupno na: <https://www.pucikajovazmaj.rs/%d0%b4%d0%be%d0%ba%d1%83%d0%bc%d0%b5%d0%bd%d1%82%d0%b0-2/>

146 Profil grada Pirota, RZS, 2022, dostupno na: http://devinfo.stat.gov.rs/SerbiaProfileLauncher/files/profiles/sr/1/DI_Profil_Pirot_EUR-SRB002002006001.pdf

147 Profil grada Pirota, RZS, 2022, dostupno na: http://devinfo.stat.gov.rs/SerbiaProfileLauncher/files/profiles/sr/1/DI_Profil_Pirot_EUR-SRB002002006001.pdf

Obrazovne ustanove u Pirotu

Nivo obrazovanja	Tip ustanove	Naziv
Predškolsko obrazovanje	Predškolska ustanova	PU „Čika Jova Zmaj“
Osnovno obrazovanje	Osnovne škole	OŠ „Vuk Karadžić“
		OŠ „8. septembar“
		OŠ „Sveti Sava“
		OŠ „Dušan Radović“
	Osnovne škole koje imaju angažovanog pedagoškog asistenta	OŠ „Vuk Karadžić“
		OŠ „Sveti Sava“
Osnovna i srednja škola za obrazovanje učenika sa invaliditetom i smetnjama u razvoju	Škola za osnovno i srednje obrazovanje „Mladost“ Pirot	
Srednje obrazovanje	Srednje škole	Gimnazija Pirot
		Ekonomska škola Pirot
		Tehnička škola Pirot
		Mlekarska škola sa domom učenika „Dr Obren Pejić“
		Srednja stručna škola
		Škola za osnovno i srednje obrazovanje „Mladost“ Pirot
Obrazovanje odraslih	Osnovno obrazovanje odraslih u osnovnim školama	OŠ „Dušan Radović“
	Srednje obrazovanje u srednjoj školi	/
	Programi prekvalifikacije, dokvalifikacije i specijalizacije koji se realizuju u srednjoj školi	Ekonomska škola Pirot
		Tehnička škola Pirot
		Mlekarska škola sa domom učenika „Dr Obren Pejić“
Obrazovanje odraslih u ustanovama/ organizacijama koje imaju status JPOA	Tehnička škola Pirot	

Izvor: Portal otvorenih podataka Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja i Godišnji plan obrazovanja odraslih u Republici Srbiji za 2022. godinu

prekvalifikacije, dokvalifikacije i specijalizacije u cilju sticanja kompetencija i kvalifikacija za lični i profesionalni razvoj i poboljšanje položaja na tržištu rada, a u jednoj od njih, koja ima status JPOA, realizuju se i dodatni programi obrazovanja odraslih.

Različiti vidovi podrške u oblasti socijalne zaštite realizuju se u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom i lokalnim propisima donetim u ovoj oblasti (pre svega u skladu sa Odlukom o socijalnoj zaštiti grada Pirotu usvojenom 2017. godine). Prema poslednjim dostupnim podacima, u 2018. godini je grad Pirot u budžetu

izdvojio preko 26 miliona dinara za socijalnu zaštitu, što iznosi svega 476 dinara po glavi stanovnika. Od tog iznosa je približno 15,6 miliona dinara izdvojeno za usluge socijalne zaštite, dok je ostatak namenjen različitim vrstama materijalne podrške (novčanim davanjima i davanjima u naturi).

Izdvajanje za pružanje usluga socijalne zaštite iznosi 283,86 RSD po glavi stanovnika, što je daleko ispod republičkog proseka koji iznosi 454 RSD. Od ukupnog iznosa za materijalnu podršku porodicama i pojedincima, 24,4% je izdvojeno na novčana davanja (približno

Usluge socijalne zaštite, 2018.

Grupa usluga	Naziv usluge	Pružalac usluge
Dnevne usluge u zajednici	Pomoć u kući za starije i odrasle	Crveni krst Pirot
	Dnevni boravak za decu/mlade sa smetnjama u razvoju i invaliditetom	Udruženje za pomoć MNRL Pirot
	Lični pratilac	Udruženje za pomoć MNRL Pirot

Izvor: Mapiranje usluga socijalne zaštite i materijalne podrške u nadležnosti jedinica lokalnih samouprava u Republici Srbiji, SIPRU, 2020

2,6 miliona dinara) dok je ostatak namenjen davanjima u naturi (približno 8 miliona dinara).

Prema poslednjim dostupnim podacima, udeo korisnika socijalne zaštite u ukupnoj populaciji u Pirotu iznosi 9,7% (5.077 lica).¹⁴⁸

Dostupnost lokalnih aktera koji imaju kapaciteta da pruže podršku u reintegraciji povratnika

U okviru gradske uprave grada Pirota pitanjima izbeglih i interno raseljenih lica, kao i povratnika po Sporazumu o readmisiji bavi se **Odsek za socijalnu, boračko-invalidsku zaštitu, izbegla i raseljena lica** u okviru Odeljenja za vanprivredne delatnosti. Zaposleni u ovom odseku pružaju podršku povratnicima u ostvarivanju prava u oblasti socijalne zaštite.

Prema podacima iz upitnika prikupljenih za potrebe ove analize, u gradskoj upravi nema zaposlenog lica na poziciji poverenika za izbeglice i migracije, a u radu lokalnog

Saveta za migracije učestvuju predstavnici opštinske uprave, policije, Centra za socijalni rad i Crvenog krsta, koji u skladu sa svojim nadležnostima daju preporuke za definisanje planova podrške povratnicima.

Imajući u vidu da prema svim statističkim podacima većinu povratnika po Sporazumu o readmisiji čine Romi, važnu ulogu u procesu njihove reintegracije po povratku imaju koordinator za romska pitanja i Mobilni tim za inkluziju Roma. **Koordinator za romska pitanja** pruža podršku povratnicima u obezbeđivanju ličnih dokumenata, pisanju zahteva i molbi za ostvarivanje prava i usluga u različitim oblastima, savete i informacije o aktuelnim programima za povratnike i mogućnostima za uključivanje u aktivnosti organizacija civilnog društva. **Mobilni tim za inkluziju Roma** sprovodi različite aktivnosti u cilju poboljšanja položaja Roma i Romkinja koji žive u ovom gradu, a prilikom terenskih poseta radi na identifikovanju njihovih potreba i informisanju povratnika po Sporazumu o readmisiji o postojećim programima u koje se mogu uključiti.

Kontakti institucija koje pružaju podršku u reintegraciji povratnika

Naziv institucije	Adresa i kontakt
Odsek za socijalnu, boračko invalidsku zaštitu, izbegla i raseljena lica	Srpskih vladara 82, Pirot 010 305 512 kancelarija broj 12 u zgradi Gradske uprave Pirot
Koordinator za romska pitanja, GU Pirot	Radmila Nešić Srpskih vladara 82, Pirot
Koordinatorica Mobilnog tima za inkluziju Roma	065 327 3330 radmila.nesic@pirot.rs
Besplatna pravna pomoć u Gradskoj upravi Pirot	010 305 506 snezanapetrovic010@gmail.com
Snežana Petrović	Danila Kiša 8, Pirot
Besplatna pravna pomoć: Udruženje Klub mladih Evropljana	010 322 734; 063 242 031; 060 024 2031 klubmladihevropljana@gmail.com

148 Profil grada Pirota, RZS, 2022, dostupno na: http://devinfo.stat.gov.rs/SerbiaProfileLauncher/files/profiles/sr/1/DI_Profil_Pirot_EUR-SRB002002006001.pdf

Aktivnosti i usluge koje pružaju OCD

Na području Pirota aktivno je nekoliko organizacija civilnog društva koje, kroz realizaciju različitih programa i projekata, pružaju različite vidove podrške osetljivim društvenim grupama, uključujući i povratnike po Sporazumu o readmisiji.

Prema informacijama prikupljenim za potrebe ove analize, podršku osetljivim društvenim grupama pružaju organizacije civilnog društva koje realizuju različite projekte (**Udruženje građana „Ternipe“**, **Ekumenska humanitarna organizacija (EHO)** iz Novog Sada, **ne-maćka humanitarna organizacija HELP**).

u mere aktivne politike zapošljavanja imaju pripadnici ugroženih kategorija nezaposlenih. Međutim, za razliku od uspostavljene prakse identifikovanja teže zapošljivih kategorija građana u nacionalnom i lokalnom strateškom okviru i u skladu sa tim definisanja mera i aktivnosti za unapređenje njihovog položaja na tržištu rada, u ovom strateškom dokumentu grada Pirota nisu identifikovane ugrožene kategorije nezaposlenih već je navedeno da će biti definisane u uslovima konkretnog konkursa za svaki pojedinačni program. Akcionim planom planirano je sprovođenje programa javnih radova, stručne prakse, samozapošljavanja i obuke za deficitarna zanimanja na tržištu rada, a kao ciljne grupe navedene su samo neke od društvenih grupa čiji je po-

Kontakti OCD koje pružaju podršku osetljivim društvenim grupama

Naziv organizacije	Adresa i kontakt
Udruženje građana „Ternipe“ Pirot	Ulica Kneza Lazar 83, Pirot 061 3224 695 nvoternipe@gmail.com
Udruženje žena „Lav“	Lava Tolstoja 50/6, Pirot 063 370 177; 061 312 2755 office@lav.org.rs
Centar za razvoj građanskog društva „PROTECTA“	Takovska 24, Pirot 065 491 8681 officepirot@protecta.org.rs
Pirgos Pirot	Dobrice Milutinovića 15, Pirot 010 310 901 office@pirgos.rs

Mogućnosti za unapređenje zapošljivosti i zapošljavanja povratnika

U skladu sa Lokalnim akcionim planom zapošljavanja grada Pirota za period od 2021. do 2023. godine, kao osnovnim instrumentom sprovođenja aktivne politike zapošljavanja na teritoriji grada, prioritet u uključivanju

ložaj na tržištu rada nepovoljan (mladi, osobe sa invaliditetom, Romi, viškovi zaposlenih, lica u stanju socijalne potrebe, teže zapošljiva nezaposlena lica).

Prema podacima prikupljenim za potrebe ove analize, povratnici po Sporazumu o readmisiji uključeni su u programe javnih radova koje realizuje filijala NSZ u Pi-

Institucije i organizacije za pružanje podrške povratnicima u zapošljavanju

Naziv institucije/organizacije	Adresa i kontakt
Nacionalna služba za zapošljavanje – filijala Pirot	Knjaza Miloša 59 010 305 011 pisarnica.Pirot@nsz.gov.rs
Job Info centar Pirot	Bogojavljenka 3, Pirot 010 501 820 udruzenje.osvezenje@gmail.com
Zip centar za mlade u Pirotu	Trg Republike 97 064 275 2248; 063 869 2697; 010 320 310 zipcentar@gmail.com

rotu, kao i programe radnog angažovanja koje sprovodi Centar za socijalni rad. Takođe, dodatne mogućnosti za zapošljavanje postoje u okviru projekata koje realizuju lokalne organizacije civilnog društva uz podršku međunarodnih organizacija i donatora. Kao primer dobre prakse navedeno je sprovođenje programa samozapošljavanja i dodela opreme za rad povratnicima po Sporazumu o readmisiji, koje je realizovala nemačka humanitarna organizacija HELP.

POŽAREVAC (KOSTOLAC)

Grad Požarevac, kome teritorijalno pripada i opština Kostolac, pripada Regionu Južne i Istočne Srbije, a prema podacima iz poslednjeg popisa 2011. godine, ima ukupno 75.334 stanovnika (od toga je u Kostolcu živelo 13.637 stanovnika).¹⁴⁹ U periodu od 2011. godine, kada je počela da se prati statistika broja povratnika na lokalnom nivou u Srbiji, do juna 2022. godine, u Požarevcu je registrovano ukupno **604** povratnika po Sporazumu o readmisiji. Broj registrovanih povratnika za svaku od posmatranih godina predstavljen je na narednom grafikonu.

Prema internim podacima Saveta Evrope, prikupljenih od lokalnih aktera, u Kostolcu je u periodu od 2019. do 2021. godine identifikovano čak 1.000 povratnika

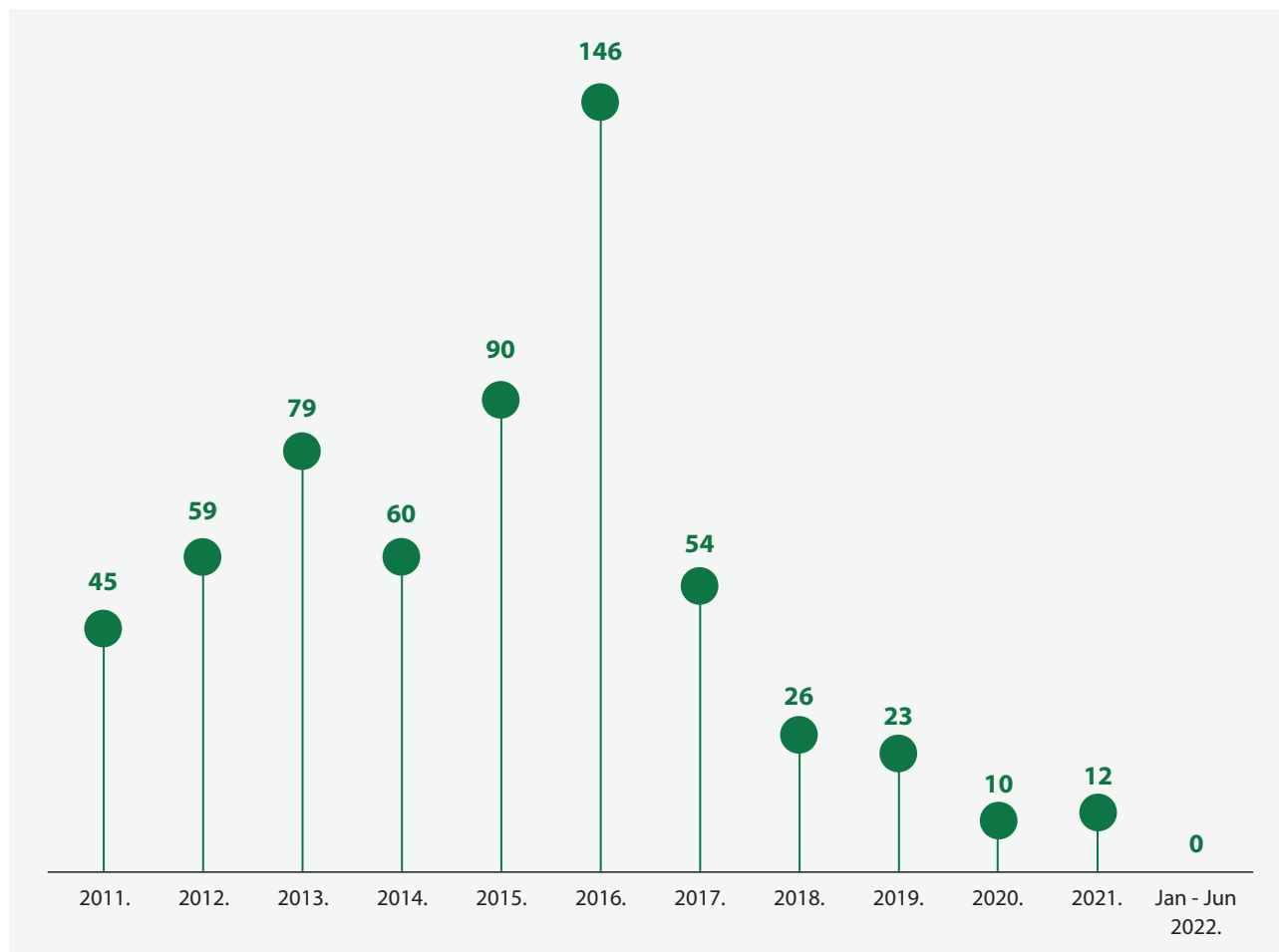
(uključujući i povratnike po Sporazumu o readmisiji)¹⁵⁰.

Grad Požarevac ima razvijen pravni i institucionalni okvir, koji se odnosi i na opštinu Kostolac, a u okviru koga su predviđene aktivnosti i mere za različite ranjive grupe stanovništva, uključujući povratnike po osnovu Sporazuma o readmisiji. Iako su neki od dokumentata istekli, postoji značajan broj relevantnih strateških i planskih dokumenata koji su trenutno na snazi.¹⁵¹

Dostupnost i kapaciteti javnih ustanova za pružanje usluga

Predškolsko vaspitanje i obrazovanje, uključujući i pripremni predškolski program, realizuje se u okviru Predš-

Grafikon 9: Broj povratnika po Sporazumu o readmisiji u Požarevcu, u periodu od 2011. do 2022. godine

Izvor: Statistika KIRS-a, dostupno na: <https://kirs.gov.rs/cir/readmisija/statistike-kancelarije-za-readmisiju>

149 <https://www.stat.gov.rs/sr-latn/oblasti/popis/popis-2011/>

150 Podaci za čitavu teritoriju grada Požarevca nisu prikupljeni.

151 <https://pozarevac.rs/strateski-dokumenti/>

Obrazovne ustanove u Požarevcu/Kostolcu

Nivo obrazovanja	Tip ustanove	Naziv
Predškolsko obrazovanje	Predškolska ustanova	PU „Ljubica Vrebalov“
Osnovno obrazovanje	Osnovne škole	OŠ „Vuk Karadžić“
		OŠ „Desanka Maksimović“
		OŠ „Sveti Sava“
		OŠ „Dositej Obradović“
		OŠ “Kralj Aleksandar I”
		OŠ “Miloš Savić” Lučica
		OŠ “Božidar Dimitrijević Kozica”, Bradarac
		OŠ “Jovan Cvijić” Kostolac
	Osnovne škole koje imaju angažovanog pedagoškog asistenta	/
	Osnovna i srednja škola za obrazovanje učenika sa invaliditetom i smetnjama u razvoju	/
Srednje obrazovanje	Srednje škole	Požarevačka gimnazija
		Poljoprivredna škola sa domom učenika „Sonja Marinković“
		Politehnička škola
		Ekonomsko-trgovinska škola
		Medicinska škola
		Škola za osnovno i srednje muzičko obrazovanje „Stevan Mokranjac“
	Tehnička škola sa domom učenika „Nikola Tesla“ Kostolac	
Obrazovanje odraslih	Osnovno obrazovanje odraslih u osnovnim školama	OŠ „Sveti Sava“
	Srednje obrazovanje u srednjoj školi	Poljoprivredna škola sa domom učenika „Sonja Marinković“
		Tehnička škola sa domom učenika „Nikola Tesla“ Kostolac
		Politehnička škola
		Ekonomsko-trgovinska škola
Programi prekvalifikacije, dokvalifikacije i specijalizacije koji se realizuju u srednjoj školi	Poljoprivredna škola sa domom učenika „Sonja Marinković“	
Obrazovanje odraslih u ustanovama/ organizacijama koje imaju status JPOA		Poljoprivredna škola sa domom učenika „Sonja Marinković“
		Tehnička škola sa domom učenika „Nikola Tesla“ Kostolac

Izvor: Portal otvorenih podataka Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja i Godišnji plan obrazovanja odraslih u Republici Srbiji za 2022. godinu

kolske ustanove „Ljubica Vrebalov“ koja ima ukupno 23 objekta/vrtića na teritoriji grada¹⁵² – od toga dve na teritoriji opštine Kostolac.¹⁵³ Prema poslednjim dostupnim podacima, ukupan broj dece uključene u predškolsko obrazovanje i vaspitanje na teritoriji grada Požarevca iznosi 2089,¹⁵⁴ od kojih je 344 u Kostolcu.¹⁵⁵ U pripremni predškolski program je ukupno uključeno 547 dece¹⁵⁶ (od tog broja je 111 na području Kostolca).¹⁵⁷

Deca sa teritorije grada Požarevca pohađaju osnovno obrazovanje u 8 osnovnih škola (od kojih je jedna u Kostolcu) sa 22 područna odeljenja, dok su različiti programi na nivou srednjeg obrazovanja dostupni u 7 srednjih škola - gimnazija i šest srednjih stručnih škola (jedna srednja stručna škola nalazi se u Kostolcu). Prema poslednjim dostupnim podacima, obrazovanje odraslih na nivou osnovnog obrazovanja se realizuje u jednoj osnovnoj školi za ukupno 74 polaznika, a srednjem nivou obrazovanja u četiri srednje stručne škole (od kojih je jedna u Kostolcu). U Poljoprivrednoj školi sa domom učenika „Sonja Marinković“ realizuju se različiti programi prekvalifikacije, dokvalifikacije i specijalizacije u cilju sticanja kompetencija i kvalifikacija za lični i profesionalni razvoj i poboljšanje položaja na tržištu rada, a ova škola ima i status JPOA, te se u njoj realizuju i dodatni programi obrazovanja odraslih.¹⁵⁸ Status

JPOA ima i srednja stručna škola u Kostolcu – Tehnička škola sa domom učenika „Nikola Tesla“.

Iako nema važećeg strateškog dokumenta za socijalnu politiku, način na koji je oblast socijalne zaštite uređena nacionalnim zakonodavstvom predstavlja relevantan okvir i za lokalni nivo.

Prema podacima iz 2018. godine, u Požarevcu (uključujući Kostolac) je za celokupnu oblast socijalne zaštite u budžetu opredeljeno nešto više od 68,5 miliona dinara, što iznosi 941,80 dinara po glavi stanovnika. Od tog iznosa je preko 36 miliona dinara izdvojeno za usluge socijalne zaštite, dok je preostali iznos namenjen različitim vrstama materijalne podrške (novčanim davanjima i davanjima u naturi).¹⁵⁹

Kada se posmatraju samo izdvajanja za usluge socijalne zaštite, u Požarevcu (uključujući Kostolac) je u 2018. godini izdvojeno 496,80 RSD po glavi stanovnika¹⁶⁰, što je nešto više od republičkog proseka, koji iznosi 454 RSD.

Prema podacima dostavljenim od strane predstavnika lokalnih institucija, navodi se da su u 2022. godini u Požarevcu (uključujući Kostolac) raspoložive sledeće usluge: dnevni boravak za decu, dnevni boravak za sta-

Usluge socijalne zaštite, 2018.

Grupa usluga	Naziv usluge	Pružalac usluge
Dnevne usluge u zajednici	Lični pratilac	NVO Veritas
	Dnevni boravak za decu i mlade sa smetnjama u razvoju i invaliditetom	Posebna služba pri CSR – Centar za dnevni boravak dece i mladih ometenih u razvoju
	Pomoć u kući za starije i odrasle	Crveni krst Požarevac

Izvor: Mapiranje usluga socijalne zaštite i materijalne podrške u nadležnosti jedinica lokalnih samouprava u Republici Srbiji, SIPRU, 2020

152 Profil grada Požarevca, RZS, 2022, dostupno na: http://devinfo.stat.gov.rs/SerbiaProfileLauncher/files/profiles/sr/1/DI_Profil_Grad%20Požarevac_EURSRB002002002001.pdf

153 Profil opštine Kostolac, RZS, 2022, dostupno na: http://devinfo.stat.gov.rs/SerbiaProfileLauncher/files/profiles/sr/1/DI_Profil_Kostolac_EURSRB002002002003.pdf

154 Profil grada Požarevca, RZS, 2022, dostupno na: http://devinfo.stat.gov.rs/SerbiaProfileLauncher/files/profiles/sr/1/DI_Profil_Grad%20Požarevac_EURSRB002002002001.pdf

155 Profil opštine Kostolac, RZS, 2022, dostupno na: http://devinfo.stat.gov.rs/SerbiaProfileLauncher/files/profiles/sr/1/DI_Profil_Kostolac_EURSRB002002002003.pdf

156 Profil grada Požarevca, RZS, 2022, dostupno na: http://devinfo.stat.gov.rs/SerbiaProfileLauncher/files/profiles/sr/1/DI_Profil_Grad%20Požarevac_EURSRB002002002001.pdf

157 Profil opštine Kostolac, RZS, 2022, dostupno na: http://devinfo.stat.gov.rs/SerbiaProfileLauncher/files/profiles/sr/1/DI_Profil_Kostolac_EURSRB002002002003.pdf

158 Godišnji plan obrazovanja odraslih, 2022.

159 Mapiranje usluga socijalne zaštite i materijalne podrške u nadležnosti jedinica lokalnih samouprava u Republici Srbiji – Baza podataka 2018, SIPRU.

160 Ibid.

rije, lični pratilac deteta, usluga smeštaja u hraniteljskim porodicama, kao i savetodavne usluge.¹⁶¹

Od ukupnog iznosa za materijalnu podršku porodicama i pojedincima 80,8% opredeljeno je za novčana davanja (preko 26 miliona dinara), dok je preostali iznos (nešto više od 6 miliona dinara) namenjen za davanja u naturi.¹⁶²

Dostupnost lokalnih aktera koji imaju kapaciteta da pruže podršku u reintegraciji povratnika

Uloga koju u procesu reintegracije povratnika po Sporazumu o readmisiji imaju lokalne institucije i organizacije, od izuzetnog je značaja. Posebno važan dokument koji ovu oblast uređuje na lokalnom nivou jeste *Lokalni akcioni plan za unapređenje položaja izbeglih, interno raseljenih lica i povratnika po readmisiji za period 2021-2025. godine*. Opšti cilj ovog dokumenta jeste poboljšanje socijalno-materijalnog položaja izbeglih, IRL i povratnika po Sporazumu o readmisiji na teritoriji Grada Požarevca (uključujući Kostolac), rešavanjem njihovih stambenih potreba i podsticanjem ekonomskog osnaživanja osoba koje pripadaju ovim društvenim grupama. Kao ključni lokalni akteri za primenu ovog LAP-a prepoznati su:

- **Poverništvo KIRS-a za izbeglice** – radi na rešavanju pitanja statusa i prepoznavanju ključnih pitanja koja se tiču izbeglih, IRL i povratnika po Sporazumu o readmisiji, kao i na realizaciji projekata i programa pomoći, u partnerstvu sa domaćim i međunarodnim donatorima;
- **Centar za socijalni rad** – izbeglim, interno raseljenim licima i povratnicima pruža pomoć u pristupu i ostvarenju prava iz oblasti socijalne zaštite, a u skladu sa Zakonom o socijalnoj zaštiti i Odlukom o socijalnoj zaštiti Grada Požarevca;
- **Crveni krst** – pored redovnih programa, u okviru Narodne kuhinje vrši pripremu i distribuciju jednog toplog obroka dnevno za izbegla, interno raseljena

lica i povratnike po readmisiji sa teritorije Grada Požarevca (koji ispunjavanju uslove korišćenja ovog vida pomoći), ali i distribuciju odeće, obuće i higijenskih paketa;

- **Nacionalna služba za zapošljavanje, Filijala Požarevac** – kao deo svojih redovnih aktivnosti, evidentira i pruža pomoć pri zapošljavanju izbeglih, IRL i povratnika po Sporazumu o readmisiji;
- **Udruženje Roma** – pomaže prilikom pribavljanja dokumenata, distribucije namirnica i higijenskih paketa za svoje članove koji pripadaju izbeglim, interno raseljenim licima ili povratnicima po Sporazumu o readmisiji.¹⁶³

Grad Požarevac ima i važeći *Lokalni akcioni plan za socijalno uključivanje Roma i Romkinja za period od 2021. do 2023. godine*, koji je izrađen u okviru Programa IPA 2016, „EU podrška inkluziji Roma – Osnaživanje lokalnih zajednica za inkluziju Roma“. Ovaj program finansijski je podržala Evropska unija, a sprovedela Stalna konferencija gradova i opština, pri čemu je Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja glavni korisnik.¹⁶⁴ U Požarevcu postoji i **Mobilni tim za inkluziju Roma**, čiji predstavnici nisu članovi lokalnog **Saveta za migracije**, ali pružaju informacije i upućuju na institucije nadležne za ostvarivanje određenih prava, analiziraju postojeće stanje i probleme sa kojima se Romi suočavaju, sprovode različite programe i aktivnosti namenjene socijalno ugroženim porodicama.¹⁶⁵

Kada je u pitanju uključenost različitih lokalnih aktera u sprovođenje lokalnih politika, programa i projekata, kao i saradnje među njima, predstavnici lokalnih institucija ističu da postoji saradnja između institucija i lokalnih organizacija civilnog društva. „Lokalne romske NVO uključene su prilikom izrade projekata iz oblasti socijalne inkluzije Roma i povratnika, a koje sprovodi Grad Požarevac i Gradska opština Kostolac, uvek kao konsultativni partneri, i veoma često kao partnerske organizacije prilikom konkurisanja i kasnije i realizacije. Gotovo uvek su članovi projektnih timova, i u zavisnosti od aktivnosti, ključni u njihovom sprovođenju. Sve

161 Interni podaci iz upitnika, dostavljenog od strane predstavnika lokalnih institucija, za potrebe ove analize.

162 Mapiranje usluga socijalne zaštite i materijalne podrške u nadležnosti jedinica lokalnih samouprava u Republici Srbiji, SIPRU, 2020, dostupno na: https://socijalnouklucivanje.gov.rs/wp-content/uploads/2020/09/Mapiranje_usluga_socijalne_zastite_i_materijalne_podrske_u_nadleznosti_JLS_u_RS.pdf

163 Lokalni akcioni plan za unapređenje položaja izbeglih, interno raseljenih lica i povratnika po readmisiji za period 2021-2025. godine, dostupno na: <https://pozarevac.rs/wp-content/uploads/2011/11/4.-LAP-za-interno-raseljena-lica.pdf>

164 Lokalni akcioni plan za socijalno uključivanje Roma i Romkinja za period od 2021. do 2023. godine, dostupno na: <https://pozarevac.rs/wp-content/uploads/2011/11/LAP-Romi-2021-2023.pdf>

165 Interni podaci iz upitnika, dostavljenog od strane predstavnika lokalnih institucija, za potrebe ove analize.

romske NVO sa teritorije Grada Požarevca su deo radne grupe za izradu LAP-a za socijalno uključivanje Roma.

Kontakti institucija koje pružaju podršku u reintegraciji povratnika

Naziv institucije	Adresa i kontakt
Poverenik za izbeglice grada Požarevca	Jelena Vukotić 063 8525 899 jvukotic@pozarevac.rs
Centar za socijalni rad Požarevac	Moše Pijade 27, Požarevac 012 223 681; 012 531 602; 012 531 601 pozarevac.csr@minrzs.gov.rs
	Rukovodilac službe za zaštitu korisnika: Biljana Ignjatović biljana.ignjatovic@czsrapozarevac.rs
	Rukovodilac službe za pravne poslove: Biserka Todorović biserka.todorovic@czsrapozarevac.rs
Registrovani pružaoci besplatne pravne pomoći	Tanja Mrdak 012 539 790 tmdak@pozarevac.rs
	Dragana Živković dragana.zivkovic@pozarevac.rs

Takođe su članovi Lokalnih timova formiranih u okviru različitih projekata, koji okupljaju sve institucije koje se bave problemima Roma (Lokalni tim za rani razvoj, Tim za pravedno obrazovanje, Institucionalna radna grupa ROMACTED 2 programa...). Predstavnici romske nacionalnosti su uključeni i u zakonodavnoj i izvršnoj vlasti u GO Kostolac, kao i u rad skupštinskih radnih tela, komisija i saveta.¹⁶⁶ Sa druge strane, kao najčešće prepreke u saradnji navodi se postojanje prevelikih očekivanja u pogledu rešavanja problema sa kojima se Romi (uključujući i povratnike) suočavaju.¹⁶⁷

¹⁶⁶ Ibid.

¹⁶⁷ Ibid.

Aktivnosti i usluge koje pružaju OCD

U gradu Požarevcu (koji pokriva i teritoriju opštine Kostolac) postoji više organizacija civilnog društva koje, saradujući sa lokalnim institucijama i drugim lokalnim ili međunarodnim organizacijama, kroz različite programe i projekte, pružaju podršku posebno ranjivim društvenim grupama, uključujući i kategoriju povratnika. Pored lokalnih organizacija, u upitniku dostavljene

nom od strane predstavnika lokalnih institucija, navodi se nekoliko projekata koje različite međunarodne organizacije, u saradnji sa lokalnim partnerima, sprovode na teritoriji Požarevca/Kostolca: projekat "EU podrška unapređenju uslova života Roma", zatim "Inkluzija Roma i drugih marginalizovanih grupa u Srbiji", kao i program međunarodne organizacije HELP za dobijanje građevinskog materijala za adaptaciju kuća i dobijanje opreme za samozapošljavanje.¹⁶⁸

Kontakti OCD koje pružaju podršku osetljivim društvenim grupama

Naziv organizacije	Adresa i kontakt	
Udruženje Roma Braničevskog okruga	Moše Pijade bb, Požarevac Adresa za poštu: Zviška 13, Požarevac 060 6213 783; 012 510 057 office@urbo.rs	
Udruženje Romskih žena Braničevskog okruga "Vasilika"	Moše Pijade bb, Požarevac 012 213 783 romkinjepozarevac@gmail.com	
Društvo Rom Kostolac	Trg bratstva i jedinstva 1, Kostolac 065 2242 696 drustvoromkostolac@gmail.com	
Crveni krst Požarevac	Takovska 6, Požarevac 012 542 069	
Udruženje Roma radna mala	Uzun Mirkova bb, Požarevac 012 550 067 bankovic.agency@gmail.com 012 513 783	
Romski Edukativni Centar Požarevac	064 3386 937	
Udruženje za pomoć OSI "Fortuna"	Hajduk Veljkova 301, Požarevac	
NVO Veritas	T. C. Barili bb, Požarevac	
Društvo za cerebralnu i dečiju paralizu	dcdp.po@gmail.com 012 222 422 Kontakt osoba: Radmila Stjepović	radmilastjepovic@yahoo.com
Međupštinska organizacija slepih i slabovidih	Draže Markovića 17, Požarevac 012 221 938	
Udruženje za pomoć mentalno nedovoljno razvijenim i autističnim licima Grada Požarevca	Moše Pijade bb, Požarevac	
Šansa Udruženje Građana	Braničevski sver 2/27, Požarevac 062 527467 http://www.sansa.org.rs/	

168 Interni podaci iz upitnika, dostavljenog od strane predstavnika lokalnih institucija, za potrebe ove analize.

Mogućnosti za unapređenje zapošljivosti i zapošljavanja povratnika

Iako nema javno dostupnih informacija o postojanju Lokalnog akcionog plana zapošljavanja koji je trenutno na snazi, u prethodnim lokalnim akcionim planovima za zapošljavanje, kao i u slučaju drugih lokalnih samouprava, posebna pažnja posvećuje se teže zapošljivim kategorijama stanovništva, a povratnici (naročito povratnici po Sporazumu o readmisiji) svakako jesu jedna takva društvena grupa. U *Lokalnom akcionom planu*

za socijalno uključivanje Roma i Romkinja sa teritorije Grada Požarevca za period od 2021. do 2023. godine, oblast zapošljavanja je jedna od prioritarnih oblasti, imajući u vidu nepovoljan položaj ove populacije na tržištu rada.¹⁶⁹ Konačno, i predstavnici lokalnih institucija posebno su istakli projekat pod nazivom "Razvoj romskog preduzetništva u funkciji održivog zapošljavanja Roma i Romkinja", koji se realizuje na teritoriji Požarevca (uključujući Kostolac), a koji doprinosi unapređenju položaja romske populacije ali i povratnika po Sporazumu o readmisiji (koji su vrlo često pripadnici romske zajednice).¹⁷⁰

Institucije i organizacije za pružanje podrške povratnicima u zapošljavanju

Naziv institucije/organizacije	Adresa i kontakt
Nacionalna služba za zapošljavanje, filijala u Požarevcu	Šumadijska 31, Požarevac 012 538 100
	Profesionalna orijentacija i planiranje karijere 012 538 103 milica.dabic@nsz.gov.rs
	Dodatno obrazovanje i obuka 012 538 118 boban.milosevic@nsz.gov.rs
	Subvencije nezaposlenima 012 538 102 natasa.jezdimirovic@nsz.gov.rs
Nacionalna služba za zapošljavanje – ispostava Kostolac	Trg bratstva i jedinstva bb, Kostolac 012 243 383

169 Lokalnom akcionom planu za socijalno uključivanje Roma i Romkinja sa teritorije Grada Požarevca za period od 2021. do 2023. godine, dostupno na: <https://pozarevac.rs/wp-content/uploads/2011/11/LAP-Romi-2021-2023.pdf>

170 Interni podaci iz upitnika, dostavljenog od strane predstavnika lokalnih institucija, za potrebe ove analize.

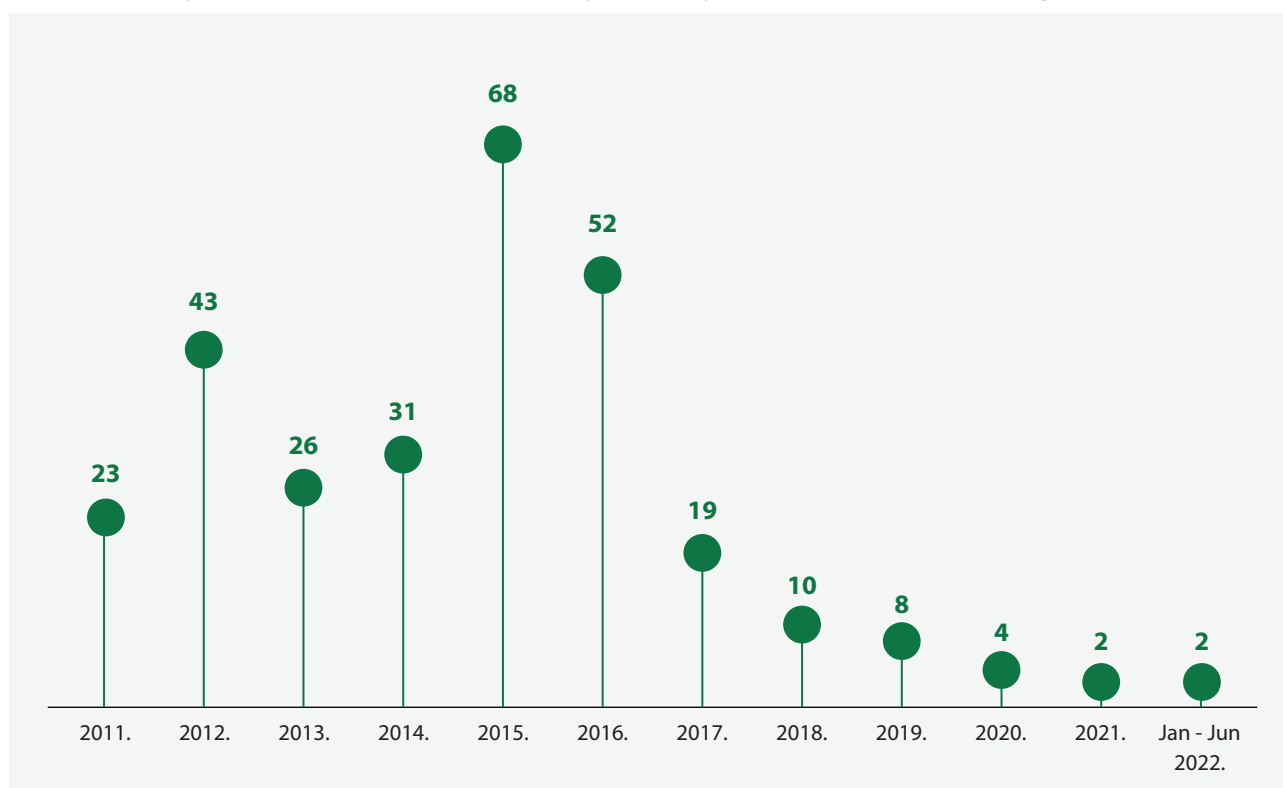
PROKUPLJE

Prokuplje je grad u Regionu Južne i Istočne Srbije i predstavlja administrativni centar Topličkog okruga. Prema popisu stanovništva iz 2011. godine ima 44.419 stanovnika. Od 2011. godine, od kada se prati statistika broja povratnika na lokalnom nivou, ukupan broj registrovanih povratnika po Sporazumu o readmisiji u ovom gradu iznosi **288**. Na narednom grafikonu prikazan je broj povratnika po godinama.

asistenta koji pruža dodatnu podršku deci iz osetljivih društvenih grupa.

Deca sa teritorije grada pohađaju osnovno obrazovanje u sedam osnovnih škola (uključujući i osnovnu školu za decu sa invaliditetom i smetnjama u razvoju), a srednje obrazovanje u četiri srednje škole (gimnazija i tri srednje stručne škole). U tri osnovne škole zaposleni

Grafikon 10: Broj povratnika po Sporazumu o readmisiji u Prokuplju, u periodu od 2011. do 2022. godine

Izvor: Statistika KIRS-a, dostupno na: <https://kirs.gov.rs/cir/readmisija/statistike-kancelarije-za-readmisiju>

Prema internim podacima Saveta Evrope, prikupljenim od lokalnih aktera, u Prokuplju je u periodu od 2019. do 2021. godine identifikovano ukupno čak 250 povratnika (uključujući i povratnike po Sporazumu o readmisiji).

Dostupnost i kapaciteti javnih ustanova za pružanje usluga

Predškolsko vaspitanje i obrazovanje, uključujući i pripremni predškolski program, realizuje se u okviru predškolske ustanove koja ima ukupno četiri objekata/vrtića na teritoriji grada. Za potrebe organizovanja pripremnog predškolskog programa, pored ova četiri vrtića, koriste se i prostorije u dve osnovne škole u gradu i prostorije u školama u selima koja teritorijalno pripadaju gradu. Ustanova ima angažovanog pedagoškog

su pedagoški asistenti koji pružaju dodatnu podršku u obrazovanju deci iz osetljivih društvenih grupa.

Prema poslednjim dostupnim podacima, obrazovanje odraslih na nivou osnovnog obrazovanja se realizuje u školi za osnovno obrazovanje odraslih, kao jednoj od 11 takvih ustanova na teritoriji Srbije, a svih 124 polaznika upisanih u školskoj 2021/2022. godini su pripadnici romske nacionalne manjine.¹⁷¹ U sve tri srednje stručne škole se realizuju različiti programi prekvalifikacije, dokvalifikacije i specijalizacije u cilju sticanja kompetencija i kvalifikacija za lični i profesionalni razvoj i poboljšanje položaja na tržištu rada. **U Tehničkoj školi „15. maj“, koja ima status JPOA, realizuju se i dodatni programi obrazovanja odraslih a kao potencijalni polaznici identifikovani su povratnici po Spo-**

Obrazovne ustanove u Prokuplju

Nivo obrazovanja	Tip ustanove	Naziv
Predškolsko obrazovanje	Predškolska ustanova	PU „Neven“
Osnovno obrazovanje	Osnovne škole	OŠ „Nikodije Stojanović Tatko“
		OŠ „Ratko Pavlović Čičko“
		OŠ „Milić Rakić Mirko“
		OŠ „9. oktobar“
		OŠ „Vuk Karadžić“
		OŠ „Svetislav Mirković Nenad“
Osnovne škole koje imaju angažovanog pedagoškog asistenta	OŠ „9. oktobar“	OŠ „Nikodije Stojanović Tatko“
		OŠ „Milić Rakić Mirko“
		OŠ „Sveti Sava“
Osnovna i srednja škola za obrazovanje učenika sa invaliditetom i smetnjama u razvoju		OŠ „Sveti Sava“
Srednje obrazovanje	Srednje škole	Gimnazija
		Medicinska škola „Dr Aleksa Savić“
		Tehnička škola „15. maj“
		Poljoprivredna škola „Radoš Jovanović Selja“
Obrazovanje odraslih	Osnovno obrazovanje odraslih u osnovnim školama	Škola za osnovno obrazovanje odraslih „Tihomir Stanković“
	Srednje obrazovanje u srednjoj školi	/
	Programi prekvalifikacije, dokvalifikacije i specijalizacije koji se realizuju u srednjoj školi	Medicinska škola „Dr Aleksa Savić“
		Tehnička škola „15. maj“
		Poljoprivredna škola „Radoš Jovanović Selja“
Obrazovanje odraslih u ustanovama/ organizacijama koje imaju status JPOA		Tehnička škola „15. maj“

Izvor: Portal otvorenih podataka Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja i Godišnji plan obrazovanja odraslih u Republici Srbiji za 2022. godinu

razumu o readmisiji. Za ukupno 124 polaznika biće organizovane obuka za izradu delova na CNC strugu/ CNC glodalici i obuka za krojenje i šivenje odeće.¹⁷²

Različiti vidovi podrške u oblasti socijalne zaštite realizuju se u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom i lokalnim propisima donetim u ovoj oblasti (pre svega u skladu sa Odlukom o socijalnoj zaštiti grada Prokuplja,

koja je usvojena 2019. godine). Prema poslednjim dostupnim podacima¹⁷³, u 2018. godini je grad Prokuplje u budžetu izdvojio preko 19 miliona dinara za socijalnu zaštitu, što iznosi 457 dinara po glavi stanovnika. Od tog iznosa je 16,2 miliona dinara izdvojeno za usluge socijalne zaštite, dok je ostatak namenjen različitim vrstama materijalne podrške (novčanim davanjima i davanjima u naturi). Izdvajanje za pružanje usluga socijalne zaštite

172 Obuke se organizuju u saradnji Grada Prokuplja i Švajcarske agencije za razvoj i saradnju (SDC). Informacije dostupne u Godišnjem planu obrazovanja odraslih u Republici Srbiji za 2022. godinu.

173 Mapiranje usluga socijalne zaštite i materijalne podrške u nadležnosti jedinica lokalnih samouprava u Republici Srbiji, SIPRU, 2020

Usluge socijalne zaštite na lokalnom nivou, 2018.

Grupa usluga	Naziv usluge	Pružalac usluge
Dnevne usluge u zajednici	Pomoć u kući za starije i odrasle	NVO Inkluzija danas u saradnji sa Domom zdravlja Prokuplje
	DB za decu/mlade sa smetnjama u razvoju i invaliditetom	Udruženje obolelih od mišićnih i neuromišićnih bolesti Topličkog okruga
	Lični pratilac	NVO Inkluzija danas

Izvor: Mapiranje usluga socijalne zaštite i materijalne podrške u nadležnosti jedinica lokalnih samouprava u Republici Srbiji, SIPRU, 2020

iznosi 388,94 RSD po glavi stanovnika, što je ispod republičkog proseka koji iznosi 454 RSD.

Prema podatku iz upitnika prikupljenom za potrebe izrade ove analize, u Prokuplju je dostupna i usluga personalne asistencije za odrasle osobe sa invaliditetom.

Od ukupnog iznosa za materijalnu podršku porodicama i pojedincima (približno 3 miliona dinara), skoro 65% je izdvojeno na novčana davanja (približno 1,85 miliona dinara) dok je ostatak namenjen davanjima u naturi.

Prema poslednjim dostupnim podacima, ukupan broj korisnika socijalne zaštite na evidenciji Centra za socijalni rad Prokuplje iznosi 3.256, odnosno 8,2% ukupne populacije.¹⁷⁴

Dostupnost lokalnih aktera koji imaju kapaciteta da pruže podršku u reintegraciji povratnika

Poverenik za izbeglice i migracije u Prokuplju zaposlen je u gradskoj upravi, u okviru Odeljenja za društvene delatnosti/Odseka za izbegla, prognana i raseljena lica i manjinska prava. Poverenik u saradnji sa KIRS-om učestvuje u rešavanju problema sa kojima se susreću izbe-

gla i interno raseljena lica i povratnici po Sporazumu o readmisiji, prikuplja podatke i vodi evidenciju o ovim licima i kontinuirano prati javne pozive i konkurse za finansiranje projekata usmerenih na poboljšanje uslova života pripadnika ovih društvenih grupa.

Prema podatku iz upitnika prikupljenom za potrebe ove analize, u Prokuplju nije formiran lokalni savet za migracije a povratnici sve informacije o stvarivanju prava i usluga mogu dobiti u Uslužnom centru gradske uprave.

Važnu ulogu u procesu reintegracije Roma i Romkinja nakon povratka u Srbiju imaju Kancelarija za romska pitanja, koordinator za romska pitanja i Mobilni tim za inkluziju Roma. **Kancelarija za romska pitanja**, kojom rukovodi **koordinator za romska pitanja**, otvorena je s ciljem pružanja podrške romskom stanovništvu u rešavanju problema sa kojima se susreću u svakodnevnom životu i u ostvarivanju prava u oblastima zdravstva, obrazovanja, socijalne zaštite i zapošljavanja. U saradnji sa gradskim institucijama i ustanovama i organizacijama civilnog društva, Kancelarija omogućava savete i pomoć za pribavljanje ličnih dokumenata, ostvarivanje prava na olakšice pri plaćanju računa i prava na socijalnu pomoć, podršku u vezi sa sudskim postupcima i legalizacijom, podršku prilikom upisa dece u škole, po-

Kontakti institucija koje pružaju podršku u reintegraciji povratnika

Naziv institucije	Adresa i kontakt
Gradska uprava Prokuplje Odeljenje za društvene delatnosti/ Odsek za izbegla, prognana i raseljena lica i manjinska prava	Nikodija Stojanovića 2, Prokuplje 027 322 730
Besplatna pravna pomoć u Gradskoj upravi Prokuplje	062 226102 nikolastojanovick@gmail.com
Nikola Stojanović Centar za socijalni rad Prokuplje	Takovska bb, Prokuplje 027 321 757

174 Profil grada Prokuplja, RZS, 2022, dostupno na: http://devinfo.stat.gov.rs/SerbiaProfileLauncher/files/profiles/sr/1/DI_Prokuplje_EURSRB002002009001.pdf

dršku pri zapošljavanju. **Mobilni tim za inkluziju Roma** takođe pruža podršku pripadnicima romske zajednice u rešavanju problema u različitim oblastima.

Aktivnosti i usluge koje pružaju OCD

Na području grada aktivno je nekoliko organizacija civilnog društva koje, kroz realizaciju različitih programa i projekata, pružaju različite vidove podrške osetljivim društvenim grupama, uključujući i povratnike.

Kontakti OCD koje pružaju podršku osetljivim društvenim grupama

Naziv organizacije	Adresa i kontakt
Edukaciono humanitarna organizacija, Prokuplje	Dragoljuba Radosavljevića 90, Prokuplje 027 329 133; 027 329 033 ehopk.office@gmail.com
Udruženje Roma Prokuplje Društveni centar Prokuplje	Solunska BB, 18400 Prokuplje 063 321 433
Društvo Roma Prokuplje	Milena Jovanovića bb/22, Prokuplje 063 464 185 drustvoromapk@mts.rs
Udruženje Roma „Carina“	Koste Vojinovića 22, Prokuplje

Mogućnosti za unapređenje zapošljivosti i zapošljavanja povratnika

Lokalni planski dokument u oblasti zapošljavanja za period od 2021. do 2023. godine predstavlja najvažniji strateški dokument kojim su definisane mere i aktivnosti u oblasti zapošljavanja u Prokuplju. Povratnici po Sporazumu o readmisiji prepoznati su ovim dokumentom kao teže zapošljiva kategorija, na osnovu čega im je dat prioritet u uključivanju u mere aktivne politike zapošljavanja koje realizuje filijala NSZ u Prokuplju u saradnji sa Gradskom upravom grada Prokuplja.

Dodatni vidovi podrške unapređenju položaja povratnika na tržištu rada omogućeni su putem obuka i drugih aktivnosti koje u okviru različitih projekata realizuju organizacije civilnog društva pomenute u prethodnom poglavlju.

Institucije i organizacije za pružanje podrške povratnicima u zapošljavanju

Naziv institucije/organizacije	Adresa i kontakt
Nacionalna služba za zapošljavanje – Filijala Prokuplje	Cara Lazara 49, Prokuplje 027 320 000
Regionalna razvojna agencija (RRA) JUG	Balkanska 2, Niš 018 515 447; 018 522 659
Udruženje Roma Prokuplje Društveni centar Prokuplje	Solunska BB, 18400 Prokuplje 063 321 433

SUBOTICA

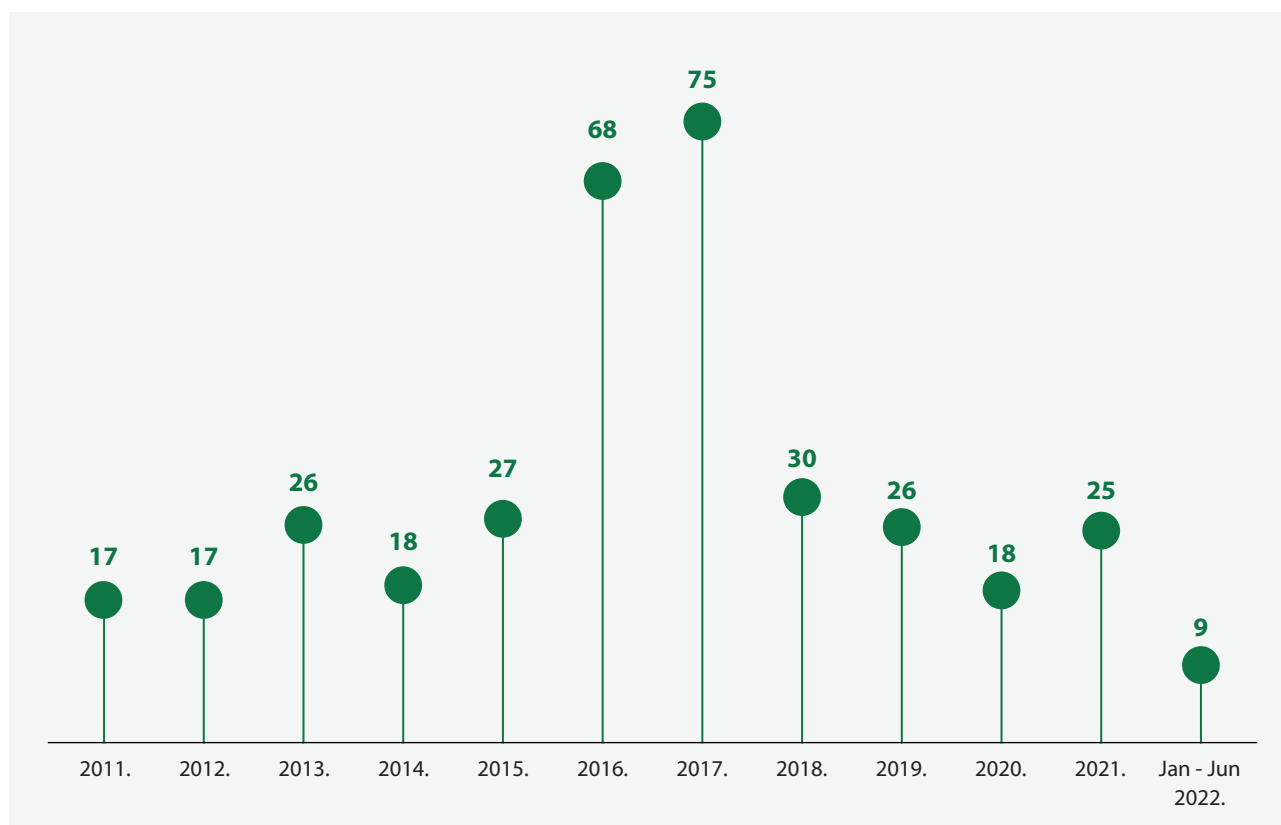
Subotica je grad u Regionu Vojvodine, predstavlja administrativni centar Severnobačkog okruga i prema popisu stanovništva iz 2011. godine ima 151.554 stanovnika. Od 2011. godine, od kada se prati statistika broja povratnika na lokalnom nivou, ukupan broj registrovanih povratnika po Sporazumu o readmisiji u ovom gradu iznosi **356**. Na narednom grafikonu prikazan je broj povratnika po godinama.

odgovarajući podsticaji za integraciju, ali i pasivnost pripadnika ove populacije u lokalnoj zajednici.¹⁷⁵

Dostupnost i kapaciteti javnih ustanova za pružanje usluga

Predškolsko vaspitanje i obrazovanje, uključujući i pripremni predškolski program, realizuje se u okviru

Grafikon 11: Broj povratnika po Sporazumu o readmisiji u Subotici, u periodu od 2011. do 2022. godine

Izvor: Statistika KIRS-a, dostupno na: <https://kirs.gov.rs/cir/readmisija/statistike-kancelarije-za-readmisiju>

Prema internim podacima Saveta Evrope, prikupljenim od lokalnih aktera, u Subotici je u periodu od 2019. do 2021. godine identifikovano ukupno 350 povratnika (uključujući i povratnike po Sporazumu o readmisiji).

U lokalnim propisima i javnim politikama, kao ključni problemi povratnika po Sporazumu od readmisiji u ovom gradu prepoznati su nerešeno stambeno pitanje, nezaposlenost, nedostatak materijalnih sredstava, problemi u ostvarivanju prava u različitim oblastima (dokumenti, zdravstvena i socijalna zaštita, prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja), nedovoljni i ne-

predškolske ustanove „Čika Jova Zmaj“ koja ima ukupno 55 objekata/vrtića na teritoriji grada. Prema poslednjim dostupnim podacima, ukupan broj dece uključene u predškolsko obrazovanje i vaspitanje iznosi 4.789 (od tog broja je 1.145 dece uključeno u pripremni predškolski program).¹⁷⁶

Deca sa teritorije grada pohađaju osnovno obrazovanje u 20 osnovnih škola sa 22 područna odeljenja, dok su različiti programi na nivou srednjeg obrazovanja dostupni u 10 srednjih škola (dve gimnazije i osam srednjih stručnih škola). U tri osnovne škole zaposleni su pedagoški

¹⁷⁵ Lokalni akcioni plan za unapređenje položaja izbeglih, interno raseljenih lica i povratnika u gradu Subotici za period 2017-2021. godine; dostupno na: http://www.eupropisi.com/dokumenti/iseljeniSU37_17.pdf

¹⁷⁶ Profil grada Subotica, RZS, 2022, dostupno na: http://devinfo.stat.gov.rs/SerbiaProfileLauncher/files/profiles/sr/1/DI_Profil_Subotica_EURSRB001002005001.pdf

Obrazovne ustanove u Subotici

Nivo obrazovanja	Tip ustanove	Naziv
Predškolsko obrazovanje	Predškolska ustanova	PU „Naša radost“
Osnovno obrazovanje	Osnovne škole	20 osnovnih škola ¹⁷⁴
	Osnovne škole koje imaju angažovanog pedagoškog asistenta	OŠ „Đuro Salaj“ OŠ „Sečenji Ištvan“ OŠ „Matko Vuković“
	Osnovna i srednja škola za obrazovanje učenika sa invaliditetom i smetnjama u razvoju	Osnovna i srednja škola „Žarko Zrenjanin“ Školski centar sa domom učenika „Dositej Obradović“
	Srednje obrazovanje	Srednje škole
Obrazovanje odraslih	Osnovno obrazovanje odraslih u osnovnim školama	OŠ „Jovan Jovanović Zmaj“
	Srednje obrazovanje u srednjoj školi	Hemijsko-tehnološka škola Subotica
	Programi prekvalifikacije, dokvalifikacije i specijalizacije koji se realizuju u srednjoj školi	Hemijsko-tehnološka škola Tehnička škola „Ivan Sarić“ Ekonomska škola „Bosa Milićević“ Politehnička škola
	Obrazovanje odraslih u ustanovama/ organizacijama koje imaju status JPOA	Politehnička škola Subotica

Izvor: Portal otvorenih podataka Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja i Godišnji plan obrazovanja odraslih u Republici Srbiji za 2022. godinu

asistenti koji pružaju dodatnu podršku u obrazovanju deci iz osetljivih društvenih grupa.

Prema poslednjim dostupnim podacima, obrazovanje odraslih na nivou osnovnog obrazovanja se realizuje u jednoj osnovnoj školi za ukupno 103 osobe (80 polaznika čine pripadnici romske nacionalne manjine)¹⁷⁷, dok je nastavni program na nivou srednjeg obrazovanja organizovan u jednoj srednjoj stručnoj školi. U četiri srednje stručne škole se realizuju različiti programi prekvalifikacije, dokvalifikacije i specijalizacije u cilju sticanja kompetencija i kvalifikacija za lični i profesionalni razvoj i poboljšanje položaja na tržištu rada, a u jednoj od njih, koja ima status JPOA, realizuju se i dodatni programi obrazovanja odraslih.

Različiti vidovi podrške u oblasti socijalne zaštite realizuju se u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom i lokalnim propisima donetim u ovoj oblasti (pre svega

u skladu sa Odlukom o ostvarivanju prava u oblasti socijalne zaštite iz nadležnosti grada Subotice). Prema poslednjim dostupnim podacima, u 2018. godini je Subotica u budžetu izdvojila 158 miliona dinara za socijalnu zaštitu, što iznosi približno 1.150 dinara po glavi stanovnika. Od tog iznosa je približno 66,5 miliona dinara izdvojeno za usluge socijalne zaštite, dok je ostatak namenjen različitim vrstama materijalne podrške (novčanim davanjima i davanjima u naturi).

Izdavanje za pružanje usluga socijalne zaštite iznosi 482,27 RSD po glavi stanovnika, što je malo više od republičkog proseka koji iznosi 454 RSD.

Od ukupnog iznosa za materijalnu podršku porodicama i pojedincima, 15,9% je izdvojeno na novčana davanja (preko 14,5 miliona dinara) dok je ostatak namenjen davanjima u naturi (preko 77 miliona dinara).

177 Godišnji plan obrazovanja odraslih u Republici Srbiji za 2022. godinu

178 Spisak svih osnovnih škola dostupan na: <https://osnovneskole.edukacija.rs/drzavne/subotica>

179 Spisak svih srednjih škola dostupan na: <https://srednjeskole.edukacija.rs/drzavne-srednje-skole/svi-gradovi/subotica>

Usluge socijalne zaštite na lokalnom nivou, 2018.

Grupa usluga	Naziv usluge	Pružalac usluge
Dnevne usluge u zajednici	Pomoć u kući za starije i odrasle	1. NVO Caritas 2. Gerontološki centar/dom za stare „Otvorena zaštita“
	Dnevni boravak za decu/mlade sa smetnjama u razvoju i invaliditetom	Dom za decu Kolevka (socijalno preduzeće)
	Dnevni boravak za odrasle sa smetnjama u razvoju i invaliditetom	Dom za decu Kolevka (socijalno preduzeće)
	Lični pratilac	Centar za socijalni rad
Usluge podrške za samostalni život	Personalna asistencija	Centar za socijalni rad
Usluge smeštaja	Prihvatilište za decu	Dom za decu Kolevka (socijalno preduzeće)
Savetodavno-terapijske i socijalno-edukativne usluge	Savetovanište	Posebna služba pri CSR: Centar za savetovanje i podršku porodici

Izvor: Mapiranje usluga socijalne zaštite i materijalne podrške u nadležnosti jedinica lokalnih samouprava u Republici Srbiji, SIPRU, 2020

Prema poslednjim dostupnim podacima, ukupan broj korisnika socijalne zaštite na evidenciji Centra za socijalni rad Subotica iznosi 13.214, odnosno 9,8% ukupne populacije.¹⁸⁰

Dostupnost lokalnih aktera koji imaju kapaciteta da pruže podršku u reintegraciji povratnika

U Subotici postoji nekoliko institucija i radnih tela u čijoj je nadležnosti definisanje i praćenje sprovođenja politika migracija.

Savet za migracije Grada Subotice je u novom sastavu formiran u novembru 2020. godine, radi obavljanja savetodavnih i poslova koji se odnose na praćenje i izveštavanje Komesarijata za izbeglice i migracije o migracijama na teritoriji grada, predlaganje programa, mera i planova aktivnosti koje treba preduzeti radi efikasnog upravljanja migracijama i drugih poslova u oblasti upravljanja migracijama, u skladu sa zakonom.¹⁸¹ U okviru strukture gradske uprave, formirana je i **Radna grupa za praćenje migracija**, kao operativno telo koje koordinira rad svih relevantnih institucija u cilju upravljanja migracijama.

Poverenik za izbeglice obavlja poslove razmene informacija između posebnih operativnih tela u gradu i

KIRS-a, koordinira rad svih aktera koji rade na prihvatu i zbrinjavanju izbeglica u gradu, prikuplja i analizira podatke i priprema izveštaje o sprovođenju strateških dokumenata i prati realizaciju projekata koji se finansiraju iz donatorskih sredstava, i druge poslove iz ove oblasti.

S obzirom na to da se Subotica nalazi u pograničnom području i da je bila pogođena migrantskom krizom u prethodnim godinama, veliki broj institucija/ustanova na lokalnom nivou, kao i međunarodnih organizacija i organizacija civilnog društva bavi se rešavanjem problema sa kojima se susreću različite grupe migranata i osetljivih društvenih grupa, uključujući i povratnike po Sporazumu o readmisiji.

Važnu ulogu u procesu reintegracije povratnika po Sporazumu o readmisiji imaju i koordinator za romska pitanja, **Mobilni tim za socijalno uključivanje Roma i Romkinja** i zdravstvena medijatorica, imajući u vidu da prema svim statističkim podacima većinu povratnika čine pripadnici romske nacionalne manjine. Subotica je jedini grad u Srbiji koji ima **dva koordinatora za romska pitanja** koja učestvuju i u radu Mobilnog tima, kao stručnog tela gradskog veća koje se bavi različitim pitanjima u cilju unapređenja položaja pripadnika romske nacionalne manjine, a posebno u oblastima

¹⁸⁰ Profil grada Subotica, RZS, 2022, dostupno na: http://devinfo.stat.gov.rs/SerbiaProfileLauncher/files/profiles/sr/1/DI_Profil_Subotica_EURSRB001002005001.pdf

¹⁸¹ Rešenje o obrazovanju Saveta za migracije Grada Subotice, Službeni list Grada Subotice, 10. novembar 2020, dostupno na: http://www.subotica.rs/documents/sluzbeni_list/su_sl_2020_50_sr.pdf

obrazovanja, zapošljavanja, stanovanja, zdravstvene i socijalne zaštite.¹⁸²

U ovom gradu formirane su i **Lokalna akciona grupa** i **Institucionalna radna grupa** u okviru programa „ROMACTED 2 - Promovisanje dobrog upravljanja i osnaživanje Roma na lokalnom nivou“. Institucionalna radna grupa, sastavljena od predstavnika relevantnih lokalnih institucija, je lokalni mehanizam koji olakšava međusektorsku saradnju između različitih institucija u donošenju odluka o merama i aktivnostima za socijalno uključivanje Roma i Romkinja, dok Lokalna akciona grupa, deluje unutar same zajednice i čine je predstavnici romske zajednice.¹⁸³

com i dodelu građevinskog materijala povratnicima po Sporazumu o readmisiji, u cilju unapređenja uslova stanovanja. Takođe, nemačka humanitarna organizacija HELP obezbedila je adaptaciju legalnih stambenih objekata povratnika po Sporazumu o readmisiji.

Kontakti institucija koje pružaju podršku u reintegraciji povratnika

Naziv institucije	Adresa i kontakt
Gradska uprava Grada Subotice, Sekretarijat za društvene delatnosti	Trg Slobode 1, Subotica 024 626 849
Centar za socijalni rad grada Subotice	Šantićeva 27, Subotica 024 548 220
Dom zdravlja Subotica	Petefi Šandora 7, Subotica 024 600 735

Aktivnosti i usluge koje pružaju OCD

Na području Subotice aktivno je nekoliko organizacija civilnog društva koje, kroz realizaciju različitih programa i projekata, pružaju različite vidove podrške osetljivim društvenim grupama, uključujući i povratnike po Sporazumu o readmisiji, kao i međunarodne organizacije koje realizuju programe u oblasti migracija (IOM, UNHCR).

Prema informacijama iz upitnika prikupljenim za potrebe ove analize, Grad Subotica i KIRS su obezbedili sredstva iz budžeta Republike Srbije sa 10% učešća Grada Subotice za kupovinu seoskih kuća sa okućni-

Kontakti OCD koje pružaju podršku osetljivim društvenim grupama

Naziv organizacije	Adresa i kontakt
Udruženje građana "Edukativni centar Roma"	Somborski put 60, Subotica Tržni centar Nova trošarina 024 554 697
Udruženje građana Subotice "SOLIDARNOST"	Trg Cara Jovana Nenada 15/2-10, Subotica 024 555 695

182 Više informacija dostupno na: http://www.subotica.rs/documents/pages/12957_4.pdf

183 Informacije o realizovanim inicijativama Instrukcionalne radne grupe i Lokalne akcione grupe u Subotici dostupne su u Vodiču za rad Instrukcionalne i Opštinske/gradske radne grupe za inkluziju Roma, strana 25; dostupno na: <https://rm.coe.int/vodic-za-rad-instrukcionalnih-radnih-grupa-romacted-programa/1680a08423>

Mogućnosti za unapređenje zapošljivosti i zapošljavanja povratnika

Lokalnim akcionim planom zapošljavanja za 2022. godinu Grad Subotica je definisao nekoliko mera aktivne politike zapošljavanja (subvencije za zapošljavanje lica iz kategorije teže zapošljivih, subvencije za samozapošljavanje i javni radovi), koje će biti sprovedene u saradnji sa filijalom NSZ. Prilikom uključivanja u ove

mere, prioritet će biti dat licima iz kategorije teže zapošljivih, uključujući i povratnike po Sporazumu o readmisiji.

Nemačka humanitarna organizacija HELP je, prema informacijama iz upitnika prikupljenim za potrebe ove analize, realizovala programe obuka i kurseve za određena zanimanja i dodeljivala podršku u vidu opreme za pokretanje sopstvenog posla povratnicima.

Institucije i organizacije za pružanje podrške povratnicima u zapošljavanju

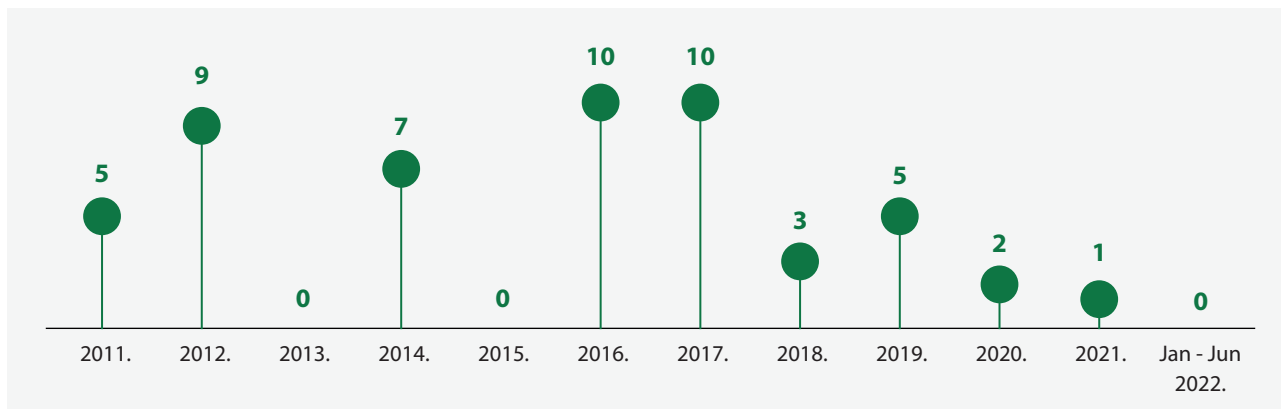
Naziv institucije/organizacije	Adresa i kontakt
Nacionalna služba za zapošljavanje – filijala Subotica	Jovana Mikića, Subotica 24000 024 644 600
	Klub za traženje posla 024 644 630 jovica.batas@nsz.gov.rs
	Dodatno obrazovanje i obuke 024 644 625 milena.kosovic@nsz.gov.rs
	024 644 607 bojan.padjen@nsz.gov.rs
Nemačka humanitarna organizacija HELP	Učiteljska 52, Beograd 011 304 6340 helpbg@help-serbia.org.rs

VRNJAČKA BANJA

Vrnjačka Banja je opština u Regionu Šumadije i Zapadne Srbije i, prema rezultatima popisa stanovništva iz 2011. godine, ima 27.527 stanovnika. Od 2011. godine, od kada se prati statistika broja povratnika na lokalnom nivou u Srbiji, ukupan broj registrovanih povratnika po Sporazumu o readmisiji u Vrnjačkoj Banji iznosi **52**. Na narednom grafikonu prikazan je broj povratnika po godinama.

ekonomskog osnaživanja. I u drugim propisima i dokumentima javnih politika ove opštine, pre svega onim u oblastima zapošljavanja¹⁸⁵, migracija¹⁸⁶, stanovanja¹⁸⁷, socijalnog uključivanja Roma i Romkinja¹⁸⁸, takođe su definisane mere i aktivnosti za unapređenje položaja povratnika, kao i institucionalni mehanizmi za njihovo sprovođenje. Međutim, većini ovih dokumenata je iste-

Grafikon 12: Broj povratnika po Sporazumu o readmisiji u Vrnjačkoj Banji, u periodu od 2011. do 2022. godine

Izvor: Statistika KIRS-a, dostupno na: <https://kirs.gov.rs/cir/readmisija/statistike-kancelarije-za-readmisiju>

Prema internim podacima Saveta Evrope, prikupljenim od lokalnih aktera, u opštini Vrnjačka Banja je u periodu od 2019. do 2021. godine identifikovano ukupno 75 povratnika (uključujući i povratnike po Sporazumu o readmisiji).

Vrnjačka Banja ima razvijen pravni okvir kojim su definisani prioriteti, mere i aktivnosti za poboljšanje položaja pripadnika osetljivih društvenih grupa, uključujući i povratnike. Ključnim strateškim dokumentom opštine, Strategijom održivog razvoja opštine Vrnjačka Banja 2013-2023¹⁸⁴, povratnici po Sporazumu o readmisiji prepoznati su kao posebno osetljiva društvena grupa. U skladu sa tim je kao jedan od posebnih ciljeva ove strategije definisano poboljšanje socijalno-ekonomskih uslova njihovog života, pre svega u oblasti stanovanja i poboljšanja položaja na tržištu rada kroz programe

kao period važenja (osim Stambene strategije) a da nisu doneti novi, zbog čega je prestao da postoji pravni osnov za realizaciju programa, mera i aktivnosti koje su realizovane u prethodnim godinama.

Dostupnost i kapaciteti javnih ustanova za pružanje usluga

Mreža ustanova u oblasti predškolskog obrazovanja i vaspitanja u Vrnjačkoj Banji razvijena je u okviru Predškolske ustanove „Radost“ koju čine tri vrtića i 6 objekata pri školama u okolnim naseljima na teritoriji opštine. Od ukupnog broja dece predškolskog uzrasta (1.341) u 2022/2023. godini upisano je 834 dece, odnosno 63%.¹⁸⁹ Pripremni predškolski program, koji je po zakonu obavezan, pohađaju sva deca odgovarajućeg uzrasta (od 5,5 godina do polaska u školu).

184 Strategija održivog razvoja opštine Vrnjačka Banja 2013-2023, dostupno na: <https://www.vrnjackabanja.gov.rs/images/clanak/635/dokumenta/preuzmite-dokument-strategija-odrzivog-razvoja-opstine-vrnjacka-banja-2013-2023.pdf>

185 Lokalni akcioni plan zapošljavanja opštine Vrnjačka Banja za 2021. godinu, dostupno na: <https://www.vrnjackabanja.gov.rs/images/clanak/2278/dokumenta/lokalni-akcioni-plan-zaposljavanja-opstine-vrnjacka-banja-za-2021godinu.pdf>

186 Lokalni akcioni plan za unapređenje položaja migranata na teritoriji opštine Vrnjačka Banja 2017-2021, dostupno na: <https://www.vrnjackabanja.gov.rs/images/clanak/1181/dokumenta/lokalni-akcioni-plana-za-unapredjenje-polozaja-migranata-na-teritoriji-opstine-vrnjacka-banja-2017-2021.PDF>

187 Stambena strategija 2019-2029, dostupno na: <https://www.vrnjackabanja.gov.rs/images/clanak/1404/dokumenta/stambena-strategija-2019-2029.pdf>

188 Lokalni akcioni plan za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u opštini Vrnjačka Banja 2019-2021, dostupno na: <https://www.vrnjackabanja.gov.rs/images/clanak/1476/dokumenta/lokalni-akcioni-plan-za-socijalno-ukljucivanje-roma-i-romkinja-uopstini-vrnjacka-banja.pdf>

189 Godišnji plan rada za 2022/23, Predškolska ustanova „Radost“, strane 8-9; dostupno na: <http://www.puradost.edu.rs/dokumentacija/>

Obrazovne ustanove u Vrnjačkoj Banji

Nivo obrazovanja	Tip ustanove	Naziv
Predškolsko obrazovanje	Predškolska ustanova	PU „Radost“
Osnovno obrazovanje	Osnovne škole	OŠ „Branko Radičević“
		OŠ „Popinski borci“
		OŠ „Mladost“
	Osnovne škole koje imaju angažovanog pedagoškog asistenta	OŠ „Branko Radičević“, izdvojeno odeljenje u naselju Gračac
Srednje obrazovanje	Srednje škole	Gimnazija
		Ugostiteljsko turistička škola sa domom za učenike
Obrazovanje odraslih	Programi prekvalifikacije, dokvalifikacije i specijalizacije koji se realizuju u srednjoj školi	Ugostiteljsko turistička škola sa domom za učenike

Izvor: Portal otvorenih podataka Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja i Godišnji plan obrazovanja odraslih u Republici Srbiji za 2022. godinu

Deca sa teritorije opštine pohađaju osnovno obrazovanje u četiri osnovne škole, koje imaju izdvojena odeljenja (četvororazredna ili osmorazredna) u manjim naseljima, a srednje obrazovanje omogućeno je u dve ustanove (Gimnazija i Ugostiteljsko turistička škola sa domom za učenike).

Na teritoriji opštine ne postoje ustanove tj. škole za obrazovanje odraslih, ali se realizuju programi prekvalifikacije, dokvalifikacije i specijalizacije odraslih u Ugostiteljsko turističkoj školi. Ovi programi se sprovode sa ciljem poboljšanja položaja na tržištu rada i namenjeni su pre svega nezaposlenima, među kojima su kao teže zapošljiva kategorija prepoznati povratnici po Sporazumu o readmisiji. Neformalni oblici obrazovanja koje je moguće pohađati kod javno priznatih organizatora aktivnosti obrazovanja

odraslih (JPOA), akreditovanih od strane MPNTR, ne postoje na teritoriji ove opštine već zainteresovani mogu ovakve programe pohađati u Kraljevu, kao najbližem gradu u kojem ovakvi programi postoje.

Različiti vidovi podrške u oblasti socijalne zaštite realizuju se u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom i lokalnim propisima donetim u ovoj oblasti (pre svega u skladu sa Odlukom o socijalnoj zaštiti opštine Vrnjačka Banja). Prema poslednjim dostupnim podacima, u 2018. godini je opština u budžetu izdvojila 9,9 miliona dinara za socijalnu zaštitu, što iznosi svega 377 dinara po glavi stanovnika. Od tog iznosa je 6,6 miliona dinara izdvojeno za usluge socijalne zaštite, dok je ostatak namenjen različitim vrstama materijalne podrške (novčanim davanjima i davanjima u naturi).

Usluge socijalne zaštite na lokalnom nivou, 2018.

Grupa usluga	Naziv usluge	Pružalac usluge
Dnevne usluge u zajednici	Pomoć u kući za starije i odrasle	Centar za socijalni rad
	Dnevni boravak za decu i odrasle sa invaliditetom i smetnjama u razvoju	Udruženje roditelja dece ometene u razvoju, Vrnjačka Banja - na osnovu sprovedene javne nabavke
	Lični pratilac	Društvo za cerebralnu i dečiju paralizu opštine Ivanjica - na osnovu sprovedene javne nabavke
Savetodavne usluge	Savetovanište	Centar za socijalni rad

Izvor: Mapiranje usluga socijalne zaštite i materijalne podrške u nadležnosti jedinica lokalnih samouprava u Republici Srbiji, SIPRU, 2020

Izdvajanje za pružanje usluga socijalne zaštite iznosi 251,40 RSD po glavi stanovnika, što je znatno ispod republičkog proseka koji iznosi 454 RSD.

Od ukupnog iznosa za materijalnu podršku ugroženim porodicama i pojedincima, 86,6% je izdvojeno za novčana davanja (preko 3 miliona dinara) dok je ostatak namenjen davanjima u naturi.

Prema poslednjim dostupnim podacima, ukupan broj korisnika socijalne zaštite na evidenciji Centra za socijalni rad u Vrnjačkoj Banji iznosi 2.195, odnosno 8,6% ukupne populacije.¹⁹⁰

Dostupnost lokalnih aktera koji imaju kapaciteta da pruže podršku u reintegraciji povratnika

Važnu ulogu u procesu reintegracije povratnika na lokalnom nivou imaju institucije i organizacije koje su nadležne za definisanje, implementaciju i praćenje sprovođenja različitih aktivnosti i programa u skladu sa lokalnim javnim politikama.

U Vrnjačkoj Banji je, u skladu sa Zakonom o upravljanju migracijama, uspostavljen **Savet za migracije i trajna rešenja**, radi obavljanja savetodavnih poslova u vezi sa upravljanjem migracijama na teritoriji opštine. Ovo telo čine predstavnici lokalne samouprave, uključujući i Poverenika za izbeglice, kao i predstavnici Centra za socijalni rad, pružalaca usluga socijalne zaštite, NSZ i organizacija civilnog društva (Crveni Krst), a po potrebi u radu učestvuje i koordinator za romska pitanja. Uloga Saveta je da prati i izveštava o migracionim kretanjima, predlaže i koordinira sprovođenje programa, mera i aktivnosti u ovoj oblasti, koordinira rad organa u oblasti upravljanja migracijama, itd.

U ovoj opštini formirana je **Institucionalna radna grupa** u okviru druge faze programa „ROMACTED - Promovisanje dobrog upravljanja i osnaživanje Roma na lokalnom nivou“, sastavljena od predstavnika resornih lokalnih institucija. Institucionalna radna grupa, kao stručno savetodavno radno telo Predsednika opštine Vrnjačka banja, osnovano je sa ciljem unapređenja komunikacije i koordinacije aktivnosti, kao i poboljšanja delotvornosti rada službi koje se na lokalnom nivou

bave pitanjima inkluzije Roma i Romkinja. U skladu sa metodologijom istog programa, formirana je i Lokalna akciona grupa koju čine predstavnici lokalne zajednice koji žele da doprinesu poboljšanju kvaliteta života romske populacije.¹⁹¹

Iako su u ovoj opštini dugi niz godina postojali programi podrške namenjeni romskoj zajednici, čiji pripadnici prema statističkim podacima čine većinu povratnika po Sporazumu o readmisiji, tek je krajem 2020. godine formiran **Mobilni tim za inkluziju Roma**, kao stručno telo predsednika opštine. Uloga ovog tima je da, kao mehanizam horizontalne koordinacije različitih institucija na lokalnim nivou, omogući međusektorsku saradnju kako bi se obezbedila bolja dostupnost usluga i lakše ostvarivanje prava Romkinja i Roma. U rad mobilnog tima uključeni su koordinator za romska pitanja, predstavnici Centra za socijalni rad, obrazovnih i zdravstvenih institucija, lokalne filijale NSZ, kao i predstavnici civilnog sektora.

Usvajanjem Lokalnog akcionog plana za socijalno uključivanje Roma i Romkinja za period od 2019-2021. godine, stvoren je preduslov za osnivanje **Kancelarije za romska pitanja opštine Vrnjačka Banja**, koja je formirana 2019. godine kao povremeno radno telo skupštine opštine. Predviđeno je da Kancelarija, zajedno sa Institucionalnom radnom grupom, izveštava i prati sprovođenje ovog lokalnog akcionog plana. Međutim, odlukom o formiranju, njeno postojanje je ograničeno na period važenja LAP, zbog čega nema osnova za njeno postojanje i rad od početka 2022. godine a novi LAP za socijalno uključivanje Roma i Romkinja još uvek nije donet.

Pored postojanja gorenavedenih tela, lokalna samouprava ima Poverenika za izbeglice, kao i koordinatora za romska pitanja, koji učestvuju u radu ovih tela.

Kontakti ključnih institucija koje pružaju informacije i podršku povratnicima po Sporazumu o readmisiji o različitim pitanjima nalaze se u narednoj tabeli.

190 Profil opštine Vrnjačka Banja, RZS, 2022, dostupno na: http://devinfo.stat.gov.rs/SerbiaProfileLauncher/files/profiles/sr/1/DI_Profil_Vrnjacka%20Banja_EURSRB002001007002.pdf

191 Informacije o realizovanim inicijativama Institucionalne radne grupe i Lokalne akcione grupe u Vrnjačkoj Banji dostupne su u Vodiču za rad Institucionalne i Opštinske/gradske radne grupe za inkluziju Roma, strana 24; dostupno na: <https://rm.coe.int/vodic-za-rad-institucionalnih-radnih-grupa-romacted-programa/1680a08423>

Kontakti institucija koje pružaju podršku u reintegraciji povratnika

Naziv institucije	Adresa i kontakt
Poverenik za izbeglice	Aleksandar Miljaković Kruševačka 17, zgrada Opštine uprave Vrnjačka Banja 036 601 247 aleksandar.miljakovic@vrnjackabanja.gov.rs Radno vreme: radnim danom od 7:30 do 15:30
Kancelarija za pružanje informacija povratnicima u OU Vrnjačka Banja („one-stop shop“)	Opštinska uprava Vrnjačka Banja Kruševačka 17, Vrnjačka Banja kancelarija br. 15
Besplatna pravna pomoć	Desa Vukotić 036 601 256; 064 645 1968 desa.vukotic@vrnjackabanja.gov.rs Snežana Gočanin 036 601 209; 060 130 8968 snezana.gocanin@vrnjackabanja.gov.rs
Centar za socijalni rad	Žike Valjarevića 1, Vrnjačka Banja 036 611 120 vrnjackabanja.csr@minrzs.gov.rs

Aktivnosti i usluge koje pružaju OCD

Na području Vrnjačke Banje aktivno je nekoliko organizacija civilnog društva koje, kroz realizaciju različitih programa i projekata, pružaju različite vidove podrške osetljivim društvenim grupama, uključujući i povratnike.

Kontakti OCD koje pružaju podršku osetljivim društvenim grupama

Naziv organizacije	Adresa i kontakt
Crveni krst Vrnjačka Banja	Kruševačka 17a, Vrnjačka Banja 036 612 619 vrnjackabanja@redcross.org.rs Sekretar: Slobodan Dašić
Centar za decu i omladinu	Kraljevačka bb, TC Pijaca (iznad Gulivera), Vrnjačka Banja 036 612 414; 069 801 1533 omladinskicvb@gmail.com
Udruženje građana Korteks	Jastrebačka 24, Vrnjačka Banja
Udruženje roditelja dece ometene u razvoju (URDOUR)	Cara Dušana, Zgrada stare Šumadije 20, Vrnjačka Banja 063 638 704
Praxis	Hajduk Veljkova 2/29, Kraljevo kvoffice@praxis.org.rs 063 111 7019; 063 111 7024; 063 111 7029

Mogućnosti za unapređenje zapošljivosti i zapošljavanja povratnika

U lokalnim akcionim planovima za zapošljavanje, koji se donose na godišnjem nivou, Romi i Romkinje i povratnici po Sporazumu o readmisiji prepoznati su kao teže zapošljiva kategorija. U skladu sa tim, nezaposleni pripadnici ovih društvenih grupa uključeni su u mere aktivne politike zapošljavanja koje podrazumevaju subvencije za zapošljavanje i samozapošljavanje, programe prakse, programe prekvalifikacije, dokvalifikacije i specijalizacije, kao i druge inicijative i oblike podrške za zapošljavanje (obuke, informisanje o mogućnostima za zapošljavanje, itd.).

Institucije i organizacije za pružanje podrške povratnicima u zapošljavanju

Naziv institucije/organizacije	Adresa i kontakt
Nacionalna služba za zapošljavanje – filijala Kraljevo; ispostava Vrnjačka Banja	Kneza Miloša 1, Vrnjačka Banja 036 612 245

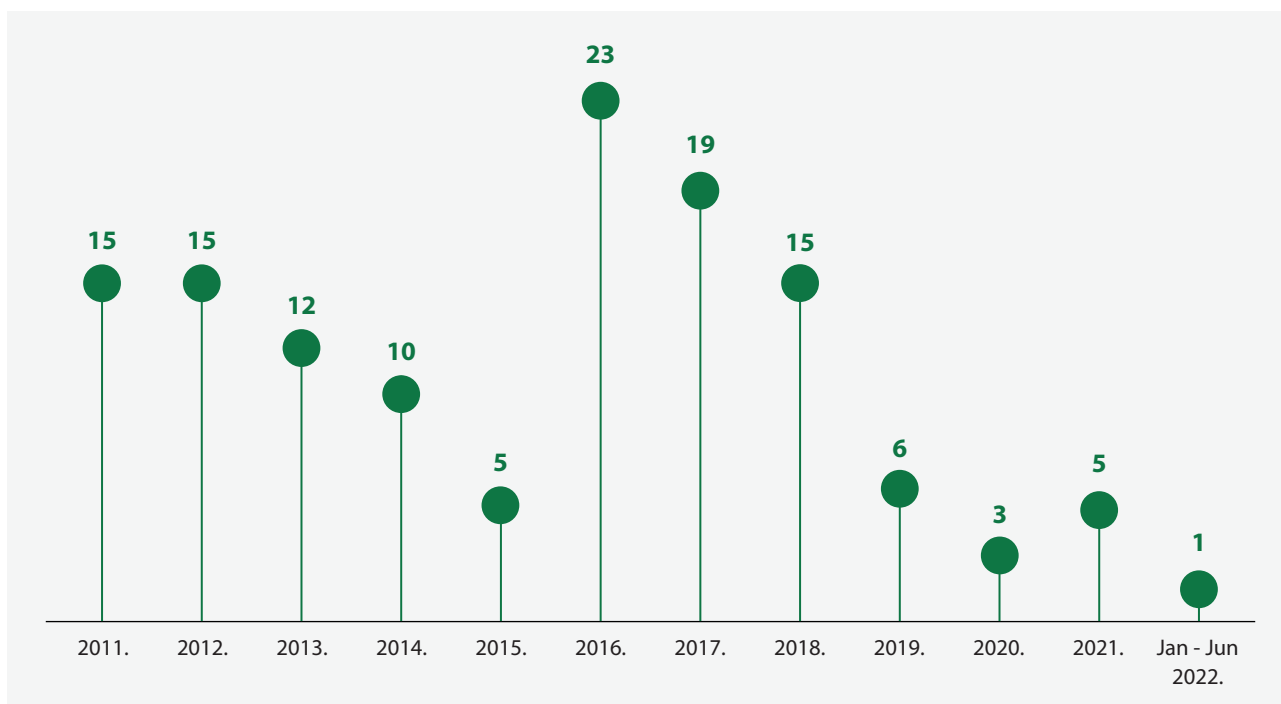
ZAJEČAR

Zaječar je grad u Regionu Južne i Istočne Srbije i predstavlja administrativni centar Zaječarskog okruga. Prema popisu stanovništva iz 2011. godine ima 59.461 stanovnika. Od 2011. godine, od kada se prati statistika broja povratnika na lokalnom nivou u Srbiji, ukupan broj registrovanih povratnika po Sporazumu o readmisiji u Zaječaru iznosi **129**. Na narednom grafikonu prikazan je broj povratnika po godinama.

u čiji rad se po potrebi uključuje i pedagoški asistent angažovan u jednoj od osnovnih škola.

Deca sa teritorije grada pohađaju osnovno obrazovanje u 10 osnovnih škola, od kojih je u jednoj angažovan pedagoški asistent, a srednje obrazovanje omogućeno je u četiri srednje škole (gimnaziji i tri srednje stručne škole). Program srednjeg obrazovanja za odrasle se u

Grafikon 13: Broj povratnika po Sporazumu o readmisiji u Zaječaru, u periodu od 2011. do 2022. godine

Izvor: Statistika KIRS-a, dostupno na: <https://kirs.gov.rs/cir/readmisija/statistike-kancelarije-za-readmisiju>

Prema internim podacima Saveta Evrope, prikupljenim od lokalnih aktera, u Zaječaru je u periodu od 2019. do 2021. godine identifikovano ukupno čak 100 povratnika (uključujući i povratnike po Sporazumu o readmisiji).

Dostupnost i kapaciteti javnih ustanova za pružanje usluga

Predškolsko vaspitanje i obrazovanje, uključujući i pripremni predškolski program, realizuje se u okviru Predškolske ustanove „Đulići“ koja ima ukupno šest objekata/vrtića na teritoriji grada. U skladu sa Zakonom o predškolskom vaspitanju i obrazovanju, deca iz osetljivih društvenih grupa imaju prioritet prilikom upisa i omogućeno je pružanje dodatne podrške u vaspitanju i obrazovanju. Za decu iz osetljivih grupa, uključujući i decu povratnika, programe dodatne podrške definišu stručni timovi u okviru ustanove (Tim za inkluzivno obrazovanje i Tim za pružanje dodatne podrške detetu),

školskoj 2021/2022. godini realizuje u Ekonomsko trgovinskoj školi, dok se programi prekvalifikacije, dokvalifikacije i specijalizacije za odrasle sprovode u sve tri stručne škole, u cilju sticanja znanja i kompetencija i unapređenja položaja na tržištu rada.

Prioritet pri raspodeli smeštaja u Domu učenika srednjih škola u Zaječaru imaju učenici iz osetljivih grupa, između ostalih i povratnici po Sporazumu o readmisiji, za koje je namenski opredeljeno 10% smeštajnih kapaciteta ustanove. Uz zahtev da budu rangirani na posebnoj listi treba da prilože i potvrdu Ministarstva unutrašnjih poslova o statusu povratnika po Sporazumu o readmisiji.

Različiti vidovi podrške u oblasti socijalne zaštite realizuju se u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom i lokalnim propisima donetim u ovoj oblasti (pre svega u skladu sa Odlukom o socijalnoj zaštiti građana na te-

Obrazovne ustanove u Zaječaru

Nivo obrazovanja	Tip ustanove	Naziv
Predškolsko obrazovanje	Predškolska ustanova	PU „Đulići“
Osnovno obrazovanje	Osnovne škole	OŠ „Desanka Maksimović“
		OŠ „Ljuba Nešić“
		OŠ „Đura Jakšić“
		OŠ „Ljubica Radosavljević Nada“
		OŠ „Hajduk Veljko“
Osnovno obrazovanje	Osnovne škole koje imaju angažovanog pedagoškog asistenta	OŠ „Vuk Karadžić“
		OŠ „Vladislav Petković Dis“
		OŠ „Jovan Jovanović Zmaj“
Osnovno obrazovanje	Osnovna i srednja škola za obrazovanje učenika sa invaliditetom i smetnjama u razvoju	OŠ „Jeremija Ilić Jegor“
		ŠOSO „Jelena Majstorović“
Srednje obrazovanje	Srednje škole	Gimnazija
		Medicinska škola
		Tehnička škola
		Ekonomsko-trgovinska škola
Obrazovanje odraslih	Osnovno obrazovanje odraslih u osnovnim školama	/
	Srednje obrazovanje u srednjoj školi	Ekonomsko-trgovinska škola
	Programi prekvalifikacije, dokvalifikacije i specijalizacije koji se realizuju u srednjoj školi	Ekonomsko-trgovinska škola
		Tehnička škola
	Medicinska škola	
Obrazovanje odraslih u ustanovama/ organizacijama koje imaju status JPOA	/	

Izvor: Portal otvorenih podataka Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja i Godišnji plan obrazovanja odraslih u Republici Srbiji za 2022. godinu

ritoriji grada Zaječara). Prema poslednjim dostupnim podacima¹⁹², u 2018. godini je grad Zaječar u budžetu izdvojio 24 miliona dinara za socijalnu zaštitu, što iznosi 437 dinara po glavi stanovnika. Od tog iznosa je preko 13 miliona dinara izdvojeno za usluge socijalne zaštite, dok je ostatak namenjen različitim vrstama materijalne podrške (novčanim davanjima i davanjima u naturi).

Izdvajanje za pružanje usluga socijalne zaštite iznosi 248,12 RSD po glavi stanovnika, što je znatno ispod republičkog proseka koji iznosi 454 RSD. Prema podatku iz upitnika prikupljenog za potrebe ove analize, u Zaječaru postoji i usluga dnevnog boravka za decu, odrasle i starije sa invaliditetom i smetnjama u razvoju.

192 Mapiranje usluga socijalne zaštite i materijalne podrške u nadležnosti jedinica lokalnih samouprava u Republici Srbiji, SIPRU, 2020

Usluge socijalne zaštite na lokalnom nivou, 2018.

Grupa usluga	Naziv usluge	Pružalac usluge
Dnevne usluge u zajednici	Pomoć u kući za starije i odrasle	Posebna služba pri CSR

Izvor: Mapiranje usluga socijalne zaštite i materijalne podrške u nadležnosti jedinica lokalnih samouprava u Republici Srbiji, SIPRU, 2020

Od ukupnog iznosa za materijalnu podršku porodicama i pojedincima (približno 10,5 miliona dinara), 43,3% je izdvojeno na novčana davanja (preko 4,5 miliona dinara) dok je ostatak namenjen davanjima u naturi.

Prema poslednjim dostupnim podacima, ukupan broj korisnika socijalne zaštite na evidenciji Centra za socijalni rad Zaječar iznosi 4.109, odnosno 8% ukupne populacije.¹⁹³

Institucionalni kapaciteti za reintegraciju povratnika

U Zaječaru je 2013. godine formiran **Savet za migracije i trajna rešenja**¹⁹⁴, čija je nadležnost priprema i realizacija strateškog akcionog plana za unapređenje položaja izbeglih, interno raseljenih lica i povratnika po Sporazumu o readmisiji, utvrđivanje prioriteta, ciljeva i aktivnosti i rešavanje drugih pitanja u ovoj oblasti, saradnja sa KIRS, praćenje i izveštavanje o migracionim kretanjima, koordinacija rada organa na lokalnom nivou i drugi poslovi u oblasti upravljanja migracijama¹⁹⁵. Članovi Saveta su poverenik za izbeglice i predstavnici relevantnih ustanova i organizacija u oblasti upravljanja migracijama (opštinska uprava, CSR, NSZ, policija). Prema informacijama iz upitnika prikupljenog za potrebe ove analize, u radu Saveta učestvuju i predstavnici pruža-

laca usluga socijalne zaštite, zdravstvene ustanove i Crvenog Krsta, a uloga **poverenika za izbeglice** je da prati i izveštava o migracionim kretanjima, prikuplja i razmenjuje podatke i učestvuje u svim aktivnostima koji doprinose poboljšanju uslova života izbeglih, interno raseljenih lica i povratnika po Sporazumu o readmisiji.

Podršku u reintegraciji povratnika po Sporazumu o readmisiji pruža i **Mobilni tim za inkuziju Roma**. Mobilni tim za inkluziju Roma je ujedno i ključni mehanizam za praćenje i izveštavanje o sprovođenju Lokalnog akcionog plana za Rome grada Zaječara za period od 2021-2023. godine, kojim su definisani prioriteti i mere za unapređenje uslova života i položaja Roma i Romkinja.

U ovom gradu su prema metodologiji programa „ROMA-CTED - Promovisanje dobrog upravljanja i osnaživanje Roma na lokalnom nivou“ formirane **Institucionalna radna grupa**, kao lokalni mehanizam koji olakšava međusektorsku saradnju između različitih institucija u donošenju odluka o merama i aktivnostima za socijalno uključivanje Roma, i **Lokalna akciona grupa**, sastavljena od predstavnika romske zajednice koja deluje unutar same zajednice. Međusobna saradnja ova dva mehanizma treba da doprinese poboljšanju položaja Roma i Romkinja na nivou lokalne samouprave. Pored drugih važnih aktivnosti i inicijativa pokrenutih i realizovanih od

Kontakti institucija koje pružaju podršku u reintegraciji povratnika

Naziv institucije	Adresa i kontakt
Gradski informativno-uslužni centar	Trg Oslobođenja 1, Zaječar 019 444 702; 019 444 705
Besplatna pravna pomoć Gradska uprava Zaječar	Jasmina Gačević Mladenović 019 444 608 jasmina.gacevic@zajecar.info
Centar za socijalni rad „Zaječar“	Generala Gambete 88, Zaječar 019 420 280; 019 422 256
Dom zdravlja u Zaječaru	Rasadnička bb 019 442 277

193 Profil grada Zaječara, RZS, 2022, dostupno na: http://devinfo.stat.gov.rs/SerbiaProfileLauncher/files/profiles/sr/1/DI_Profil_Zajecar_EURSRB002002003001.pdf

194 Savet za migracije i trajna rešenja formiran je Rešenjem o obrazovanju Saveta za migracije i trajna rešenja grada Zaječara, Službeni list grada Zaječara, 18. januar 2013. godine, dostupno na: <http://www.zajecar.info/files/document/2014/3/SLGZ01-2013.pdf> Formiranjem ovog tela prestao je da postoji Savet za unapređenje položaja izbeglih i interno raseljenih lica u gradu Zaječaru.

195 Rešenje o obrazovanju Saveta za migracije i trajna rešenja grada Zaječara, član 2

njihovog osnivanja, imenovan je i koordinator za romska pitanja i angažovani zdravstvena medijatorica u Zdravstvenom centru Zaječar i pedagoški asistenti u osnovnim školama.¹⁹⁶ Međutim, prema podatku prikupljenom za potrebe ove analize, u Zaječaru trenutno nema imanovanog lica na poziciji koordinatora za romska pitanja.

Aktivnosti i usluge koje pružaju OCD

Na području Grada Zaječara aktivno je nekoliko organizacija civilnog društva koje, kroz realizaciju različitih programa i projekata, pružaju različite vidove podrške osetljivim društvenim grupama, uključujući i povratnike.

period od 2021-2023. godine predviđena je realizacija niza aktivnosti koje treba da doprinesu unapređenju zapošljivosti i zapošljavanja i poboljšanju položaja na tržištu rada pripadnika ove populacije. Između ostalog, predviđeno je informisanje o prilikama za zapošljavanje i aktivnim merama zapošljavanja, uključivanje u aktivne mere zapošljavanja, organizovanje obuka za tražena zanimanja, programi prakse za mlade, angažovanje u javnim radovima, itd. Takođe, u okviru ROMACTED 2 programa pokrenuta je kreativna zadruga za zapošljavanje, realizovane obuke za pisanje biografije i propratnog pisma i pružena podrška u zapošljavanju pripadnika romske zajednice na poslovima u okviru javnih radova koje realizuje NSZ.

Kontakti OCD koje pružaju podršku osetljivim društvenim grupama

Naziv organizacije	Adresa i kontakt
Udruženje Društvo Roma Zaječar	Nikole Pašića bb, 19000 Zaječar 061 629 7919 drustvoromaza019@gmail.com
Timočki Omladinski Centar (TOC)	Crvene Armije 142, 19000 Zaječar 069 444 1091 office@toc.rs
Zaječarska inicijativa	7. septembra 2, 19000 Zaječar 019 440 224 info@zainicijativa.org
Crveni krst Zaječar	Obilićev Venac 3, Zaječar 019 441 216

Mogućnosti za unapređenje zapošljivosti i zapošljavanja povratnika

U prethodnim godinama je grad u budžetu obezbedivao sredstva za mere aktivne politike zapošljavanja, u čije uključivanje je prioritet dat pripadnicima osetljivih društvenih grupa. Lokalni akcioni plan zapošljavanja za period 2023-2025. godine je u procesu izrade, a važećim Lokalnim akcionim planom za Rome grada Zaječara za

Institucije i organizacije za pružanje podrške povratnicima u zapošljavanju

Naziv institucije/organizacije	Adresa i kontakt
Nacionalna služba za zapošljavanje – Filijala Zaječar	Nikole Pašića 77, 19000 Zaječar 019 444 500
Migracioni servisni centar Bor, NSZ	7. Juli 29, Bor 030 453 121 Igor.dragovic@nsz.gov.rs
Regionalna agencija za razvoj Istočne Srbije (RARIS)	Trg oslobođenja bb, 19000 Zaječar 019 426 376; 019 426 377
Prostor za kreativno delovanje i poslovnu inkubaciju – POMAK	Generala Gambete 44/8, Zaječar 069 444 1091

¹⁹⁶ Informacije o realizovanim inicijativama Institucionalne radne grupe i Lokalne akcione grupe u Zaječaru dostupne su u Vodiču za rad Institucionalne i Opštinske/gradske radne grupe za inkluziju Roma, strana 26; dostupno na: <https://rm.coe.int/vodic-za-rad-institucionalnih-radnih-grupa-romacted-programa/1680a08423>

ZVEZDARA (BEOGRAD)

Gradska opština Zvezdara je jedna od centralnih opština Grada Beograda i prema poslednjem popisu stanovništva 2011. godine ima 151.808 stanovnika. Od 2011. godine, od kada se prati statistika broja povratnika na lokalnom nivou, ukupan broj registrovanih povratnika po Sporazumu o readmisiji u ovoj opštini iznosi **177**. Na narednom grafikonu prikazan je broj povratnika po godinama.

Dostupnost i kapaciteti javnih ustanova za pružanje usluga

Mreža ustanova u oblasti predškolskog obrazovanja i vaspitanja na Zvezdari razvijena je u okviru jedne državne predškolske ustanove koja ima 27 objekata/vrtića i više privatnih ustanova. Prema poslednjim dostupnim podacima, skoro 8.200 dece uključeno je u predškolsko ob-

Grafikon 14: Broj povratnika po Sporazumu o readmisiji u opštini Zvezdara, u periodu od 2011. do 2022. godine

Izvor: Statistika KIRS-a, dostupno na: <https://kirs.gov.rs/cir/readmisija/statistike-kancelarije-za-readmisiju>

Prema internim podacima Saveta Evrope, prikupljenim od lokalnih aktera, u GO Zvezdara je u periodu od 2019. do 2021. godine identifikovano ukupno 100 povratnika (uključujući i povratnike po Sporazumu o readmisiji).

Kao ključni problemi i prioritetne potrebe povratnika koji žive u ovoj opštini identifikovani su nerešeno stambeno pitanje, nezaposlenost, nedovoljni i neodgovarajući socijalno-materijalni podsticaji, neposredovanje ličnih dokumenata i nezainteresovanost za reintegraciju.¹⁹⁷ U skladu sa tim su različitim strateškim dokumentima opštine definisane mere i aktivnosti za unapređenje njihovog položaja u oblastima zapošljavanja, obrazovanja, socijalne i zdravstvene zaštite, stanovanja. Zvezdara, u poređenju sa drugim analiziranim opštinama i gradovima, predstavlja primer dobre prakse u pogledu postojanja važećih strateških dokumenata (lokalnih akcionih planova i programa) u svim navedenim oblastima.

razovanje i vaspitanje, uključujući i decu koja pohađaju pripremni predškolski program. PU „Zvezdara“ ima zaposleno lice na poziciji pedagoškog asistenta koje pruža dodatnu podršku deci iz osetljivih grupa u obrazovanju.

Na teritoriji ove gradske opštine postoji 14 osnovnih škola, uključujući muzičku i osnovnu školu za decu sa invaliditetom i smetnjama u razvoju, kao i devet srednjih škola (dve gimnazije i sedam srednjih stručnih škola) u kojima je angažovano četiri pedagoška asistenta.

Osnovno i srednje obrazovanje odraslih ne realizuje se u obrazovnim ustanovama na teritoriji ove opštine (ali je dostupno u okolnim gradskim opštinama). Realizuju se programi prekvalifikacije, dokvalifikacije i specijalizacije u nekoliko srednjih stručnih škola, kao i različiti programi obrazovanja odraslih u privatnim ustanovama/organizacijama koje imaju status JPOA.

197 Program za unapređenje položaja izbeglica, interno raseljenih lica i povratnika na teritoriji Gradske opštine Zvezdara za period 2021-2024.

Obrazovne ustanove u GO Zvezdara

Nivo obrazovanja	Tip ustanove	Naziv
Predškolsko obrazovanje	Predškolska ustanova	PU „Zvezdara“ ¹⁹⁸
Osnovno obrazovanje	Osnovne škole	14 osnovnih škola ¹⁹⁹
	Osnovne škole koje imaju angažovanog pedagoškog asistenta	OŠ „Despot Stefan Lazarević“ OŠ „Pavle Savić“ OŠ „Stevan Sindelić“ OŠ „Vladislav Petković Dis“
	Osnovna i srednja škola za obrazovanje učenika sa invaliditetom i smetnjama u razvoju	Osnovna škola “Boško Buha”
Srednje obrazovanje	Srednje škole	2 gimnazije
	Osnovno obrazovanje odraslih u osnovnim školama ²⁰¹	7 srednjih stručnih škola ²⁰⁰ Škola za osnovno obrazovanje odraslih “Braća Stamenković” Škola za osnovno obrazovanje odraslih “Đuro Salaj”
	Srednje obrazovanje u srednjoj školi	/
Obrazovanje odraslih	Programi prekvalifikacije, dokvalifikacije i specijalizacije koji se realizuju u srednjoj školi	Medicinska škola Farmaceutsko-fizioterapeutska škola Građevinska škola “Tehnoart Beograd”- škola za mašinstvo i umetničke zanate Geodetska tehnička škola Zubotehnička škola
	Obrazovanje odraslih u ustanovama/ organizacijama koje imaju status JPOA	Božidarac Digital d.o.o. Estetic Studio by Anja Akademija za estetiku i kozmetologiju „Purity“ d.o.o. Certification for professional skills academy d.o.o.

Izvor: Portal otvorenih podataka Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja i Godišnji plan obrazovanja odraslih u Republici Srbiji za 2022. godinu

Različiti vidovi podrške u oblasti socijalne zaštite realizuju se u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom i gradskim i lokalnim propisima donetim u ovoj oblasti (presvega u skladu sa Programom unapređenja socijalne zaštite na teritoriji Gradske opštine Zvezdara za period od 2021-2023. godine). Prema poslednjim dostupnim podacima²⁰², GO Zvezdara je u budžetu za 2022. godinu izdvojila približno 21,1 milion dinara iz

opštinskog budžeta na liniji programskog budžeta za socijalnu i dečiju zaštitu i to za pružanje usluga i materijalne podrške u oblasti socijalne zaštite (jednokratne pomoći i drugi oblici pomoći; dnevne usluge u zajednici; savetodavno-terapijske i socijalno-edukativne usluge; podrška osobama sa invaliditetom; realizacija LAPZ; zapošljavanje Roma). Kada se tome dodaju donatorska sredstva obezbeđena kroz projekat

198 Spisak svih vrtića u okviru PU „Zvezdara“ dostupan je na: <http://puzvezdara.rs/nasi-vrtici/>

199 Spisak svih osnovnih škola u GO Zvezdara dostupan je na: <https://osnovneskole.edukacija.rs/drzavne/beograd/zvezdara>

200 Spisak svih srednjih škola u GO Zvezdara dostupan je na: <https://srednjeskole.edukacija.rs/drzavne-srednje-skole/beograd/zvezdara>

201 Navedene škole za osnovno obrazovanje odraslih ne nalaze se na teritoriji GO Zvezdara, već na teritoriji susednih opština Savski Venac i Palilula.

202 Odluka o budžetu Gradske opštine Zvezdara za 2022. godinu; dostupno na: <https://zvezdara.rs/wp-content/uploads/2021/12/budzet2022.pdf>

„Zapošljavanje Roma u Beogradu na poslovima razvijenim tokom pandemije KOVID19“²⁰³ koji ima za cilj zapošljavanje Roma i Romkinja i povratnika ukupan iznos budžeta za socijalnu i dečiju zaštitu je 33,3 miliona dinara.²⁰⁴

Dostupnost lokalnih aktera koji imaju kapaciteta da pruže podršku u reintegraciji povratnika

Važećim strateškim okvirom kojim su definisane mere i aktivnosti za poboljšanje položaja povratnika po Sporazumu o readmisiji utvrđen je i institucionalni okvir za njegovo sprovođenje.

Ključnu ulogu u oblasti unapređenja položaja izbeglih i interno raseljenih lica i povratnika po Sporazumu o readmisiji u GO Zvezdara imaju **Povereništvo za izbegla i raseljena lica** i **Savet za migracije**, koji pored ostalih poslova koje obavljaju, imaju važnu ulogu u fazama evidencije pojedinaca, porodica i njihovih problema i potreba, unapređenja saradnje sa socijalnim partnerima, praćenju, analizi i izveštavanju o realizovanim aktivnostima i postignutim rezultatima u ovoj oblasti. Povereništvo za izbegla i raseljena lica u okviru uprave GO Zvezdara pripada Odeljenju za društvene delatnosti/Odsek za socijalnu zaštitu i čini ga poverenik za izbeglice. Savet za migracije je stalno radno telo u okviru GO Zvezdara i predstavlja mehanizam međusektoske

Kontakti institucija koje pružaju podršku u reintegraciji povratnika

Naziv institucije	Adresa i kontakt
Kancelarija Povereništva za izbeglice, Gradska opština Zvezdara	Bulevar kralja Aleksandra 77, Zvezdara, Beograd III sprat, kancelarija broj 307
Maja Maletić, poverenik za izbeglice GO Zvezdara	011 340 5775 Radno vreme: radnim danima od 7:30 do 15:30 časova
Pravna pomoć, GO Zvezdara	Bulevar kralja Aleksandra 77, 011 304 5791 Kancelarija 301, radno vreme: radnim danom od 07:30 do 11:30h
Besplatna pravna pomoć, Uprava Gradske opštine	Bulevar kralja Aleksandra 77, 011 304 5791 Kancelarija 301, radno vreme: radnim danom od 07:30 do 11:30h
Servisni centar, GO Zvezdara	011 785 0350; od 07.30-15.30h radnim danima SMS-a na 066 640 0999 (00-24h) servisni.centar@m.zvezdara.org.rs Predaja zahteva na Pisarnici GO Zvezdara, Šalter sala u prizemlju, Bulevar kralja Aleksandra 77 (07.30-15.30h radnim danima)
Dom zdravlja „Zvezdara“	Olge Jovanović 11, Zvezdara, Beograd
Gradski centar za socijalni rad Zvezdara	Krfska 7, Zvezdara, Beograd 011 641 4129; 011 641 0863 zvezdara@gcsrbg.org
Volonterski servis Zvezdara	Bulevar kralja Aleksandra 395, Zvezdara, Beograd 011 286 4426 volonterski.servis@zvezdara.org.rs Radno vreme: utorak i četvrtak od 09:00 do 14:00h
Crveni krst Zvezdara	Vatroslava Jagića 5, Zvezdara, Beograd 011 244 2501 ooockzvezdara@yahoo.com

203 Projekat realizuje GO Zvezdara u saradnji sa udruženjem „Otvoreno srce“ iz Beograda, uz podršku Nemačke organizacije za međunarodnu saradnju GIZ u okviru projekta „Inkluzija Roma i drugih marginalizovanih grupa u Srbiji“.

204 Mapiranje usluga socijalne zaštite i materijalne podrške u nadležnosti jedinica lokalne samouprave u Republici Srbiji (i prateće baze; SIPRU 2020) ne sadrži podatke na nivou gradskih opština Grada Beograda. Podaci su prikupljeni za Grad Beograd zbog čega nije moguće dati pregled podataka po ugledu na pregled za ostale analizirane opštine i gradove.

i međuinstitucionalne saradnje i praćenja realizacije svih aktivnosti koje doprinose stvaranju boljih životnih uslova povratnika.²⁰⁵

Druge institucije i organizacije prepoznate kao važni partneri opštine u oblasti reintegracije povratnika i unapređenja njihovog položaja u društvu su KIRS, Crveni krst Zvezdara, odeljenje Gradskog centra za socijalni rad na ovoj opštini, NSZ, zdravstvene i obrazovne ustanove, kao i nevladine organizacije.

Prema podacima iz upitnika prikupljenog za potrebe ove analize, dodatnu podršku povratnicima u različitim oblastima pružaju i koordinator za romska pitanja i Mobilni tim za inkluziju Roma. **Koordinator za romska pitanja** pruža informacije povratnicima u prostorijama opštine i prilikom obilaska romskih naselja na teritoriji ove opštine.

Mobilni tim za inkluziju Roma formiran je 2019. godine u cilju unapređenja komunikacije, koordinacije aktivnosti i poboljšanja delotvornosti rada službi koje se bave unapređenjem položaja Roma na području gradske opštine Zvezdara. Mobilni tim doprinosi primeni strateških mera definisanih Lokalnim akcionim planom za unapređenje položaja romske populacije na teritoriji GO Zvezdara za period 2021 – 2023. godine, obilazi romska naselja na osnovu utvrđenog plana, saraduje sa Nacionalnim savetom romske nacionalne manjine i organizacijama civilnog društva, obaveštava organe javne uprave o problemima u vezi sa primenom strateških mera, priprema inicijative i projekte kojima se osigurava saradnja lokalnih organizacija i partnera u procesu unapređenja položaja Roma i Romkinja i prikuplja podatke o ostvarivanju strateških mera. U radu Tima učestvuju predstavnici uprave GO Zvezdara (uključujući koordinatora za romska pitanja koji je ujedno i koordinator Tima), Gradskog centra za socijalni rad – Odeljenje

Zvezdara, Nacionalne službe za zapošljavanje – Filijala Beograd – Služba Zvezdara, zdravstvene medijatorke i pedagoški asistenti.

U okviru Doma zdravlja Zvezdara angažovane su dve **zdravstvene medijatorke**, koje pružaju podršku pripadnicima romske zajednice u oblasti ostvarivanja prava i usluga zdravstvene zaštite. Međutim, prema procenama uprave Gradske opštine Zvezdara, ovaj broj ne odgovara potrebama zajednice i neophodno je angažovanje većeg broja zdravstvenih medijatorki.

Pored navedenih, i druge službe u okviru uprave GO Zvezdara, kao i druge institucije/ustanove i organizacije civilnog društva na teritoriji ove opštine mogu povratnicima po Sporazumu o readmisiji pružiti podršku iz domena svoje nadležnosti. U narednoj tabeli i narednom poglavlju dati su njihovi kontakt podaci, ali ova lista nije konačna.

Aktivnosti i usluge koje pružaju OCD

Na području gradske opštine Zvezdara aktivno je nekoliko organizacija civilnog društva koje pružaju različite vidove podrške osetljivim društvenim grupama, uključujući Rome i povratnike. Prema informacijama iz upitnika prikupljenih za potrebe ove analize, nekoliko lokalnih organizacija pruža podršku prilikom upisa dece u predškolski ili školski program, kao i dodatnu nastavu i podršku u učenju i unapređivanju pismenosti. Takođe, realizuju se i projekti koji imaju za cilj unapređenje uslova u oblasti stanovanja.

Kontakti OCD koje pružaju podršku osetljivim društvenim grupama

Naziv organizacije	Adresa i kontakt
Centar za reintegraciju i aktivizam Beograd	Živka Davidovića 25, Zvezdara, Beograd 062 1011 015 crabeograd@yahoo.com
Centar za interaktivnu pedagogiju	Drinčićeva 30, Beograd 011 322 3909 cipcentar@cipcentar.org
Udruženje „Otvoreno srce“	Bosutska bb, Zvezdara, Beograd 062 332 223

205 Dodatne informacije dostupne na: <https://zvezdara.rs/gradska-opstina/komisije-i-saveti/savet-za-migracije/>

Mogućnosti za unapređenje zapošljivosti i zapošljavanja povratnika

U Lokalnom akcionom planu zapošljavanja Gradske opštine Zvezdara za period od 2021. do 2023. godine, ova gradska opština je u skladu sa svojim statusom i nadležnostima definisala mere aktivne politike zapošljavanja koje će sprovoditi u ovom periodu i finansirati iz sopstvenog budžeta. Prioritet u uključivanju u aktivne mere zapošljavanja imaju pripadnici teže zapošljivih kategorija.

Dodatne mogućnosti za povećanje zapošljivosti i zapošljavanje povratnika po Sporazumu o readmisiji

omogućuju organizacije civilnog društva i opštinska uprava kroz realizaciju projekata finansiranih iz budžeta opštine i donatorskih sredstava. U 2022. godini opština je budžetom izdvojila približno 1,2 miliona dinara i obezbedila dodatnih 11,2 miliona iz ostalih sredstava (donatorska sredstva) za sprovođenje projekta „Zapošljavanje Roma u Beogradu na poslovima razvijenim tokom pandemije KOVID 19“ u okviru kojeg je realizovano informisanje Roma i Romkinja i povratnika o mogućnostima zapošljavanja, organizovane stručne obuke za zanate i digitalni marketing i objavljen javni poziv za zapošljavanje kod poslodavaca uz subvencionisanje zarade korisnika projekta.²⁰⁶

Institucije i organizacije za pružanje podrške povratnicima u zapošljavanju

Naziv institucije/organizacije	Adresa i kontakt
Nacionalna služba za zapošljavanje – Beograd	Vojvode Šupljikca 31a, Beograd 011 244 4422; 011 245 3054 Zvezdara.Beograd@nsz.gov.rs
Migracioni servisni centar Beograd, NSZ	Gundulićev Venac 23-25, Beograd 011 334 0870 mcbeograd@nsz.gov.rs

206 Više informacija dostupno na: <https://zvezdara.rs/u-privrednoj-komori-beograda-odrzana-prezentacija-opstinskog-projekta-za-zapostljavanje-roma/>

Zaključci

Povratnici predstavljaju veoma heterogenu kategoriju, koju čine kako oni koji su u Srbiju morali da se vrate na osnovu Sporazuma o readmisiji, tako i osobe koje su se iz inostranstva vratile dobrovoljno ili uz asistenciju država u kojima su boravile. Ipak, dosadašnja istraživanja, ali i javne politike, bili su usmereni prevashodno na povratnike po Sporazumu o readmisiji, među kojima većina pripada romskoj zajednici. Podaci ukazuju na to da, iako se broj povratnika po Sporazumu o readmisiji u poslednjih nekoliko godina značajno smanjio, njihov položaj u pogledu mnogih aspekata je i dalje veoma nepovoljan. Nemogućnost pronalazjenja zaposlenja, život u veoma teškim uslovima, kao i izloženost diskriminaciji su neki od ključnih problema sa kojima se povratnici po Sporazumu o readmisiji, naročito romske nacionalne pripadnosti, i dalje suočavaju.

Prema zvaničnim podacima Komesarijata za izbeglice i migracije Republike Srbije, u periodu od januara 2011. godine do juna 2022. godine u 14 lokalnih samouprava koje su obuhvaćene ovom analizom registrovano je ukupno 3.794 povratnika po Sporazumu o readmisiji.²⁰⁷ Ipak, procene ukupnog broja povratnika, uključujući i povratnike po Sporazumu o readmisiji, znatno prevazilaze brojeve iz zvanične statistike. Nezvanični podaci Saveta Evrope, prikupljeni od lokalnih aktera, ukazuju na to da je u 14 lokalnih samouprava obuhvaćenih analizom, samo u periodu od 2019. do 2021. godine, identifikovano više od 7.300 povratnika. Kako bi se dobila pouzdana evidencija, koja bi predstavljala osnov za donošenje relevantnih politika, veoma je važno da se kako kroz zvanične statistike državnih i lokalnih institucija, tako i kroz sprovođenje različitih istraživanja, ubuduće podaci sistematski prikupljaju ne samo za povratnike po Sporazumu o readmisiji, već i za ostale kategorije povratnika.

U ključnim strateškim dokumentima i akcionim planovima za njihovo sprovođenje na nacionalnom nivou, povratnici po Sporazumu o readmisiji, kao uža kategorija povratnika, jesu prepoznati kao osetljiva društvena grupa. Kada je reč o lokalnom nivou, iako je veliki broj jedinica lokalne samouprave, uz podršku Komesarijata za izbeglice i migracije, izmenio lokalne akcione planove za izbeglice i interno raseljena lica tako da se uključe i povratnici po Sporazumu o readmisiji, u po-

jedinim jedinicama lokalne samouprave obuhvaćenih analizom takva dokumenta ili više ne važe ili do sada nisu bila usvojena. Pored pomenutih lokalnih akcionih planova, u većem broju lokalnih samouprava obuhvaćenim analizom, postoje i druga strateška i planska dokumenta u kojima su neretko povratnici po Sporazumu o readmisiji prepoznati kao ranjiva grupa. To je, na primer, vrlo često slučaj sa lokalnim planovima za pošljavanja, u kojima su povratnici po Sporazumu o readmisiji i Romi, prepoznati kao teže zapošljive kategorije stanovništva. Iako povratnici, kao i druge osetljive grupe stanovništva, ostvaruju prava definisana okvirom postojećih nacionalnih i lokalnih politika (u oblasti za pošljavanja, obrazovanja, socijalne zaštite), ne postoje sistemski vidovi podrške ili specifične usluge namenjene ovom delu populacije (osim pojedinih programa podržanih od strane međunarodnih organizacija).

Kada su u pitanju ključni lokalni akteri koji bi trebalo da budu uključeni u proces reintegracije povratnika, pored lokalnih saveta za migracije, koji su osnovani u skladu sa Zakonom o migracijama, i poverenika za izbeglice i migracije, u pojedinim lokalnim samoupravama identifikovana su i druga tela ili pojedinci angažovani da pruže specifične vidove podrške povratnicima (Mobilni timovi za inkluziju Roma, pedagoški asistenti, zdravstveni medijatori i koordinatori za romska pitanja). Pored toga, u 14 lokalnih samouprava obuhvaćenih ovom analizom su, u skladu sa metodologijom ROMACTED programa, formirane Institucionalne radne grupe, čija je uloga da unaprede saradnju među različitim lokalnim institucijama u donošenju odluka o merama i aktivnostima za socijalno uključivanje Roma i Romkinja, kao i Lokalne akcione grupe, koje deluju unutar same zajednice a sačinjene su od predstavnika romske zajednice. Saradnja svih relevantnih lokalnih institucija i organizacija civilnog društva, kao i jačanje njihovih kapaciteta, od velikog je značaja za unapređenje položaja povratnika i proces njihove reintegracije.

207 Podaci dostupni na: <https://kirs.gov.rs/lat/readmisija/statistike-kancelarije-za-readmisiju>

Preporuke

PREPORUKE	RELEVANTNI AKTERI
Preporuke na nivou politika na lokalnom nivou	
U lokalnim samoupravama u kojima lokalni akcioni planovi za unapređenje položaja izbeglih, IRL i povratnika po Sporazumu o readmisiji još uvek ne postoje, ili je prethodnim istekao period važenja, potrebno ih je što pre izraditi i usvojiti.	<ul style="list-style-type: none"> • Lokalna samouprava • Saveti za upravljanje migracijama • Lokalna Povereništva za migracije • Druge relevantne lokalne institucije/organizacije
Kako veliki broj povratnika, a prvenstveno povratnika po Sporazumu o readmisiji, prema raspoloživim podacima, čine pripadnici romske zajednice, u lokalnim samoupravama u kojima ne postoji važeći lokalni akcioni plan za socijalno uključivanje Roma i Romkinja, potrebno je što pre izraditi i usvojiti ovaj LAP.	<ul style="list-style-type: none"> • Lokalna samouprava • Koordinator za romska pitanja • Mobilni timovi za inkluziju Roma • Zdravstvene medijatorke • Lokalne OCD koje se posebno bave pitanjima Roma i Romkinja • Druge relevantne lokalne institucije/organizacije
Potrebno je izraditi i usvojiti druga relevantna strateška i planska dokumenta za oblasti važne za reintegraciju povratnika (zapošljavanje, socijalna zaštita, stanovanje, održivi razvoj, itd) u lokalnim samoupravama u kojima ne postoje ili im je istekao period važenja.	<ul style="list-style-type: none"> • Lokalna samouprava • Relevantne lokalne institucije i ustanove (CSR, NSZ, pružaoci usluga socijalne zaštite, zdravstvene ustanove, itd) • Organizacije civilnog društva
Važno je uspostaviti praksu redovnog praćenja, izveštavanja o sprovođenju i ocenjivanja uspešnosti sprovođenja lokalnih strateških i planskih dokumenata, uključujući i oblast upravljanja migracijama.	<ul style="list-style-type: none"> • Lokalna samouprava • Saveti za migracije • Druge relevantne lokalne institucije i organizacije koje su nosioci i partneri u realizaciji aktivnosti
Preporuke na nivou lokalnih mehanizama i aktera	
U lokalnim samoupravama u kojima još uvek nisu formirana lokalna tela/mehanizmi važni za reintegraciju povratnika (kao što su saveti za migracije, mobilni timovi za inkluziju Roma i druga tela) potrebno ih je što pre odlukom opštine/ grada osnovati i utvrditi nadležnosti.	<ul style="list-style-type: none"> • Lokalna samouprava • Relevantne lokalne institucije i ustanove (CSR, NSZ, pružaoci usluga socijalne zaštite, zdravstvene ustanove, itd) • Organizacije civilnog društva
Važno je raditi na podizanju kapaciteta lokalnih institucija i organizacija koje su važne za proces reintegracije povratnika, kroz različite aktivnosti, poput organizovanja različitih obuka za profesionalce zaposlene u ovim institucijama, ustanovama i organizacijama.	<ul style="list-style-type: none"> • Relevantne nacionalne institucije (ministarstva, RZSZ, KIRS i druge) • Međunarodne organizacije • Lokalna samouprava • Saveti za upravljanje migracijama • Lokalna Povereništva za migracije
Potrebno je kontinuirano raditi na unapređenju saradnje među lokalnim institucijama i organizacijama koje se bave pitanjima reintegracije povratnika.	<ul style="list-style-type: none"> • Relevantne lokalne institucije/organizacije • Relevantne nacionalne institucije (ministarstva, KIRS i druge) • Međunarodne organizacije

PREPORUKE	RELEVANTNI AKTERI
Unapređenje sistema podrške na lokalnom nivou	
<p>Potrebno je više napora uložiti u to da se povratnici informišu o pravima i uslugama u oblasti socijalne zaštite koje su dostupne na lokalnom nivou, kao i da se kreiraju inovativne usluge u skladu sa potrebama ljudi koji pripadaju specifičnim potkategorijama povratnika.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Centri za socijalni rad • Republički zavod za socijalnu zaštitu • Pružaoci usluga socijalne zaštite • Saveti za upravljanje migracijama • Lokalna Povereništva za migracije • Mobilni timovi za inkluziju Roma • Koordinatori za romska pitanja • Lokalne OCD koje pružaju podršku ranjivim grupama, uključujući povratnike
<p>Potrebno je dodatno informisati povratnike o mogućnostima u oblasti zapošljavanja, uključiti ih u mere aktivne politike zapošljavanja i kreirati inovativne mere usklađene sa potrebama ove ciljne grupe koja u skladu sa Strategijom zapošljanja u Republici Srbiji za period od 2021-2026. godine spada u kategoriju teže zapošljivih lica.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Lokalne filijale/ispostave NSZ • Lokalne samouprave • Lokalni saveti za zapošljavanje • Resorno ministarstvo • Saveti za upravljanje migracijama • Lokalna Povereništva za migracije • Mobilni timovi za inkluziju Roma • Koordinatori za romska pitanja • Lokalne OCD koje pružaju podršku ranjivim grupama, uključujući povratnike
<p>Potrebno je uložiti dodatne napore i pružiti različite oblike podrške u oblasti obrazovanja za decu i odrasle koji pripadaju kategoriji povratnika (angažovanje pedagoških i andragoških asistenata, sprovođenje programa dodatne obrazovne podrške za decu povratnika, itd).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Lokalne samouprave • Školska uprava i obrazovne ustanove na svim nivoima obrazovanja • Resorno ministarstvo • Zavod za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja • Organizacije civilnog društva
<p>Potrebno je uložiti dodatne napore i povratnicima pružiti različite oblike podrške u oblasti ostvarivanja prava i usluga zdravstvene zaštite (angažovanje zdravstvenih medijatorke, informisanje o pravima, itd).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Lokalne samouprave • Domovi zdravlja na lokalnom nivou • Zdravstvene medijatorke • Lokalne ispostave RFZO • Resorno ministarstvo • Organizacije civilnog društva
<p>S obzirom na to da je rešavanje stambenog pitanja prepoznato kao jedan od ključnih problema sa kojim se suočavaju povratnici, potrebno je kreirati dodatne mere stambene politike i obezbediti sredstva iz različitih izvora finansiranja za njihovo sprovođenje.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Lokalna samouprava • Resorna ministarstva i državne institucije (KIRS) • Međunarodne organizacije

PREPORUKE	RELEVANTNI AKTERI
Praćenje stanja i vođenje evidencija o povratnicima	
<p>Potrebno je redovno sprovesti istraživanja o položaju povratnika koji pripadaju različitim kategorijama – kako onih koji su se vratili u zemlju na osnovu Sporazuma o readmisiji, tako i onih koji se vraćaju po drugim osnovama (asistirani i dobrovoljni povratak). Istraživanja o položaju povratnika treba da predstavljaju osnov za usmeravanje nacionalnih i lokalnih politika. Takva istraživanja bi trebalo finansijski podržati i od strane relevantnih nacionalnih institucija i lokalnih samouprava.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Međunarodne organizacije • Lokalne organizacije civilnog društva, posebno one koje se bave istraživanjima • Naučne institucije (fakulteti, instituti) • Republički zavod za statistiku • Lokalne samouprave • Resorna ministarstva i druge državne institucije
<p>Potrebno je redovno prikupljati podatke i voditi evidenciju o broju povratnika (kako na nacionalnom tako i na lokalnom nivou), korisnicima različitih mera podrške iz kategorije povratnika i druge relevantne podatke važne za različite aspekte njihovog položaja u društvu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Resorna ministarstva i druge državne institucije i organizacije (KIRS i drugi) • Republički zavod za statistiku • Lokalne samouprave • Druge relevantne lokalne institucije/organizacije • Organizacije civilnog društva

Reference

Opšti izvori

Akcioni plan za period 2021-2023. godine za sprovođenje Strategije o ekonomskim migracijama Republike Srbije za period od 2021-2027. godine („Službeni glasnik RS“, br. 89/2021)

Akcioni plan za period 2022-2024. godine za sprovođenje Strategije za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period 2022-2030. godine („Službeni glasnik RS“, br. 105/2022)

Akcioni plan za period od 2021. do 2023. godine za sprovođenje Strategije zapošljavanja u Republici Srbiji za period od 2021. do 2026. godine („Službeni glasnik RS“, br. 30/2021)

Akcioni plan za Poglavlje 24 – pravda, sloboda i bezbednost, revizija, 2020.

European Commission (2021), Serbia Report 2021

GIZ (2022). „Društveno-ekonomski položaj i reintegracija povratnika po sporazumu o readmisiji u Srbiji 2021. godine: Izveštaj o istraživanju povratnika i pružalaca usluga na lokalnom nivou“, globalni program Migracije za razvoj, Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit GmbH (GIZ), Beograd.

Godišnji plan obrazovanja odraslih u Republici Srbiji za 2022. godinu

Izveštaj o realizaciji Operativnih zaključaka sa seminara „Socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji“ za period oktobar 2019 - oktobar 2021. godine, SIPRU, 2021.

Mapiranje usluga socijalne zaštite i materijalne podrške u nadležnosti jedinica lokalnih samouprava u Republici Srbiji, SIPRU, 2020.

Migracioni profili Republike Srbije 2010-2021, KIRS, dostupno na: <https://kirs.gov.rs/lat/migracije/migracioni-profil-republike-srbije>

Portal otvorenih podataka Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, dostupno na: <https://opendata.mpn.gov.rs/>

Pravni i institucionalni okvir readmisije u Srbiji, Centar za istraživanje javnih politika, 2017.

Sporazum o readmisiji lica koja nezakonito borave („Službeni glasnik RS - Međunarodni ugovori“, br. 103/2007)

Statistika Kancelarije za readmisiju Komesatijata za izbeglice i migracije, dostupno na: <https://kirs.gov.rs/cir/readmisija/statistike-kancelarije-za-readmisiju>

Strategija o ekonomskim migracijama Republike Srbije za period od 2021-2027. godine („Službeni glasnik RS“, br. 21/2020)

Strategija reintegracije povratnika po sporazumu o readmisiji („Službeni glasnik RS“, br. 15/2009)

Strategija za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine („Službeni glasnik RS“, br. 23/2022)

Strategija zapošljavanja u Republici Srbiji za period od 2021. do 2026. godine („Službeni glasnik RS“, br. 89/2021, br. 36/2021)

Uredba o utvrđivanju Programa podsticaja za sprovođenje mera i aktivnosti neophodnih za dostizanje utvrđenih ciljeva iz oblasti upravljanja migracijama u jedinicama lokalne samouprave za 2022. godinu („Službeni glasnik RS“, br. 23/2022)

Vodič za rad Institucionalne i Opštinske/gradske radne grupe za inkluziju Roma, Asocijacija koordinatora za romska pitanja, 2020.

Zakon o azilu i privremenoj zaštiti („Službeni glasnik RS“, br. 24/2018)

Zakon o izbeglicama („Službeni glasnik RS“, br. 18/92, „Službeni list SRJ“, br. 42/2002 - odluka SUS i „Službeni glasnik RS, br. 30/2010)

Zakon u upravljanju migracijama („Službeni glasnik RS“, br. 107/2012)

Aleksinac

Lokalni akcioni plan za unapređenje položaja izbeglih, interno raseljenih lica i povratnika po osnovu Sporazuma o readmisiji u periodu od 2013. do 2016. godine

Lokalni akcioni plan zapošljavanja opštine Aleksinac za period od 2021. do 2023. godine

Profil opštine Aleksinac, RZS, 2022.

Strateški plan za razvoj socijalne zaštite opštine Aleksinac u periodu od 2017. do 2022. godine

Apatin

Lokalni akcioni plan za poboljšanje položaja Roma za period od 2010. do 2015. godine

Lokalni akcioni plan za unapređenje položaja izbeglih i raseljenih lica u opštini Apatin 2011-2015.

Lokalni akcioni plan za unapređenje položaja izbeglih, interno raseljenih lica i povratnika u opštini Apatin u periodu od 2017. do 2021. godine

Lokalni akcioni plan zapošljavanja opštine Apatin za period od 2021. do 2023. godine

Profil opštine Apatin, RZS, 2022.

Strategija održivog razvoja opštine Apatin 2015-2020.

Bač

Akcioni plan za unapređenje položaja Roma u opštini Bač 2014-2019.

Lokalni akcioni plan za inkluziju Roma u opštini Bač 2021-2023.

Lokalni akcioni plan zapošljavanje opštine Bač za period od 2021. do 2023. godine.

Plan razvoja opštine Bač za period od 2022. do 2028. godine

Profil opštine Bač, RZS, 2022.

Strategija razvoja opštine Bač 2014-2020. godine

Kragujevac

Lokalni akcioni plan za unapređenje položaja migranata na teritoriji Grada Kragujevca u periodu od 2018. do 2022. godine

Lokalni akcioni plan zapošljavanja grada Kragujevca za period 2021-2023.

Odluka o socijalnoj zaštiti grada Kragujevca ("Službeni list grada Kragujevca", broj: 16/11, 3/16, 34/18, 38/20, 7/21)

Plan razvoja grada Kragujevca za period od 2021 do 2031. godine

Profil grada Kragujevca, RZS, 2022.

Kruševac

Lokalni akcioni plan grada Kruševca za socijalno uključivanje Roma i Romkinja za period od 2021. do 2023. godine

Lokalni akcioni plan grada Kruševca za unapređenje položaja izbeglih, interno raseljenih lica, povratnika po osnovu Sporazuma o readmisiji, tražilaca azila i migranata u potrebi bez utvrđenog statusa 2017-2020.

Profil grada Kruševca, RZS, 2022.

Program razvoja grada Kruševca za 2022. godinu i projekcije Programa za 2023. i 2024. godinu

Strategija razvoja socijalne politike grada Kruševca 2015-2020.

Lebane

Lokalni akcioni plan za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u opštini Lebane za period 2019-2021. godine

Lokalni akcioni plan zapošljavanja opštine Lebane

Profil opštine Lebane, RZS, 2022.

Niš

Informator o radu Gradske uprave za društvene delatnosti, Grad Niš, 2022.

Lokalni akcioni plan za socijalno uključivanje Roma i Romkinja za period od 2020-2023. godine

Lokalni akcioni plan za unapređenje položaja izbeglih, interno raseljenih lica i povratnika po readmisiji u gradu Nišu u periodu od 2018-2022. godine

Lokalni akcioni plan zapošljavanja Grada Niša za period od 2021-2023. godine

Profil grada Niša, RZS, 2022

Pirot

Lokalni akcioni plan zapošljavanja grada Pirota za period od 2021. do 2023. godine

Profil grada Pirota, RZS, 2022.

Požarevac/Kostolac

Lokalni akcioni plan za socijalno uključivanje Roma i Romkinja sa teritorije grada Požarevca za period od 2021. do 2023. godine

Lokalni akcioni plan za unapređenje položaja izbeglih, interno raseljenih lica i povratnika po readmisiji grada Požarevca za period 2021-2025.

Profil grada Požarevca, RZS, 2022.

Profil opštine Kostolac, RZS, 2022.

Prokuplje

Profil grada Prokuplja, RZS, 2022.

Subotica

Lokalni akcioni plan za unapređenje položaja izbeglih, interno raseljenih lica i povratnika u gradu Subotici za period 2017-2021. godine

Profil grada Subotica, RZS, 2022.

Rešenje o obrazovanju Saveta za migracije Grada Subotice („Službeni list Grada Subotice“, 10. novembar 2020)

Vodič za rad Institucionalne i Opštinske/gradske radne grupe za inkluziju Roma, Asocijacija koordinatora za romska pitanja, 2020.

Vrnjačka Banja

Godišnji plan rada za 2022/23, Predškolska ustanova „Radost“

Lokalni akcioni plan za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u opštini Vrnjačka Banja 2019-2021

Lokalni akcioni plan za unapređenje položaja migranata na teritoriji opštine Vrnjačka Banja 2017-2021.

Lokalni akcioni plan zapošljavanja opštine Vrnjačka Banja za 2021. godinu

Profil opštine Vrnjačka Banja, RZS, 2022.

Stambena strategija opštine Vrnjačka Banja 2019-2029.

Strategija održivog razvoja opštine Vrnjačka Banja 2013-2023.

Zaječar

Profil grada Zaječara, RZS, 2022.

Rešenje o obrazovanju Saveta za migracije i trajna rešenja grada Zaječara, Službeni list grada Zaječara, 18. januar 2013. godine

Zvezdara (Beograd)

Odluka o budžetu Gradske opštine Zvezdara za 2022. godinu

Program za unapređenje položaja izbeglica, interno raseljenih lica i povratnika na teritoriji Gradske opštine Zvezdara za period 2021-2024.

Prilog 1: Upitnik

Ime _____

Opštine/Grada: _____

1. Opšti podaci anketiranog

Ime i prezime	Funkcija	Naziv organizacije/institucije	Broj mobilnog telefona	email
---------------	----------	--------------------------------	------------------------	-------

2. Podaci o institucijama/organizacijama na lokalnu

Naziv	Da li u okviru lokalnog saveta za migracije postoji predstavnik određene institucije	Da li predstavnik, određene institucije, učestvuje u definisanju i sprovođenju migracionih politika na lokalnu	U kom formatu učestvuje – šta radi u definisanju i sprovođenju migracionih politika na lokalnu (ukratko)
	Da Ne		

2.1. Poverenik za izbeglice i migracije

2.2. Predstavnik opštinske uprave

2.3. Predstavnik policijske uprave

2.4. Predstavnik centra za socijalni rad

2.5. Predstavnici pružalaca usluga SZ (NVO, centar za pružanje usluga, javne ustanove, itd.)

2.6. Predstavnik Nacionalne službe za zapošljavanje (NSZ)

2.7. Predstavnik Crvenog krsta

2.8. Romski koordinator

2.9. Predstavnik mobilnog tima

2.10. Predstavnik zdravstvene institucije

2.11. Predstavnik obrazovne institucije

2.12. Predstavnici kancelarije za mlade

2.13. Predstavnici lokalnih agencija za razvoj

3. Saradnja između institucija/organizacija u sprovođenju migracionih politika

3.1. Kakva je saradnja između institucija/organizacija u sprovođenju migracionih politika na lokalnu

3.2. Koje su najčešće prepreke u saradnji

3.3. Navedite neke od primera dobre prakse saradnje

4. Uticaj COVID-19 na pružanje usluga povratnicima

4.1. Da li su usluge povratnicima nastavljene bez ograničenja i izmena u toku epidemije COVID - 19

4.2. Ukoliko je bilo obustavljanja ili izmena u pružanju usluga, navedite primer(e)

4.3. Da li su donete određene, posebne, mere za pružanje usluga povratnicima u toku epidemije COVID – 19 (*ako jesu, navedite koje*)

5. Podaci o dostupnosti i kapacitetima javnih ustanova na lokalnu za pružanje usluga u zajednicama²⁰⁸

Naziv	Da li postoje kapaciteti javnih ustanova za pružanje usluge:	Da li su ove usluge dostupne povratnicima:	Broj povratnika koji koristi ovu vrstu usluge:	Komentar
5.1. Dostupnost dnevnih usluga				
5.1.1. Dnevni boravak za decu, odrasle i starije				
5.1.2. Pomoć u kući za decu, odrasle i starije				
5.1.3. Lični pratilac deteta (za decu sa smetnjama u razvoju i invaliditetom)				
5.2. Dostupnost usluga podrške za samostalan život				
5.2.1. Personalna asistencija za odrasle osobe s invaliditetom				
5.2.2. Stanovanje uz podršku za mlade koji se osamostaljuju odnosno napuštaju sistem socijalne zaštite				

²⁰⁸ Navedene usluge socijalne zaštite u nadležnosti jedinica lokalne samouprave klasifikovane su u 4 grupe, u skladu sa Zakonom o socijalnoj zaštiti i Pravilnikom o bližim uslovima i standardima za pružanje usluge socijalne zaštite

5.3. Dostupnost usluge smeštaja²⁰⁹

5.3.1. Smeštaj u prihvatilištu (za decu, odrasle i starije...)

5.4. Dostupnost savetodavno-terapijskih i socijalnoedukativnih usluga

5.4.1. Savetovalište

6. Podaci o dostupnosti lokalnih entiteta koji imaju kapacitete da podrže reintegraciju:

Naziv	Da	Ne	Kako funkcionise njihov rad sa povratnicima na lokalnu, opišite	Komentar
6.1. Romski koordinatori				
6.2. Mobilni timovi				
6.3. Poverenik za izbeglice i migracije				
6.4. Prostor/organizacija gde povratnici mogu da dobiju sve informacije na jednom mestu („One-stop shop“)				
6.5. Programi radne aktivacije u kojima učestvuju povratnici				
6.6. Nešto drugo (navedite šta)				

²⁰⁹ Tu se mogu uvrstiti i druge slične vrste smeštaja u skladu sa zakonom

7. Dostupnost usluga koje pružaju nevladine organizacije u radu sa povratnicima

Naziv	Da	Ne	Kako funkcionise njihov rad sa povratnicima na lokalnu, opšite	Komentar
7.1. Dostupnost dnevnih usluga				
7.1.1. Dnevni boravak za decu, odrasle i starije				
7.1.2. Pomoć u kući za decu, odrasle i starije				
7.1.3. Lični pratilac deteta (za decu sa smetnjama u razvoju i invaliditetom)				
7.2. Dostupnost usluga podrške za samostalan život				
7.2.1. Personalna asistencija za odrasle osobe s invaliditetom				
7.2.2. Stanovanje uz podršku za mlade koji se osamostaljuju odnosno napuštaju sistem socijalne zaštite				

8. Programi i projekti međunarodnih organizacija namenjenih povratnicima

Naziv	Da	Ne	Navedite programe, usluge i objasnite kako funkcionise u radu sa povratnicima na lokalnu	Komentar
8.1. Da li postoje programi i projekti međunarodnih organizacija namenjenih povratnicima				
8.2. Da li postoje usluge koje međunarodne organizacije nude povratnicima				
8.3. Da li postoje programi za poboljšanje zapošljivosti i zapošljavanje povratnika				
8.4. Da li postoji saradnja između centra za socijalni rad i službe za zapošljavanje po pitanju povratnika				

Iako povratnici predstavljaju heterogenu društvenu grupu koju čine svi državljani Republike Srbije koji su se vratili u zemlju nakon boravka u inostranstvu, politike reintegracije povratnika na nacionalnom i lokalnom nivou ne prepoznaju tu raznolikost i različite potrebe pripadnika ove društvene grupe, već se bave skoro isključivo užom grupom povratnika po Sporazumu o readmisiji. Takođe, u okviru grupe povratnika kao posebno izloženi riziku od negativnih posledica u procesu povratka i readmisije prepoznati su pripadnici nacionalnih manjina, među kojima Romi i Romkinje čine većinu.

www.coe.int/roma

SRP

www.coe.int

Savet Evrope je vodeća organizacija za ljudska prava na kontinentu. Obuhvata 46 članica, od kojih su 27 članice Evropske unije.

Sve države članice Saveta Evrope potpisale su Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, sporazum čiji je cilj zaštita ljudskih prava, demokratije i vladavine prava.

Evropski sud za ljudska prava nadgleda primenu Konvencije u državama članicama.

